

Dikasterij za laike,
družino in življenje

KATEHUMENATSKA POT
ZA ZAKONSKO ŽIVLJENJE
*ITINERARI CATECUMENALI
PER LA VITA MATRIMONIALE*

Cerkveni dokumenti
171

CERKVENI DOKUMENTI 171

Dikasterij za laike,
družino in življenje

KATEHUMENATSKA POT
ZA ZAKONSKO ŽIVLJENJE

*ITINERARI CATECUMENALI
PER LA VITA MATRIMONIALE*

**DIKASTERIJ ZA LAIKE,
DRUŽINO IN ŽIVLJENJE**

**KATEHUMENATSKA POT
ZA ZAKONSKO ŽIVLJENJE
*ITINERARI CATECUMENALI
PER LA VITA MATRIMONIALE***

Pastoralne smernice za krajevne Cerkve

Družina
Ljubljana
2022

CERKVENI DOKUMENTI 171

Dikasterij za laike, družino in življenje
KATEHUMENATSKA POT ZA ZAKONSKO ŽIVLJENJE
Pastoralne smernice za krajevne Cerkve
Izvirnik:

Dicasterio per i laici, la famiglia e la vita
ITINERARI CATECUMENALI PER LA VITA MATRIMONIALE
Orientamenti pastorali per le Chiese particolari

© LIBRERIA EDITRICE VATICANA 2022
© DRUŽINA d.o.o. 2022

Urednik	Rafko Valenčič
Prevod	Irena Santoro, Stane Zore
Redakcija in spremna beseda	Rafko Valenčič
Lektorirala	Marija Bratina
Izdala	Družina d. o. o.
Zanjo	Tone Rode
Tiskano	v Sloveniji
Naklada	900 izvodov
Cena	9,90 EUR

Več informacij o knjigah založbe Družina dobite na www.druzina.si

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

272-45(093.2)
316.36:27-46(093.2)

KATEHUMENATSKA pot za zakonsko življenje = Itinerari catecumenali per la vita matrimoniale : pastoralne smernice za krajevne Cerkve / [pripravil] Dikasterij za laike, družino in življenje ; [prevod Irena Santoro, Stane Zore ; spremna beseda Rafko Valenčič]. - Ljubljana : Družina, 2022. - (Cerkveni dokumenti ; 171)

Prevod dela: Itinerari catecumenali per la vita matrimoniale
ISBN 978-961-04-0949-6
COBISS.SI-ID 125497603

PREDGOVOR SVETEGA OČETA FRANČIŠKA

»Krščansko oznanilo o družini je zares vesela novica« (Radost ljubezni, 1). Ta trditev sklepnega poročila Škofovske sinode o družini zasluži, da je začetek Apostolske spodbude Radost ljubezni. Cerkev je v vsakem času poklicana, da zlasti mladim ponovno oznani lepoto in obilje milosti, ki so v zakramentu zakona in v družinskem življenju, ki izvira iz njega. Pet let po njeni objavi je leto »Družina Radost ljubezni« spet želelo družino postaviti v središče, povabiti k razmišljanju o temah Apostolske spodbude in vso Cerkev spodbuditi v veseli zavzetosti za evangelizacijo za družine in z družinami.

Eden od sadov tega posebnega leta so »katehumenatske poti za zakonsko življenje«, ki jih sedaj z veseljem zaupam pastirjem, zakoncem in vsem tistim, ki delajo v družinski pastoralni. Gre za enega od pastoralnih orodij, ki ga je pripravil *Dikasterij za laike, družino in življenje*, pri čemer je sledil priporočilu, ki sem ga večkrat izrazil, to je »potrebnost novega katehumenata' pri pripravi na zakon«; namreč da »je nujno konkretno uresničiti, kar je predlagalo že Apostolsko pismo o družini (Familiaris consortio, 66), in to je, da kot je za krst odraslih katehumenat del zakramentalnega procesa, tako naj tudi priprava na zakon postane sestavni del celotnega zakonskega zakramentalnega postopka kot protistrup, ki naj onemogoči množenje ničnih ali netrdnih poročnih praznovanj« (*Govor Rimski roti*, 21. januarja 2017).

Pri tem se je nedvomno pokazala resna skrb ob dejstvu, da se pari ob preveč površni pripravi soočajo z resnično nevarnostjo, da bodo obhajali zakon, ki bo ničn ali bo imel tako šibke temelje, da bo v kratkem »razpadel« in se ne bo znal upreti niti prvim neizogibnim krizam. Ti neuspehi pri-

našajo s seboj veliko trpljenje in v ljudeh puščajo globoke rane. Ljudje so razočarani, zagrenjeni in v najbolj bolečih primerih ne verjamejo več v poklicanost k ljubezni, ki jo je Bog sam vpisal v človekovo srce. Gre torej predvsem za dolžnost, da s čutom odgovornosti spremljamo tiste, ki izrazijo namen, da se združijo v zakonu, da bi jih obvarovali pred travmami zaradi ločitev in da ne bi nikoli izgubili zaupanja v ljubezen.

Vendar nas mora spodbujati tudi čut za pravičnost. Cerkev je mati, in mati med otroki ne dela razlike. Ne obravnava jih neenako, vsem posveča isto skrb, isto pozornost, isti čas. Posvetiti čas je znamenje ljubezni: če nekomu ne posvetimo časa, je to znamenje, da ga nimamo radi. To mi velikokrat pride na misel, ko pomislim, da Cerkev posveti veliko časa, nekaj let, pripravi kandidatov na duhovništvo ali na redovno življenje, malo časa, samo nekaj tednov, pa posveti tistim, ki se pripravljajo na zakon. Tako kot duhovniki in Bogu posvečeni so tudi zakonci otroci matere Cerkve, in tolikšna razlika v ravnanju ni pravična. Pari mladoporočencev predstavljajo veliko večino vernikov in so pogosto nosilni stebri v župnijah, v prostovoljskih skupinah, v združenjih in v gibanjih. To so pravi »varuhi življenja« ne zato, ker rojevajo otroke, jih vzgajajo in jih spremljajo v rasti, ampak tudi ker v družini skrbijo za ostarele, se posvečajo služenju prizadetim ljudem, pogosto pa tudi številnim oblikam revščine, s katerimi pridejo v stik. V družinah se rojevajo duhovniški in redovniški poklici; družine tvorijo tkivo družbe ter s potrpežljivostjo in vsakodnevnimi žrtvami (krpajo njene raztrganine«. Mati Cerkev ima torej dolžnost, ki izhaja iz pravičnosti, da čas in energije posveti pripravi tistih, ki jih Gospod kliče k tako velikemu poslanstvu, kot je družina.

Da bi ta nujna potreba postala konkretna, »sem priporočil izvajanje pravega katehumenata za prihodnje zakonce, ki naj vključuje vse etape zakramentalne poti: čas priprave na zakon, obhajanje zakona in leta, ki neposredno sledijo« (*Govor udeležencem tečaja o zakonskem procesu*, 25. februarja 2017). To je namen dokumenta, ki ga predstavljam in

za katerega sem hvaležen. Razdeljen je v tri faze: priprava na zakon (daljna, bližnja in neposredna); obhajanje poroke; spremljanje prvih let zakonskega življenja. Kot boste videli, gre za to, da pomemben del poti prehodimo skupaj s pari na poti njihovega življenja, tudi po poroki, predvsem ko bodo morda preživljali krize in trenutke malodušja. Tako bomo skušali biti zvesti Cerkvi, ki je mati, učiteljica in spremljevalka na poti, vedno ob naši strani.

Moja srčna želja je, da bi temu prvemu dokumentu čim prej sledil drugi, v katerem bi pokazali konkretne pastoralne oblike in možne poti za spremljanje, ki bi bilo posebej namenjeno parom, ki so doživeli neuspeh svojega zakona in živijo v novi zvezi ali so ponovno civilno poročeni. Cerkev namreč želi biti blizu tem parom in tudi z njimi prehoditi »pot ljubezni« (prim. *Radost ljubezni*, 306), da se ne bodo čutili zapuščeni in bodo mogli v skupnostih najti dostopne in bratske prostore sprejemanja, pomoči, razločevanja in sodelovanja.

Ta prvi dokument, ki je sedaj ponujen, je dar in je naloga. Dar, ker vsakomur daje na voljo obilno in spodbudno gradivo, ki je sad premišljevanja in pastoralnih izkušenj, ki so bile v udejanjene v različnih škofijah/eparhijah sveta. Je pa tudi naloga, ker ne gre za »magične obrazce«, ki delujejo avtomatsko. To je obleka, ki jo je treba »sešiti po meri« za ljudi, ki jo bodo nosili. Gre namreč za smernice, ki jih je treba sprejeti, jih prilagoditi in uresničevati v konkretnih družbenih, kulturnih in cerkvenostnih razmerah, v katerih se znajde vsaka krajevna Cerkev. Zato pozivam pastirje Cerkve in njihove sodelavce k poslušnosti, gorečnosti in ustvarjalnosti, da bodo naredili bolj učinkovito to življenjsko pomembno in nujno delo vzgoje, oznanjevanja in spremljanja družin, za katerega Sveti Duh zahteva, naj ga uresničimo v tem trenutku.

»Ničesar vam nisem zamolčal, kar vam je v korist, ampak sem vam oznanjal in vas učil« (Apd 20,20). Vse, ki delajo v družinski pastoralni, vabim, naj te besede apostola Pavla vzamejo za svoje in naj pred nalogo, ki se morda zdi težka, zahtevna ali celo nad njihovimi zmožnostmi, ne izgubijo po-

guma. Pogum! Naredimo prve korake! Začnimo s procesi pastoralne prenovne! Um in srce dajmo v službo prihodnjih družin in zagotavljam vam, da nas bo Gospod podpiral, nam dal modrost in moč, dal bo, da bo v nas raslo navdušenje, predvsem pa nam bo dal doživeti »prijetno in tolažilno veselje oznanjevanja evangelija« (*Veselje evangelija*, 10), ko novim rodovom oznanjamo evangelij družine.

Franciscus

UVOD

Predlog svetega očeta Frančiška za »zakonski katehumenat«

1. Sveti oče Frančišek je ob več priložnostih izrazil svojo skrb znotraj Cerkve za boljšo in bolj poglobljeno pripravo mladih parov na zakon in vztrajal pri tem, da je potrebna obsežnejša pot, ki bi se navdihovala pri krstnem katehumenatu in bi jim omogočila bolj zavestno živeti zakrament zakona, izhajajoč iz izkušnje vere in srečanja z Jezusom.¹

2. Ko ta dokument povzema, kar je bilo o tej temi izpostavljeno že v dokumentu tedanjega Papeškega sveta za družino,² želi odgovoriti na to skrb svetega očeta in pomagati krajevnim Cerkvam pri razmišljanju ali ponovnem premišljevanju svojih poti priprave na zakrament zakona in spremljanja prvih let zakonskega življenja. Teh »pastoralnih smernic« zato ne smemo razumeti kot po obliki in vsebinah strukturiran in popoln »predzakonski tečaj«, ki je pripravljen za uporabo v redni pastoriali. Njihov namen je izpostaviti nekaj splošnih načel

¹ »Rad bi ponovno poudaril potrebo po 'novem katehumenatu' v pripravi na zakon, kot pastoralni izbiri za vso Cerkev. Ob upoštevanju želja očetov zadnje redne sinode, je nujno konkretno uresničevati, kar predlaga že *Apostolsko pismo o družini* (št. 66), to je, kakor je za krst odraslih katehumenat del zakramentalnega procesa, tako naj tudi priprava na zakon postane sestavni del celotnega zakonskega zakramentalnega postopka kot protistrup, ki onemogoči množenje ničnih in netrdnih zakonskih praznovanj« (Frančišek, *Govor ob začetku sodnega leta Sodišča Rimske rote*, 21. januarja 2017; prim. tudi *Govor ob začetku sodnega leta Sodišča Rimske rote*, 29. januarja 2018; *Radost ljubezni*, 205-211).

² Papeški svet za družino, *Priprava na zakrament zakona* (13. maja 1996), Cerkveni dokumenti 21, Ljubljana 1997.

ter konkreten in skupen predlog; vsaka krajevna cerkev je povabljena, da ga upošteva pri izdelavi lastne katehumske poti za zakonsko življenje in s tem ustvarjalno odgovori na papežev poziv.³

3. Trenutno stanje zahteva prenovljeno pastoralno zavzetost, da bi okrepili pripravo na zakrament zakona po škofijah/eparhijah in v župnijah po vseh celinah. Vedno manjše število ljudi, ki se na splošno poročijo, pa tudi in predvsem kratkotrajnost tudi zakramentalnih zakonov, kakor tudi vprašanje veljavnosti sklenjenih zakonov, predstavljajo nujen izziv, ki spravlja v nevarnost uresničenje in srečo številnih vernikov po svetu. Na izvoru mnogih težav, ki jih doživljajo družine, je očitna krhkost zakona, ki jih povzroča vrsta dejavnikov, kot so: uživaška miselnost, ki izkrivlja lepoto in globino človeške spolnosti, samozadostnost, ki otežuje sprejem obveznosti zakonskega življenja, omejeno razumevanje daru zakramenta zakona, pomena zakonske ljubezni in tega, da gre za pristno poklicanost oziroma za odgovor na Božji klic moškemu in ženski, ki se odločata, da se poročita itd. Skrb, ki jo mati Cerkev čuti za svoje otroke, ki potrebujejo pomoč in vodstvo, mora spodbujati k vlaganju novih energij v dobro parov, »da bo njihova izkušnja ljubezni lahko postala zakrament, učinkovito znamenje odrešenja.«⁴

³ »Naloga različnih občestev je, da izdelajo predloge, ki bodo učinkovitejši in močnejše usmerjeni v prakso. Morali bodo upoštevati tako cerkveni nauk kakor tudi krajevne potrebe in izzive« (*Radost ljubezni*, 199).

⁴ Frančišek, *Govor ob začetku sodnega leta Sodišča Rimske rote*, 21. januarja 2017.

I.

SPLOŠNA POJASNILA

4. Zamisel o pripravi katehumenskih poti za zakon v cerkvenem razmišljanju ni nova.⁵ Po dveh sinodah o družini leta 2014 in 2015 jo je papež Frančišek večkrat predlagal v svojem rednem učiteljstvu in postopoma se je oblikovala v njegovem pastoralnem premišljevanju, ko je predložil prenovljene poti za spremljanje zakona.⁶

5. V zgodnji Cerkvi je po splošnem prepričanju cerkvenih očetov morala biti pred obhajanjem zakramenta jasna krščanska naravnost življenja. »Najprej je treba postati Gospodov učenec in potem biti pripuščen k svetemu krstu,« pravi sv. Bazilij.⁷ Jasna znamenja nove naravnosti življenja sta bili vera in spreobrnjenje. Antični katehumenat je bil namreč čas, v katerem so vzgajali kandidate za krst, hranili njihovo vero in jih spodbujali k spreobrnjenju. Vera je srce

⁵ Izraz se pojavlja v različnih študijah na to temo, med drugimi F. Coudreau, v: *Verkündigung und Glaube. Festgabe für F.X. Arnold*, Freiburg 1958 e B. Häring, *Sociologia della famiglia*, Roma 1962. Od začetka šestdesetih let so jo predlagale tudi nekatere škofovske konference v nekaterih narodnih in regionalnih dokumentih. Poleg tega Apostolska spodbuda *Apostolsko pismo o družini*, izhajajoč iz analogije s krstnim katehumenatom, označi stopnje poti za pripravo na zakon: daljna, bližnja, neposredna in kasnejše spremljanje zakoncev (prim. št. 66).

⁶ »Rad bi priporočil zavzetost za zakonski katehumenat, razumljen kot nepogrešljiva pot za mlade in pare, namenjen ponovni oživitvi njihove krščanske vesti, ki jo podpira milost dveh zakramentov, krsta in zakona. Kot sem poudaril že ob drugih priložnostih, katehumenat je sam po sebi enkratno, kolikor je krsten, se pravi zakoreninjen v krstu, istočasno pa v življenju potrebuje trajni značaj, saj je milost zakramenta zakona trajna« (Frančišek, *Govor ob začetku sodnega leta Sodišča Rimske rote*, 29. januarja 2018).

⁷ Bazilij iz Cesareje, *De baptismo* I,1.

in um odprla Bogu in odrešenijskemu delu Jezusa Kristusa, spreobrnjenje pa je težilo k popravljanju obnašanja, navad in življenjskih praks, ki so bile nezdružljive z novim krščanskim življenjem, ki so ga katehumeni nameravali sprejeti. Na podoben način kot se je za krst dogajalo v antični Cerkvi, bi bila danes vzgoja za vero in spremljanje pri pridobivanju krščanskega življenjskega sloga, ki bi bila posebej namenjena parom, v veliko pomoč pri obhajanju zakona.⁸ Katehumenat namreč lahko v vsaki dobi navdihne nove poti prenove vere, ker ponudi način spremljanja ljudi – pedagoški, postopni, obredni – ki vedno ohranja svojo učinkovitost. Zakonski katehumenat še posebej ne namerava biti zgolj kateheza, niti posredovanja nauka. Teži za tem, da bi med zakoncema odmevala skrivnost zakramentalne milosti, ki jim pripada v moči zakramenta: oživiti Kristusovo navzočnost z njima in med njima.⁹ Zato je glede tistih, ki se nameravajo poročiti, treba preseči slog zgolj intelektualne, teoretične in splošne formacije (versko opismenjevanje). Z njimi je potrebno prehoditi pot, ki ju vodi do srečanja s Kristusom ali k poglobitvi tega odnosa, in k pristnemu razločevanju lastne poročne poklicanosti tako na osebni ravni kot v paru.¹⁰

⁸ »Potrebno je [...] poti priprave na zakrament zakona narediti vedno bolj učinkovite ne samo za človeško rast, ampak predvsem za rast vere zaročencev. Osnovni namen srečanj je pomagati zaročencem pri postopnem vključevanju v Kristusovo skrivnost v Cerkvi in s Cerkvijo. Vključuje postopno zorenje v veri preko oznanjevanja Božje besede, sprejemanje Kristusa in velikodušna hoja za njim« (Francišek, *Govor ob začetku sodnega leta Sodišča Rimske rote*, 21. januarja 2017).

⁹ »Bog, ki je mladoporočenca poklical v zakon, ju še naprej kliče tudi v zakonu« (*Apostolsko pismo o družini*, 51).

¹⁰ »Ni jih treba učiti vsega krščanskega nauka ali jih obremeniti s preveč temami. Kajti tudi tu velja: Ne nasiti in zadovolji duše veliko vednosti, marveč notranje zaznavanje in okušanje stvari.« Kakovost bolj privlači kot količina in skupaj z obnovljenim oznanjevanjem kerigme je treba dati prednost tistim vsebinam, ki jim, če so jim posredovane v privlačni in pristrčni obliki, pomagajo, da se »velikodušno in darežljivo zavežejo za vseživljenjsko pot« (*Radost ljubezni*, 207).

Kdo je odgovoren za to nalogo

6. Izdelava katehumenatske poti za pripravo na zakon in za konkretno spremljanje parov na tej poti je naloga, za katero je odgovorna celotna cerkvena skupnost na poti, ki si jo skupaj delijo duhovniki, krščanski zakonci, redovniki in pastoralni delavci, ki morajo med seboj sodelovati v soglasju s svojim škofom. Zakon ni samo družbeno dejstvo, ampak je za kristjane tudi »cerkveno« dejstvo. Zato celotna Cerkev kot Kristusovo telo prevzame skrb za to in čuti potrebo, da stopi v službo bodočih družin.¹¹

7. Izhodiščno prepričanje tako parov, ki se pripravljajo na poroko, kot pastoralnih delavcev, ki jih spremljajo, je, da poroka ni cilj: je poklicanost, je pot svetosti, ki zaobjame vse življenje ljudi.¹² Poleg tega v moči svoje udeležbe pri Kristusovem preroškem in kraljevskem duhovništvu tudi verni laiki v zakramentu zakona posebno cerkveno poslanstvo, za katero morajo biti pripravljani in spremljani.¹³ Kakor torej Cerkev skrbi, da čim bolje pripravi duhovnike in redovnike za življenje njihovega poklica in za njihovo poslanstvo ter jim posveti dolga leta vzgoje, na isti način je naloga Cerkve, da verne laike, ki se čutijo k temu poklicani, primer-

¹¹ »Prosim krščanska občestva, da priznajo, kako njim samim koristi, če spremljajo pot ljubezni zaročencev. Italijanski škofje so to dobro povedali: Tisti, ki se poročijo, so za krščansko občestvo dragocen vir moči. Če se namreč resno trudijo, da bi rasli v ljubezni in medsebojni podaritvi, lahko prispevajo k temu, da se obnavlja celotna zgradba cerkvenega življenja« (*Radost ljubezni*, 207).

¹² » [...] da zaročenca ne gledata na poroko kot na konec neke poti, ampak sprejemata zakon kot poklicanost, ki ju pelje naprej, s trdno in realistično odločenostjo, da bosta vse preizkušnje in težke trenutke preživela skupaj, da zaročenca ne gledata na poroko kot na konec neke poti, ampak sprejemata zakon kot poklicanost, ki ju pelje naprej, s trdno in realistično odločenostjo, da bosta vse preizkušnje in težke trenutke preživela skupaj. Tako predzakonska kot zakonska pastorala morata biti predvsem dušno pastirstvo povezovanja, pri čemer posredujeta točke, ki pomagajo ljubezni, da more zoreti, a tudi premagati težka obdobja« (*Radost ljubezni*, 211).

¹³ »Po zakramentu je zakoncema podeljeno resnično poslanstvo, da bi mogla – izhajajoč iz preprostih, vsakdanjih stvari – narediti vidno ljubezen, s katero Kristus ljubi svojo Cerkev, za katero še vedno daje svoje življenje« (*Radost ljubezni*, 121).

no pripravi na sprejem poklicanosti v zakon in da bodo v njem vztrajali vse življenje ter opravljali poslanstvo, ki jim je lastno.¹⁴ Zakrament svetega reda, redovna posvetitev in zakrament zakona si vsi zaslužijo isto skrb, saj Gospod z enako močjo in z isto ljubeznijo kliče moške in ženske v eno ali drugo poklicanost.

8. Za učinkovito izvajanje prenovljene pastorale zakonskega življenja je sedaj nujno, da so tako spremljevalni pari v župnijah in v družinskih gibanjih kot duhovniki že od formacije v semenišču, kot tudi redovniki in Bogu posvečeni primerno oblikovani in pripravljene za vzajemno dopolnjevanje in cerkveno soodgovornost.¹⁵ To naravno občestvo v apostolatu med zakonci in posvečenimi neporočenimi je bilo v cerkvenem življenju navzoče že od njegovega začetka, kot dokazuje primer sv. Pavla, ki sta ga pri evangelizaciji podpirala Akvila in Priskila,¹⁶ vendar ga moramo danes znova odkriti in popolnoma živeti v župnijah in na škofijski ravni, saj so različnost sloga in jezika, različnost življenjskih izkušenj, različnost karizem in duhovnih darov, ki so lastni vsakemu poklicu in življenjskemu stanu velika obogatitev v posredovanju vere mladim parom in pri njihovem uvajanju v zakonsko življenje.

9. Tisti, ki skrbijo za pastoralno delovanje – župniki, redovniki, škofje – opravljajo pomembno nalogo spodbujanja in usklajevanja.¹⁷ Ker so duhovniki in predvsem župniki običajno prvi, ki prejmejo prošnjo mladih za cerkveno poroko, imajo veliko odgovornost, da sprejmejo, spodbujajo in prav usmerijo pare, in jim takoj pokažejo globoko versko razse-

¹⁴ »Trem ali štirim predavanjem v župniji ni mogoče reči, da so »priprava na zakon«. Priprava mora biti zrela in zahteva čas. Ni formalno dejanje: je zakrament. Pripravljati se je treba s pravim katehumenatom« (Francišek, *Kateheza o zapovedih*, 11/A: Ne prešuštvuj, 24. oktobra 2018). »

¹⁵ Prim. Radosť ljubezni, 203; *Katekizem Katoliške cerkve*, 1632.

¹⁶ Prim. Apd 18,1-3; 18, 18-19; 18,26; Rim 16,3-5; 1 Kor 16,19.

¹⁷ »Predvsem vam, župniki, ki ste nepogrešljivi sodelavci škofov, je zaupan tak katehumenat. Spodbujam vas, da ga izvajate kljub težavam, na katere lahko naletite« (Francišek, *Govor udeležencem tečaja o zakonskem procesu*, 25. februarja 2017).

žnost, ki jo vsebuje krščanski zakon, ki je veliko več kot preprost »civilni obred« ali »običaj«. ¹⁸

10. Poleg duhovnikov in redovnikov morajo prvenstveno vlogo imeti zakonski pari. Priprava parov na zakon je resnično evangelizacijsko delo ¹⁹ in verni laiki, zlasti zakonci, so tako kot redovniki in posvečeni služabniki poklicani k sodelovanju pri evangelizacijskem poslanstvu Cerkve: so subjekt pastoralne. ²⁰ V moči svojega posebnega izkustva lahko konkretizirajo pot spremljanja pred zakonom in med njim, ko kot pričevalci in spremljevalci parov nastopajo v zvezi s številnimi vidiki zakonskega (čustvenimi, spolnimi, dialoškimi, duhovnimi) in družinskega življenja (nega in skrb, odprtost za življenje, medsebojno darovanje, vzgoja otrok, podpora v vsakodnevnikih naporih, težavah in boleznih). Zakonci, ki se dajo na voljo za to dragoceno službo spremljanja, iz nje dobijo tudi velike koristi: kajti skupno opravljanje neke pastoralne obveznosti in oznanjevanje »evangelija zakona« drugim je dejavnik velike duhovne povezanosti ter osebne obogatitve in obogatitve para. Vseeno pa se je treba ogibati nevarnosti, da

¹⁸ »Duhovniki, predvsem župniki so prvi sogovorniki mladih, ki želijo ustvariti novo družino in se poročiti v zakramentu zakona. Spremenstvo posvečenega služabnika bo bodočim zakoncem pomagalo razumeti, da je zakon med moškim in žensko znamenje poročne zveze med Kristusom in Cerkvijo, kar jih bo ozavestilo o globokem pomenu koraka, ki ga bodo naredili« (Francišek, *Govor udeležencem škofjskega usposabljanja o zakonu in družini, ki ga je organiziralo Sodišče Rimske rote*, 27. septembra 2018).

¹⁹ »Bolj kot kdaj koli prej se danes ta priprava kaže kot resnična priložnost za evangelizacijo odraslih, pogosto tako imenovanih oddaljenih kristjanov. Veliko je mladih, za katere bližanje poroke predstavlja priložnost, da ponovno srečajo vero, ki je bila za dolgo časa odrinjena na obrobje njihovega življenja; pogosto se znajdejo tudi v nekem posebnem trenutku, za katerega je značilna tudi pripravljenost preveriti in spremeniti bivanjsko usmeritev. Zato je to lahko ugoden čas za obnovitev srečanja z osebo Jezusa Kristus, s sporočilom evangelija in z naukom Cerkve (Francišek, *Govor ob začetku sodnega leta Sodišča Rimske rote*, 21. januarja 2017).

²⁰ »Sveti krščanski pari [...] so delo Svetega Duha, ki je vedno protagonist poslanstva, in so že prisotni v naših teritorialnih skupnostih. [...] Mislimo na pastoralno delo v katehumenatu pred poroko in po njej: opraviti ga morajo ti pari in iti naprej« (Francišek, *Govor Sodišču Rimske rote ob začetku sodnega leta*, 25. januarja 2020).

bi laiki, zlasti pa zakonci, pri življenju te cerkvene vloge, zamenjali duhovnika, ko bi prevzeli vloge in funkcije, ki jim ne pripadajo. Duhovniki in redovniki pa bodo s svoje strani poskrbeli, da prisotnosti laikov ne bodo skrčili zgolj na pričevalce, saj jim pripada vloga učinkovite soodgovornosti. Duhovniki in redovniki se bodo torej skušali postaviti v držo stalnega poslušanja in preverjanja katehumenatske poti skupaj s pari, ki sodelujejo z njimi in ki osebno živijo družinsko razsežnost, pri čemer se bodo izogibali, da bi bili edini dejavniki, ali da bi nasprotno postavljali pretirane zahteve in preveč poverjali drugim ter s tem tvegali, da »izčrpavajo družine«.

Za prenovljeno pastoralo zakonskega življenja

11. Pastoralna prenova, ki jo papež Frančišek želi od samega začetka svojega papeževanja,²¹ mora zadevati tudi pastoralo zakonskega življenja. V tem okviru lahko pot prenove pokažejo trije posebni »poudarki«: transverzalnost, sinodalnost in kontinuiteta.

12. »Transverzalnost« pomeni, da pastorala zakonskega življenja ni omejena na ozko področje »srečanj za zaročence« ampak »prečka« mnoga druga pastoralna področja in je v njih vedno navzoča. Tako se izognemo določeni delitvi pastore v »neprepustna območja«, kar zmanjšuje njeno učinkovitost. Otroška, mladinska in družinska pastorala morajo hoditi skupaj, v sinergiji. Medsebojno se morajo zavedati pastoralnih poti in ciljev, ki so si jih postavili, da bi začeli proces linearne rasti in postopnega poglobljanja vere. Župnik bi v tem smislu moral opravljati pomembno vlogo usklajevanja, ki ga deli s pastoralno ekipo. Poleg tega bi bilo zelo koristno, če bi bila na teh treh področjih vedno navzoča perspektiva poklicanosti, ki združuje

²¹ »Pastorala po misijonarskem vzorcu (modelu) zahteva, da opustimo lagodno pastoralno vodilo, ki pravi: 'Vedno smo delali tako.' Vabim vse, da bi bili drzni in ustvarjalni v tej nalogi. Premislimo cilje, strukture, slog in načine evangelizacije svojih skupnosti. Določanje ciljev brez ustreznega občestvenega iskanja sredstev za dosego ciljev je obsojeno, da izpuhti kot domišljija» (*Veselje evangelija*, 33).

in daje skladnost poti vere in življenja ljudi. Tudi socialna pastoralna bi morala vključevati družinsko pastoralo, saj danes ne moremo razumeti primerne socialne pastore brez »poslušanja« družine, tako kakor ni mogoče razumeti družin, ne da bi upoštevali, kako danes nanje vplivajo družbene stvarnosti.

13. »Sinodalnost« opredeljuje poseben *modus vivendi et operandi* (način življenja in delovanja) v Cerkvi. Cerkev je občestvo in konkretno uresničuje svojo občestvenost v skupni hoji, v usklajevanju vseh pastoralnih področij in v dejavni udeležnosti vseh njenih članov pri njenem evangelizacijskem poslanstvu.²² V sinodalnem slogu je treba živeti tudi pastoralno zakonskega življenja, ki jo morajo soodgovorno »sprejeti« vsi v Cerkvi, zaobjeti mora vsa pastoralna področja in mora v skupnem koraku hoditi po skupni poti Cerkve v vsakem zgodovinskem obdobju, z njo rasti ter se z njo posodabljeni in prenavljati.

14. »Kontinuiteta« se nanaša na značaj pastore zakonskega življenja, ki ni »epizoden« (občasen), ampak je »podaljšan v času« - lahko bi rekli tudi »trajen«. Na ta način imamo možnost zasnovati pedagoške poti v različnih obdobjih rasti – človeške in verske – ki naj spremljajo otroke in mlade pri postopnem odkrivanju njihove poklicanosti: bodisi v zakon, v duhovništvo ali v redovno življenje. Zato je potrebno ukoreninjenje poročne poklicanosti v pot krščanskega uvajanja v vero vse od začetka življenja.²³

15. V luči pravkar povedanega je nujen resen premislek o načinu spremljanja človeške in duhovne rasti v Cerkvi. V številnih državah so namreč v življenju in rednem delovanju župnij dolga obdobja »pastoralne zapuščenosti« nekaterih obdobjih življenja ljudi in družin, ki so žal vzrok za odtujitev od skupnosti in pogosto tudi od vere: mislimo na primer na starše po katehezi za krst, ali pa na otroke po prvem obhajilu. Za zapolnitev teh »pastoralnih vrzeli« je primerno razmi-

²² Mednarodna teološka komisija, *Sinodalnost v življenju in poslanstvu Cerkve*, 2. marca 2018, 6.

²³ *Radost ljubezni*, 206.

šljati o posebnih poteh poklicanosti kot nadaljevanje osnovne katehetske formacije in drugih poti spremljanja, da bi starši mogli slediti duhovni rasti svojih otrok v času otroštva in mladostništva in bi v tem smislu čutili podporo skupnosti, s katero delijo svoja razmišljanja in izkušnje.²⁴

²⁴ »Družina in mladi ne moreta biti dve vzporedni pastoralni področji naših skupnosti, ampak morata hoditi tesno skupaj, kajti zelo pogosto so mladi tisto, kar jim je dala družina v obdobju rasti. Ta pogled ponovno poenoti pastoralo poklicanosti, ki je pozorna, da izrazi Jezusovo obličje v njegovih številnih vidikih« (Frančišek, *Govor na srečanju z verniki med obiskom v Loretu*, 25. marca 2019).

II.

KONKRETEN PREDLOG

16. Papež Frančišek je »priporočil izvajanje pravega katehumenata za bodoče zakonce, ki naj vključuje vse stopnje zakramentalne poti: čas priprave na zakon, njegovo obhajanje in leta, ki neposredno sledijo.«²⁵ Kot je bilo že rečeno, ima vsaka škofija/eparhija nalogo, da izdelata ali premisli svojo pot priprave na zakon, ki se navdihuje pri predkrstnem katehumenatu. To je očitno treba storiti ob upoštevanju možnosti in omejitev, ki jih opredeljuje lastni zemljepisni, kulturni in pastoralni kontekst, pri čemer naj se prilagodljivo in ustvarjalno izhaja iz teh smernic.

V pripravi tega projekta je treba upoštevati nekatere zahteve:

- naj traja dovolj dolgo, da bo parom omogočil stvaren razmislek in zorenje;

- naj bosta vera in srečanje s Kristusom kljub izhajanju iz konkretne izkušnje človeške ljubezni postavljena v središče priprave na zakon;

- naj bo projekt razdeljen na stopnje, ki naj jih zaznamujejo – kjer je mogoče in primerno – obredi prehoda, ki se obhajajo znotraj skupnosti;

- da bo vključeval vse te prvine (ne da bi kakšno izključeval): formacija, premišljevanje, soočenje, dialog, bogoslužje, skupnost, molitev, praznovanje.

Vendar pa je pomembno pripomniti, da tudi ko bo neka škofija/eparhija pripravila svojo pot priprave na zakon, tega

²⁵ Frančišek, *Govor udeležencem tečaja o zakonskem procesu*, 25. februarja 2017.

»pastoralnega orodja« ne bo mogoče preprosto »uveljaviti« kot edino pot priprave na zakon, ampak bo uporabljeno z razsodnostjo in zdravo pametjo, vedoč, da obstajajo primeri, pri katerih ne bo mogoče ali ne bomo smeli slediti zakonskemu katehumenatu, ampak bo treba najti druge načine in druge oblike priprave na zakon.

Načini

17. Ko bo škofija/eparhija izdelala svojo pot zakonskega katehumenata, bo primerno, da ga za nekaj časa podvrže preizkušnji in preverjanju s »pilotskim projektom«, ki naj bo najprej uveden v vseh ali samo v nekaterih župnijah (odvisno od pastoralne stvarnosti). Po tem prvem preizkusu bo potrebno zbrati mnenja in ocene tako pastoralnih delavcev kot sodelujočih parov, skupaj razmisliti o odlikah in pomanjkljivostih ter posledično nadaljevati s potrebnimi popravki.

18. Spričo številnosti osebnih situacij lahko škofija/eparhija predvidi skupno obliko katehumenatske poti, nato pa presodi, kako naj pot prilagodi glede na pare. Bistvenega pomena bo pastoralna ustvarjalnost, prav tako pa prilagodljivost glede na konkretne razmere različnih parov, kot so: verska praksa, socialni in ekonomski razlogi, starost, sobivanje, navzočnost otrok in drugi dejavniki, ki so povezani z odločitvijo za poroko.

19. Obrednik uvajanja odraslih v krščanstvo lahko predstavlja splošni referenčni okvir za pridobitev navdiha. Zlasti bo pomembno poudariti to, kar je pred in kar sledi katehumenatu (oziroma prva evangelizacija in mistagogija); poskrbeti je treba, da bodo prehodi iz enega časa v drugega zaznamovani z razločevanjem, simboli in obredi (kjer tega ne odsvetujejo kulturni razlogi); da bo jasna povezanost med ostalimi zakramenti (krst, evharistija, birma) in zakonom. Vse to ob upoštevanju, da pedagogika vere vključuje osebno srečanje s Kristusom, spreobrnjenje srca in praktičnega življenja ter izkustvo Duha v cerkvenem občestvu.

20. Potrebno je, da imajo vsi, ki spremljajo formacijo – zakonski pari, duhovniki in na splošno pastoralni delavci – in način spremljanja, ki sta primerna za katehumenatsko pot. Kot je bilo že poudarjeno, ne gre toliko za prenašanje pojmov ali za pridobivanje usposobljenosti, kot za vodenje, bližino s pari na poti, ki jo je treba prehoditi skupaj. Zakonski katehumenat ni priprava na »izpit, ki ga moramo narediti«, ampak priprava na »življenje, ki ga moramo živeti«. Zaradi tega sta prednostni nalogi usposabljanje in nenehno izpopolnjevanje duhovnikov in redovnikov, ki često uporabljajo jezik, ki je »oddaljen« od konkretne resničnosti družin in zanje nerazumljiv tudi zaradi vsebin, ki so preveč abstraktne v načinu, kako so bile predstavljene. Isto lahko rečemo o splošnem »tonu« (vzdušju) na tej katehumenatski poti, ki bi moral iti daleč onkraj »moralističnega pozivanja« in biti naklonjen (propozitiven), prepričljiv, opogumljajoč in ves usmerjen k dobremu in lepemu, ki ju lahko živimo v zakonu. Skratka, popolnost, natančnost vsebin in slog spremljanja morajo težiti za tem, da pokažejo dostojanstvo in vrednost vsakega človeka, skupaj z dostojanstvom in vrednostjo poklica, h kateremu je poklican, toda vedno položen v konkretno resničnost. Ta skrb za slog je danes posebno pomembna v luči dejstva, da številni pari zaročencev živijo v zapletenih razmerah sobivanja, v katerih težko razumeta zakramentalno doseg odločitve, ki jo nameravata storiti in »spreobrnjenje«, ki ga ta odločitev prinaša, čeprav »slutita« večjo skrivnost zakramenta v primerjavi z zgolj sobivanjem. Potrebne bodo torej postopnost, sprejemanje in podpora, pa tudi pričevanje drugih krščanskih zakoncev, ki sprejemajo in »so navzoči« na poti. Zato je pomembno, da v skupnostih dajo večji prostor dejavni prisotnosti zakoncev kot zakoncev, kot dejavnikov zakonske pastorale in ne samo kot posamezni verniki. Povečati bo treba »poosebljena« izkustva v skupinah za delo, poslušanje in pripravo – če je potrebno tudi z vsakim parom posebej – da bi pare od blizu spremljali zakonci spremljevalci, ki lahko pomagajo ustvariti ozračje prijateljstva in zaupanja. Tudi družinski dom naj se uporabi, da jim damo čutiti, da so sprejeti in da jim je prijetno.

21. Ekipo spremljevalcev, ki vodi katehumenatsko pot, lahko tvori nekaj poročenih parov – podpira jih duhovnik – in nekaj strokovnjakov družinske pastorale, pa tudi redovniki/ce in morda celo ločenih, ki so ostali zvesti zakramentu, ki lahko nudijo svoje pričevanje in izkustvo poklicanosti na konstruktiven način, ter tako pokažejo obličje sprejemajoče Cerkve, ki je popolnoma potopljena v resničnost in ki vsem stoji ob strani. Biti moramo pozorni, da te naloge ne naložimo samo enemu, ampak več parom, če je mogoče različnih starosti, in da iste ekipe ne zadolžimo za veliko let, ampak poskrbimo za primerno izmenjavo. Za spodbujanje različnosti poti in možnosti, da vsakomur ponudimo pot formacije, nujno je tudi sodelovanje med župnijami in/ali pastoralnimi območji.

22. Nekatera zapletena vprašanja v zvezi z zakonsko spolnostjo in odprtostjo za življenje (kot na primer odgovorno starševstvo, umetna oploditev, predporodna diagnoza in druga bioetična vprašanja) imajo močne etične, odnosne in duhovne posledice za zakonce ter zahtevajo posebno usposabljanje in jasnost idej. Toliko bolj, ker nekateri načini obravnavanja teh vprašanj predstavljajo problematične moralne vidike. Spremljevalci sami niso vedno sposobni za soočanje s temi vprašanji, ki pa so zelo razširjena. Vključevanje bolj usposobljenih ljudi je v teh primerih zelo primerno.²⁶

23. V teku katehumenatske poti obredi potrdijo zaključek ene stopnje in začetek naslednje in so lahko primerno mesto za svobodno izražanje volje za nadaljevanje poti in s tem označujejo postopno poglobljanje poti. Poleg tega obred označuje tudi postopno prežemanje med rastjo v veri in rastjo v ljubezni zaročencev. Med obredi, ki jih je treba upoštevati, preden pridemo do poročnega obreda, so lahko: izročitev Svetega pisma parom, predstavitev skupnosti, blagoslov zaročnih prstanov, izročitev »molitve, ki jo moli par« in ju bo spremljala na njuni poti. Primernost tega se oceni glede na krajevno cerkveno

²⁶ Prim. *Radost ljubezni*, 204.

stvarnost. Vsakega od teh obredov lahko spremlja umik, ki lahko postane priložnost za razločevanje in odločitve, ali nadaljevati v naslednjo stopnjo ali ne, v duhovnem pogovoru z ekipo spremljevalcev. V prvih letih zakonskega življenja pa bi lahko predlagali vzpostavitev »družinskega oltarja«, se pravi prostora v hiši, kjer se zakonca in otroci zbirajo k molitvi.

Faze in stopnje

24. Z dolgoročne pastoralne perspektiv bi bilo dobro, da bi bila pred dejansko katehumenatsko potjo še predkatehumenatska faza: v praksi bi ta sovpadala z dolgim časom »daljne priprave« na zakon, ki se začne v otroštvu. Prava katehumenatska faza je sestavljena iz treh različnih stopenj: bližnje priprave, neposredne priprave in spremljanje prvih let zakonskega življenja. Med predkatehumenatsko in pravo katehumenatsko fazo lahko predvidimo vmesno fazo, v kateri sprejmemo kandidate, ki se lahko konča z obredom vstopa v zakonski katehumenat. Shematično povzeto, kar bo predstavljeno v nadaljevanju, bi to bilo zaporedje različnih faz in stopenj z nekaterimi obredi in odmiki, ki označijo prehode:

A. Predkatehumenatska faza: daljna priprava

- otroška pastorala
- mladinska pastorala

B. Vmesna faza (nekaj tednov) čas sprejemanja kandidatov

- obred vstopa v katehumenat (ob zaključku faze sprejema)

C. Katehumenatska faza

- Prva stopnja: bližnja priprava (približno eno leto)
Obred zaroke (ob zaključku bližnje priprave)
Kratek odmik ob vstopu v neposredno pripravo
- Druga stopnja: neposredna priprava (nekaj mesecev)
Kratek odmik ob pripravi na poroko (nekaj dni pred obhajanjem poroke)
- Tretja stopnja: prva leta zakonskega življenja (2 – 3 leta)

Dve pojasnili

25. Pastoralne izkušnje v večjem delu sveta že kažejo stalno in razširjeno prisotnost »novih vprašanj« pri pripravi na zakramentalni zakon, ki jih postavljajo pari, ki že živijo skupaj, ki so sklenili civilno poroko in imajo otroke. Takim vprašanjem se Cerkev ne more več ogibati in jih tudi ne odriniti s poti, začrtane za tiste, ki prihajajo iz minimalne poti vere; prej zahtevajo poosebljene oblike spremljanja ali spremljanja v majhnih skupinah, ki so usmerjene k osebnemu zorenju in zorenju para v smeri krščanskega zakona, preko ponovnega odkritja vere, začevši s krstom in postopnim razumevanjem pomena obreda in zakramenta zakona. Za takšne pare bi lahko krajevne Cerkve razmišljale o katehumenatskih poteh izven razvojne pastorale mladih in zaroke – kot je ta, ki jo predlaga ta dokument – ki sicer vodijo v isto poklicno in zakramentalno zavest, začenjajo pa se v njihovi posebni konkretni življenjski izkušnji. Tako bi oblikovali nov predlog za iskanje odgovora na zahteve sodobne družinske resničnosti, ki je drugačna od tiste, ki je prevladovala pred desetletji, a se še vedno želi približati Cerkvi in »veliki skrivnosti« zakona.

26. V opisu, ki sledi, itinerarij predstavi nekaj »obredov«. Dobro je biti pozoren na to, kako se ti obredi izvajajo in predvsem, kako so dojeti. Čeprav je sprejemanje take vzgojne poti s strani parov na splošno zelo pozitivno, je izkušnja pokazala, da obstajajo tudi možna tveganja, zlasti v nekaterih državah s kulturo in miselnostjo, ki sta posebno občutljivi na obredna dejanja in na njihovo družbeno pomembnost. Ugotovljeno je bilo, da pretirano javno »izpostavljanje« zaročencev z udeležbo družin in celotne župnijske skupnosti pri različnih obredih katehumenatske poti, povzročilo dojetanje teh poti skoraj kot »anticipacijo« zakona ter porajalo lažna pričakovanja in nepotreben psihološki pritisk na zaročence. Očitno je, da vse to lahko negativno vpliva na proces razločevanja pri zaročenih in jih omeji v njihovi svobodi, s tem pa povzroča domneve o neveljavnem obhajanju zakonske zveze. Zato se priporoča potrebna previdnost in pazljivo oceno, kako predlagati te obre-

de glede na družbeni okvir, v katerem delujemo. V nekaterih primerih bo na primer bolje, da takšni obredi opravljajo samo znotraj skupine parov, ki sledijo poti, ne da bi vključevali družine ali druge ljudi. V drugih primerih pa bo bolje, da se jim popolnoma izognemo.

A. Predkatehumenatska faza: daljna priprava

27. Daljna priprava je pred katehumenatsko potjo v pravem pomenu besede. Že od otroštva si prizadeva, da bi »pripravila teren«, v katerega se bodo lahko vsadili poganjki prihodnje poklicanosti v zakonsko življenje. »Teren« je dobro pripravljen, če je v otroke vlito spoštovanje do vsake pristne človeške vrednote, če se goji spoštovanje do samega sebe in do drugih, če se učijo samoobvladovanja tudi v majhnih stvareh, pravilna uporabe svojih nagnjenj, spoštovanja do oseb drugega spola in na splošno dostojanstva vsakega človeka.²⁷

28. Cerkev bo z ljubečo materinsko skrbjo iskala najprimernejši način, kako otrokom »pripovedovati« o načrtu ljubezni, ki ga ima Bog za vsakega človeka; zakon je znamenje tega in tudi v njihovem primeru se bo pokazal kot poziv v poklicanost. Gre za srečo celih generacij. Navsezadnje poklicanost v družino zadeva večji del ljudi na svetu. V ta namen bo potrebno že v otrocih oblikovati zdravo krščansko antropologijo – ki bo vključevala tudi prve prvine človeške spolnosti in teologije

²⁷ »Daljna priprava se začne že v otroštvu, v tisti modri družinski pedagogiki, ki vodi otroke k odkrivanju samih sebe kot bitij, ki so obdarjena z bogato in zapleteno psihologijo ter s posebno osebnostjo z njenimi prednostmi in slabostmi. To je obdobje, v katerem mora biti vlito spoštovanje do vsake pristne človeške vrednote tako v medosebnih kot tudi v socialnih odnosih, z vsem, kar to pomeni za oblikovanje značaja, za obvladovanje in pravilno uporabo svojih nagnjenj, za način upoštevanja in srečevanja z osebami drugega spola [...]. Poleg tega se zlasti za kristjane zahteva dobra duhovna in katehetska formacija, ki bo znala prikazati zakon kot resnično poklicanost in poslanstvo [...]. Na to osnovo se bo nato daljnosežno zasnovala bližnja priprava« (*Apostolsko pismo o družini*, 66; prim. tudi Papeški svet za družino, *Priprava na zakrament zakona*, št. 22).

telesa²⁸ – ter njihovo krstno istovetnost razvijati v perspektivi poklicanosti bodisi v zakon ali v redovno življenje.

29. Vzgojna pot, ki se je začela z otroki, se bo lahko nadaljevala in poglobljala z mladostniki in mladimi, dokler ne bi prišli do odločitve za poroko skoraj naključno in po adolescenci, zaznamovani s čustvenimi in spolnimi izkušnjami, bolečimi za njihovo duhovno življenje. Takšne izkušnje lahko povzročijo globoke čustvene rane, ki se bodo pri odraslih prelile v njihovo spolno in zakonsko življenje. Ob soočenju z njimi mora biti pastoralna ekipa sposobna ponuditi pomoč strokovnjakov, ki lahko na osebni ravni spremljajo te mlade. Poleg tega mnogi izmed njih iz različnih razlogov, ki so posledica družinskega, družbenega ali kulturnega okolja, vstopajo v odraslo dobo brez vsake priprave na zakonsko življenje in prav toliko jih ni nikoli razmišljalo o zakonu kot o poklicanosti in se zato zadovoljijo s skupnim bivanjem. Največkrat se to ne dogaja zaradi izrecnega odpora do verske razsežnosti, ampak zaradi nepoznavanja neizmerne bogastva, ki je v zakramentalni milosti krščanskega zakona, ali pa iz drugih družbenih ali kulturnih razlogov.²⁹ Zato bo pomembno pastoralne delavce pripraviti tako, da bodo znali uporabljati primeren jezik in predstaviti Besedo na način, ki bo razumljiv za mlade, ki se bo spustil v njihovo resničnost in bo sposoben v njih prebuditi resnično zanimanje.

30. Za mlade obstajata dve nevarnosti: po eni strani širjenje uživaške in porabniške miselnosti, ki jim jemlje vsako

²⁸ V veliko pomoč pri tej nalogi je pastoralni pripomoček, ki ga je pripravil Pastorski svet za družino, *Človeška spolnost: resnica in pomen. Vzgojne smernice v družini*, 8. decembra 1995.

²⁹ »Odločitev za civilni zakon ali za preprosto skupno življenje pogosto nima razloga v predsodkih ali odporih proti zakramentalni zvezi, ampak v kulturnih ali drugih okoliščinah. [...] Pogosto živijo skupaj zaradi splošne miselnosti, ki nasprotuje institucijam in dokončnim odločitvam, pa tudi v pričakovanju življenjske gotovosti (trajna zaposlitev in zanesljiv zaslužek). Končno so zunajzakonske zveze v nekaterih deželah zelo številne ne le zato, ker zavračajo vrednote družine in zakona, ampak predvsem zato, ker menijo, da je praznovanje poroke neko razkošje, tako da gmotna stiska sili ljudi k takšnim zvezam« (*Radost ljubezni*, 294).

spodobnost za razumevanje lepega in globokega pomena človeške spolnosti. Po drugi strani ločitev med spolnostjo in »za vedno« (neločljivosti) zakona. Poti za vzgojo čustvenosti in spolnosti – znotraj obzorja »pozitivne in modre spolne vzgoje« - ki jih ponudimo mladim »vzporedno z odraščanjem«, se ne smejo omejiti samo na obzorje ljubezni, ker bo v prevladujoči kulturni razlagi skratka (*tout court*) razumljeno kot romantična ljubezen, ampak jih je treba vključiti v jasno zakonsko vizijo ljubezni, razumljeno kot vzajemno podarjanje zakoncev, kot znati ljubiti in dovoliti, da so ljubljene, kot vzajemno izmenjavo naklonjenosti in brezpogojnega sprejemanja, kot znati se veseliti drugega in znati trpeti zanj.³⁰ Še posebej je treba oblikovati ali okrepiti pastoralne poti, ki so namenjene predvsem mladim v puberteti in adolescenci. Glede na današnje izzive namreč družina ne more in ji ne uspe biti edini prostor čustvene vzgoje. Zato potrebuje pomoč Cerkve. V ta namen bo pomembno predvideti primerno oblikovanje vzgojiteljev, ki spremljajo najmlajše v spolni in čustveni vzgoji, obenem z vključevanjem strokovnjakov in ustvarjanjem sinergije, na primer s krščanskimi svetovalci ali s pastoralnimi načrti za vzgojo čustvenosti, ki jih je potrdila in jih priznava škofija/eparhija ali škofovska konferenca.

31. Takó obdobje otroštva kot obdobje adolescence in prve mladosti sta del ene same vzgojne poti, brez vrzeli opustitve, ki sloni na dveh temeljnih resnicah; »prva je, da je človek poklican, da živi v resnici in ljubezni; druga je, da se vsak človek uresničuje skozi iskreno darovanje samega sebe«³¹ v nekem poklicu. Razsvetljevati mlade glede odnosa, ki ga ima

³⁰ »Za zakon se je treba pripraviti in to zahteva od človeka, da vzgoji samega sebe, da razvije najboljše kreposti, predvsem ljubezen, potrpežljivost, sposobnost za dialog in služenje. Vsebuje tudi vzgojo lastne spolnosti, da bo vedno manj sredstvo za uporabljanje drugih in vedno bolj sposobnost za mojo polno velikodušno podarjanje izključno eni osebi« (Francišek, *Kristus živi*, 265).

³¹ Janez Pavel II., *Pismo družinam - Gratissimam sane*, 16.

ljubezen z resnico, jim bo pomagalo, da se ne bodo fatalistično bali spreminjajočih čustev in preizkušenj časa.³²

32. Vzgojno pot daljne priprave je treba upoštevati v pastoralnem pristopu vsake župnije ali druge cerkvene stvarnosti. Zlasti jo je treba izrecno razglašati na področju mladinske pastorale (vključno s skupinami adolescentov) in jo predlagati kot ugoden čas za začetek zorenja za zakonsko poklicanost.³³ Primerno bi bilo začeti sodelovati z laičskimi združenji in gibanji, da bi pastoralne posege izvajali v sinergiji in v duhu cerkvenega občestva.³⁴

33. Mladim zelo pomaga spremljanje, ki je bogato z bližino in pričevanjem. Med mladimi vedno zbudi veliko zanimanja neposredno poslušanje zakoncev, ki pripovedujejo svojo zgodbo para in povedo o razlogih za svoj »da«, ali pa pričevanje zaročencev – tudi tistih, ki se še niso odločili za poroko – ki skušajo na krščanski način živeti zaroko kot čas, ki je pomemben za razločevanje in preverjanje, vključno s tistimi, ki so se odločili za čistost pred poroko, in ki mladim pripovedujejo o razlogih za svojo odločitev ter o duhovnih sadovih, ki iz nje izhajajo.³⁵

34. Mladi potrebujejo tudi osebne trenutke, ki so namenjeni vsakemu posebej³⁶ za razsvetlitev dvomov in zmede, za soočenje s strahovi in negotovostjo, za pomoč pri razmišljanju

³² »Samo kolikor je ljubezen utemeljena na resnici, more ljubezen obstajati še naprej v času, preseči bežen trenutek in ostati neomajna, da bi podpirala skupno pot. Če ljubezen nima odnosa do resnice, je podvržena čustvom in ne prestane preizkusa časa. Prava ljubezen pa združuje vse prvine naše osebe in postane nova luč za veliko in izpolnjeno življenje. Brez resnice ljubezen ne more dati trdne vezanosti, ne more izpeljati »jaza« preko njegove osamitve, niti ga osvoboditi bežnega trenutka, da bi gradila življenje in obrodila sad« (Francišek, *Luč vere*, 27).

³³ Prim. Francišek, *Kristus živi*, 242.

³⁴ Prim. Francišek, *Kristus živi*, 206.

³⁵ »V ta namen je treba spomniti na pomen kreposti. Med njimi je na prvem mestu čistost kot dragoceni pogoj za pristno rast v medosebni ljubezni. Z ozirom na to nujnost sinodalni očetje soglašajo v zahtevi, da se v pripravo na zakon močnejše vključi celotna skupnost« (*Radost ljubezni*, 206).

³⁶ Prim. Lk 4,40: »Na vsakega izmed njih je polagal roke in jih ozdravljaj.«

nju o morebitnih nezrelostih, da bi se naučili premagovati zaprtost jaza in se odpirati konkretni ljubezni do druge osebe.³⁷

35. Mnogi mladi ne doumejo tesne povezave, ki obstaja med verskim in čustvenim življenjem. Gojenje človeške ljubezni, resnične in iskrene, pripravlja na srečanje z večjo Božjo ljubeznijo in olajša odkritje (ali ponovno odkritje) vere. Hkrati pa srečanje z Božjo ljubeznijo in odkritje (ali ponovno odkritje) vere dajeta nov pomen in novo globino izkustvu človeške ljubezni.³⁸ Vera sama poseduje obliko védenja, ki ji je lastna ter prihaja iz ljubezni in odpira za ljubezen.³⁹ Mlade je zato v tej daljni fazi potrebno usmerjati v skladno rast, ki združuje človeško in duhovno razsežnost ljubezni, zlasti pri tistih, ki k pripravi na zakon pristopijo z zelo nejasno vero in brez aktivnega sodelovanja pri cerkvenem življenju.

³⁷ »Povrhu je treba najti oblike, da bi s pomočjo misijonarsko dejavnih družin in družin zaročencev samih ter z različni pastoralnimi sredstvi ponudili dosti zgodnjo pripravo, ki bo omogočila, da bo par rasel v ljubezni. Poleg tega je potrebno spremljanje, ki jim je v oporo z bližino in pričevanjem. V veliko pomoč so običajno skupine za zaročence [tudi tistih, ki se še niso odločili za poroko] in dodatne ponudbe za pogovor o številnih temah, ki mlade ljudi zares zanimajo. Vendar je nujno potreben tudi čas za osebne pogovore, saj je glavni cilj pomagati vsakemu posebej, da bi se naučil ljubiti konkretno osebo, s katero želi deliti vse svoje življenje. Naučiti se koga ljubiti ni nekaj, kar se da improvizirati, in to tudi ni moč narediti v kratkem tečaju pred poročnim slavljem. Dejansko se vsak človek pripravlja na zakon od rojstva dalje. [...] V tem smislu so vse pastoralne dejavnosti, ki pomagajo zakoncem, da rastejo v ljubezni in v družini živijo evangelij, neprecenljiva pomoč za to, da se tudi njihovi otroci lahko pripravijo na zakonsko življenje« (*Radost ljubezni*, 208).

³⁸ »Kristusova zvesta ljubezen je luč, da živimo lepoto človeške čustvenosti. Naša čustvena razsežnost je namreč klic k ljubezni, ki se kaže v zvestobi, v sprejemanju in v usmiljenju« (Francišek, *Kateheza o zapovedih*, 11/B: *V Kristusu naša zakonska poklicanost najde polnost*, 31. oktobra 2018).

³⁹ »Vera spremeni celotnega človeka, kolikor se človek odpre ljubezni. V tej prepletенosti vere z ljubeznijo razumemo lik spoznanja, ki je lasten veri, njeno prepričljivost in njeno zmožnost, da osvetli naše korake. Vera spoznava, kjer je vezana na ljubezen, ker ljubezen sama prinaša svetlobo. Razumevanje vere se začne tedaj, ko sprejmemo veliko Božjo ljubezen, ki nas notranje preoblikuje in nam podari nove oči, da vidimo stvarnost« (Francišek, *Luč vere*, 26).

36. Če povzamemo, so nameni daljne priprave: a) vzgoja otrok za spoštovanje sebe in drugih, za spoznanje svojega dostojanstva in za spoštovanje dostojanstva drugih; b) otrokom predstaviti krščansko antropologijo in perspektivo poklicanosti, ki jo vsebuje krst in ki vodi v zakon ali v posvečeno življenje; c) vzgajati mladostnike za čustvenost in spolnost glede na prihodnji klic k velikodušni, izključni in zvesti ljubezni (bodisi v zakonu kot v duhovništvu ali v posvečenem življenju); d) predlagati mladim pot človeške in duhovne rasti za premagovanje nezrelosti, strahov in odpora, da bi se odprli za prijateljske in ljubezenske odnose, ki ne bi bili posesivni ali narcisistični, pač pa svobodni, velikodušni in darovanjski.

B. Vmesna faza: sprejem kandidatov

37. Vmesna faza sprejema lahko traja različno dolgo: od nekaj tednov za tiste, ki prihajajo z neke poti krščanske formacije, pa do nekaj mesecev za tiste, ki morajo poleg prvega razločevanja v zaroki še poglobiti svojo krstno istovetnost. Fazo sprejema lahko predvidimo tudi za pare, ki v primerjavi z drugimi pari pot začenjajo z zamudo.

38. Sprejem ne sme biti omejen na uradni sestanek za medsebojno predstavitev in za urejanje birokratskih zadev, pač pa ga moramo živeti kot trenutek srečanja in osebnega spoznanja. Odločilen je slog odnosa in sprejema s strani pastoralne ekipe. To velja tako za tiste, ki prihajajo iz obdobja daljne formacije – in torej iz nekega verskega življenja in že utrjenega cerkvenega sodelovanja – kakor za tiste, ki se prvič približajo župnijski skupnosti.⁴⁰

39. Ni pomembno samo »prvo oznanilo« vere, ki je kerigmatskega značaja, pač pa je pomembno tudi, da sam zakra-

⁴⁰ »Sodelavci in odgovorni [...] bodo morali kot vzgojitelji imeti tudi sposobnosti za sprejem zaročencev, ne glede na njihov socialno-kulturni izvor, njihovo intelektualno formacijo in njihove konkretne sposobnosti« (Papeški svet za družino, *Priprava za zakrament zakona*, 43).

ment zakona postane predmet resničnega in pravega označila s strani Cerkve, predvsem v odnosu do ljudi, ki so brez zrelega izkustva vere in cerkvene vključenosti. V že poročenih parihi morajo imeti možnost videti in tudi sami morajo izkusiti, da je zakonsko življenje odgovor na najgloblja pričakovanja človeške osebe v njeni želji po vzajemnosti, občestvu ter telesni in duhovni rodovitnosti.⁴¹ Katehetska ponudba bo zato skušala pokazati zakonsko in družinsko naravo ljubezni in osvetlila vse njene posebne značilnosti: celovitost, dopolnjevanje, enost, dokončnost, zvestobo, rodovitnost, javni značaj. »Evangeljsko oznanilo« o zakonu bo pokazalo, da te značilnosti izvirajo iz notranje dinamike človeške ljubezni. To pomeni, da so zvestoba, enost, dokončnost, rodovitnost, celovitost v bistvu »temelje razsežnosti« vsake pristne ljubezenske vezi, ki želita in dosledno živita neki moški in neka ženska, in ne samo »značilne poteze« »katoliškega« zakona. Posledično je zakrament zakona parom lahko predstavljen ne kot gola moralna ali zakonita obveznost, ki se ji morajo podrediti, ampak kot dar, kot ponujena milost, kot pomoč, ki jim jo Bog daje na razpolago ravno zato, da bi uresničili zahteve pristne ljubezni. Zakonska pastorala mora navsezadnje vedno imeti radosten in *kerigmatičen* – krepak in hkrati naklonjen (propozitiven) značaj – v skladu s tem, kar sta predlagala Janez Pavel II. in Frančišek.⁴² Pričevanje, lepota in privlačna sila krščanskih družin lahko pridejo na pomoč pastirjem ob teh izzivih.⁴³

40. V tem trenutku, ko spoznamo pare, ki bi jih lahko povabili v zakonski katehumenat, moramo posebno pozornost nameniti vsem tistim, ki so dali prednost skupnemu življenju, ne da bi se poročili, ki pa vseeno ostajajo odprti za pogovor o veri in so se pripravljene približati Cerkvi. Z razumevajočim

⁴¹ Prim. *Radost ljubezni*, 201.

⁴² Prim. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o družini*, 68; Frančišek, *Radost ljubezni*, 1, 59, 200-201.

⁴³ »Najbolj prepričljivo pričevanje za blagoslov, ki ga daje krščanski zakon, je dobro življenje krščanskih zakoncev in družine. Ni boljšega načina za pripovedovanje o lepoti zakramenta!« (Frančišek, Splošna avdiencia. Družina – 12. Zakon (I), 29. aprila 2015).

pogledom⁴⁴ jih bomo sprejeli toplo in brez uradnosti, cenili njihovo »željo po družini«, in se ogibali vsakemu izvajanju pritiska nanje, pač pa jih bomo preprosto povabili k poslušanju in premišljevanju ter jim pojasnili, da bodo morebitno odločitve za obhajanje zakramentalnega zakona sprejeli sami, samostojno in iz osebnega prepričanja, kot sad tega časa razločevanja.⁴⁵

41. Za sprejem lahko poskrbi zakonski par, ki ga, kjer je mogoče, spremlja duhovnik. Sestoji lahko iz nekaterih srečanj, med katerimi skušamo v prijetnem in bratskem ozračju skupaj s parom razumeti prave razloge, zaradi katerih prosita, da bi se pripravila na zakon ali da bi vsekakor prehodila pot razločevanja. To je primeren čas za očiščenje dvoumnih razlogov, ki so lahko podlaga za prošnjo za cerkveno poroko, in če gre za ljudi, ki so se oddaljili od verske prakse, za prvo oznanilo vere. Paru bomo pustili čas, da bosta skupaj premislila, se odločala in sprejela zavestno izbiro. Zato je dobro, da dialog s kandidati poteka v več trenutkih. Za usmerjanje in za konkretiziranje samoopazovanja sebe je lahko koristna skica razmišljanja z ozirom na naslednja srečanja.

42. Tako za tiste, ki že živijo versko razsežnost, kot za tiste, ki jim manjka izkušnja vere, je pomembno, da so notranje pripravljeni, da s zakonskim katehumenatom začnejo pot vere-spreobrnjenja. Šele ko bodo pari dozoreli v odločitvi, da nadaljujejo po poti vere, bomo prešli na naslednjo stopnjo.

43. Kot smo že omenili, dejstvo da veliko krščenih ljudi danes brez zrele izkušnje vere in brez cerkvenega vključeva-

⁴⁴ Pri tem prizadevanju za razumevanje je koristno upoštevati subjektivne in objektivne težave ljudi, »težave razumeti« in »težave živeti« to, kar Cerkev predlaga v luži meril, navedenih v *Radost ljubezni*, 301-303).

⁴⁵ Istočasno se v srečanju in sprejemanju na evangeljski način približajte tistim mladim, ki dajejo prednost skupnemu življenju, ne da bi se poročili. Na duhovni in moralni ravni so med ubogimi in malimi, ki jim želi Cerkev po zgledu svojega Učitelja in Gospoda biti mati, ki nikoli ne zapusti, ampak se približa in poskrbi. Kristusovo srce tudi te ljudi ljubi. Nanje glejte nežno in s sočutjem« (Francišek, *Govor udeleženen tečaja o zakonskem procesu*, 25. februarja 2017).

nja prosi, da bi se poročili v cerkvi, zahteva pozornejšo pastoralno držo do njih glede na to, kar doslej ni bilo storjeno.⁴⁶ Poskrbeli bomo za to, da se bomo na pravi način soočili s temi razmerami, se ogibali površnim in prenačljivim predlogom, pač pa bomo v njih gledali dragoceno priložnost za oznanjevanje in bližino s »slabotnimi brati v veri«, ki jih moramo spremljati k polnosti krščanskega življenja in k polnosti zakramenta zakona,⁴⁷ tako »da bosta vsak moški in vsaka ženska, ki se poročita, zakrament zakona obhajali ne samo veljavno, ampak tudi rodovitno.«⁴⁸

44. Krščenim ljudem, ki vere ne živijo in imajo malo ali nič verske izkušnje, bo bolj kot kdaj koli potrebno nameniti izredno povabilo, naj prehodijo katehumenatsko pot, ki je namenjena sprejemu *kerigme*, k oblikovanju uma in srca v skladu z Jezusovimi nauki in k vključevanju v življenje Cerkve. Učiteljstvo zadnjih treh papežev je namreč potrdilo in poudarilo odnos med vero in zakramentom zakonske zveze.⁴⁹ Navzočnost žive in izrecne vere v parih je očitno idealno stanje, da do poroke pridejo z jasnim in zavestnim namenom obhajati resnični zakon: neločljiv in izključen, naravnana na dobro zakoncev in odprta za potomce. Kljub temu nujni pogoj za dostop do zakramenta zakona za njegovo veljavnost ostaja ne neka med zaročenci vnaprej dogovorjena »minimalna

⁴⁶ Glede tega temeljnega vidika, ki ga za primerno prenovno pastorale priprave na zakon ne smemo zanemariti, se je zelo koristno opreti na dokument *Vzajemnost med vero in zakramenti v zakramentalni ekonomiji*, Mednarodna teološka komisija, ki je dobil pozitivno mnenje svetega očeta 19. decembra 2019.

⁴⁷ »Vendar zahtevajo vsi ti primeri konstruktiven odgovor z nalogo, kako jih v luči evangelija spremeniti v priložnost za pot k polnosti zakona in družine. Gre za to, da jih sprejemamo in spremljamo potrpežljivo in obzirno. To je naredil Jezus pri Samarijanki (prim. Jn 4,1-26); nagovoril je njeno hrepenenje po pravi ljubezni, da bi jo rešil vsega, kar je zatamnjevalo njeno življenje, in jo vodil k polnemu evangelijskemu veselju.« (*Radost ljubezni*, 294).

⁴⁸ Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o družini*, 68.

⁴⁹ Prim. Janez Pavel II., *Govor ob začetku sodnega leta Sodišča Rimske rote*, 30. januarja 2003; Benedikt XVI., *Govor ob začetku sodnega leta Sodišča Rimske rote*, 26. januarja 2013; Francišek, *Govor ob začetku sodnega leta Sodišča Rimske rote*, 23. januarja 2015.

raven vere«, ⁵⁰ ampak njihov namen delati to, kar dela Cerkev, ko obhaja zakonsko zvezo med krščenimi.⁵¹

45. Na pastoralni ravni je treba pozorno presoditi različne položaje tistih krščenih oseb, ki kažejo nezadostno pripravljenost za vero. V primeru, da bi izrecno in formalno zavrnilo to, kar Cerkev namerava, ko obhaja zakonsko zvezo, zaročenca ne moreta biti pripuščena k zakramentalnemu

⁵⁰ »Dobro je jasno poudariti, da kakovost vere ni bistveni pogoj zakonske privolitve, ki jo je po nauku vseh časov mogoče spodkopati samo na naravni ravni (prim. ZCP, kan. 1055 § 1 in 2). *Habitus fidei* je namreč vlit v trenutku krsta in ohranja skrivnostni vpliv na dušo tudi ko vera ni bila razvita in se zdi, da je psihološko odsotna. Pogosto imajo poročni pari, ki jih v resnični zakon spodbuja *instinctus naturae*, v trenutku poroke omejeno zvest polnosti Božjega načrta, in šele pozneje, v družinskem življenju odkrijejo vse tisto, kar je Bog stvarnik in odrešenik določil zanje. Pomanjkanje vzgoje v veri in tudi zmota glede enosti, nerazveznosti in zakramentalnega dostojanstva zakona kvarijo zakonsko privolitev samo če določajo voljo (prim. ZCP, kan. 1099). Ravno zaradi tega je treba zmota, ki zadevajo zakramentalnost zakona, zelo pozorno pretehtati (Frančišek, *Govor ob začetku sodnega leta Sodišča Rimске rote*, 22. Januarja 2016).

⁵¹ »K tradicionalnemu nauku o zakramentih spada prepričanje, da je za podelitev zakramenta potreben vsaj namen delati to, kar dela Cerkev. Vse te zakramente sestavljajo tri prvine: iz stvari, ki predstavljajo snov, iz besed, ki so forma, in iz služabnika, ki podeljuje zakrament z namenom delati to, kar dela Cerkev (*cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia*). Če manjka ena od teh prvini, ni zakramenta. Po splošnem mnenju latinske teologije sta služabnika zakramenta zaročenca, ki si drug drugemu podelita zakrament zakona. V primeru zakramentalnega zakona se zahteva vsaj namen za sklenitev naravnega zakona. Naravni zakon, kot ga razume Cerkev, kot bistvene lastnosti vključuje nerazveznost, zvestobo in da je naravnani na dobro zakonove in potomstva. Zato če namen skleniti zakon ne vsaj implicitno ne vključuje teh lastnosti, obstaja huda hiba v namenu, ki lahko postavi pod vprašaj sam obstoj naravnega zakona, ki je nujen za zakramentalen zakon« (Mednarodna teološka komisija, *Vzajemnost med vero in zakramenti v zakramentalni ekonomiji*, 168).

obhajanju.⁵² Včasih se zgodi, da je takšno zavračanje stvarno prisotno v miselnosti in srcih para, ne da bi se tega sami v polnosti zavedali ali ne da bi to odkrito pokazali. Zato je resna dolžnost pastoralnih delavcev, da odkrijejo resnične namene zaročencev, da bi se jih oni sami v polnosti zavedali in bi jih iskreno pokazali svojim spremljevalcem, da bi se ognili, da bi se priprave na obhajanje zakona skrčile zgolj na zunanja dejanja.

Če pa bi brez zanikanja tega, kar namerava storiti Cerkev, obstajala nepopolna pripravljenost s strani zaročencev, ni treba izključiti njunega sprejema k obhajanju zakramenta. Pastoralni delavci ne bodo pozabili izkoristiti tega položaja kot ugodnega trenutka za pare, da ponovno odkrijejo vero in jo pripeljejo do večje zrelosti, ter se vrnejo h koreninam svojega krsta, poživijo »seme« božjega življenja, ki je bilo vsejano vanje in jih vabi, da o odločitvi za zakramentalni zakon razmišljajo kot o utrditvi, posvetitvi in polni izpolnitvi njihove ljubezni.⁵³ Samo s ponovnim odkritjem daru, kaj pomeni biti kristjan – nova stvaritev, Božji otrok, ki jih Bog ljubi in kliče, je mogoče jasno razločevanje o zakramentu zakona v kontinuiteti s krstno istovetnostjo in kot uresničitvijo posebne Božjega klica. Prebujenje vere namreč naravno vodi k spoznavanju moči zakramentalne milosti, ki je prisotna v za-

⁵² »Zakramentalni namen ni nikoli sad avtomatizma, ampak vesti, ki jo razsvetljuje vera, kot posledica kombinacije med človeškim in božjim. V tem smislu za zakonsko zvezo lahko rečemo, da je resnična samo, če je človeški namen zakoncev usmerjen k temu, ker hočeta Kristus in Cerkev« (Frančišek, *Govor ob začetku sodnega leta Sodišča Rimske rote*, 29. januarja 2018); »Kadar [...] kljub vsem poskusom zaročenci pokažejo, da izrecno in formalno zavračajo to, kar namerava storiti Cerkev, kadar se obhaja poroka krščenih, jih dušni pastir ne more sprejeti k obhajanju zakona. Četudi nerad je dolžan, da se seznanj s položajem in zainteresiranim da razumeti, da glede na stanje stvari ni Cerkev tista, ki onemogoča obhajanje poroke, za katero prosijo, ampak so to oni sami« (*Apostolsko pismo o družini*, 68).

⁵³ »Vera tistih, ki prosijo Cerkev za poroko, lahko obstaja na različnih stopnjah in prvenstvena naloga pastirjev je, da jo odkrijejo, da jo nahranijo in pomagajo, da dozori. Vendar morajo razumeti tudi razloge, ki svetujejo Cerkvi, da sprejme k obhajanju poroke tudi tiste, ki so nepopolno pripravljene« (*Apostolsko pismo o družini*, 68).

konu, in pripravljenosti, da jo sprejmemo na najboljši možni način.⁵⁴

46. Nekatere situacije, ki so vedno bolj pogoste po vsem svetu, zaslužijo posebno pastoralno pozornost in skrb. Gre za pare, pri katerih je ena stran kristjan, druga stran pa je nekrščanske vere, ali v katerih je ena oseba katoličan, medtem ko je druga krščanske veroizpovedi, nekatoliške. Tako kakor so lahko pari, v katerih sta oba katoličana, vendar eden od dveh odklanja, da bi sledil katehumenatski poti. V vseh teh primerih je duhovnikova naloga oceniti najboljši možni način za nadaljevanje priprave na zakon.

47. Na koncu faze sprejemanja bo v primeru, da bo dozorla odločitev za vstop na katehumenatsko pot, par uveden v prvo obdobje priprave na zakon (bližnja priprava). Ta korak se lahko izrazi z obredom vstopa v katehumenat v pravem pomenu besede. To lahko storimo na preprost način, ko pare predstavimo skupnosti med nedeljsko sveto mašo, s kratkimi obrazci, z molitvijo, primerno namenu in kakšno konkretno gesto, na primer izročitvijo Svetega pisma; izogibajmo pa se temu, da bi bil ta obred na kakršen koli način podoben »poročnemu obredu«. Skupnosti mora biti jasno, da ti pari vstopajo na katehumenatsko pot kot čas razločevanja glede odločitve za poroko. Kot druga možnost, zlasti če bilo iz kulturnih razlogov bolj primerno ogniti se »javnemu« in skupnemu obredu, lahko povabimo pare k intimnejšemu molitvenemu trenutku, znotraj skupine novih katehumenov, skupaj z ekipo spremljevalcev in jim izročimo Sveto pismo ali drug za to priložnost primeren simbol.

⁵⁴ »Krščanski zakonci niso naivni, poznajo probleme in nevarnosti življenja. Vendar se ne bojijo prevzeti svoje odgovornosti pred Bogom in pred družbo. [...] Seveda je težko. Zato potrebujemo milost, milost, ki nam jo da zakrament! Zakramenti ne služijo za okras življenja [...] milost ni za okras življenja, ampak da nas naredi močne v življenju, da nas naredi pogumne, da moremo iti naprej! [...] Kristjani se poročajo v zakrament, ker se zavedajo, da ga potrebujejo! Potrebujejo ga, da bi bili združeni med seboj in da bi izpolnili poslanstvo staršev. V sreči in nesreči, v boleznih in zdravju« (Frančišek, *Govor družinam ob romanju v Rim v letu vere*, 26. oktobra 2013).

C. Katehumenatska faza

48. Katehumenat bo daljše ali krajše obdobje formacije, ki vključuje bližnjo pripravo, neposredno pripravo in spremljanje v prvih letih zakona. Sledeča pojasnila so samo orientacijska in jih je treba izvajati s pastoralno modrostjo glede na konkretne možnosti, ki se kažejo v vsaki posamezni Cerkvi.

Na splošno predlagamo, da bližnja priprava traja približno eno leto glede na predhodno izkušnjo vere in cerkvene vključenosti para. Ko je sprejeta odločitev za poroko – trenutek, ki bi ga lahko zapečatil obred zaroke – lahko začnemo z neposredno pripravo na zakon, ki traja nekaj mesecev in ki jo je treba postaviti kot pravo uvajanje v zakrament zakona. Trajanje teh etap bo, ponavljamo, prilagojeno, upoštevajoč verske, kulturne in družbene vidike okolja, v katerih živimo, in celo osebne situacije vsakega para. Bistveno je ohraniti ritem srečanj, da pari odgovorno skrbijo za svojo poklicanost in svoj zakon.

Prvi korak: bližnja priprava

49. Zakonski katehumenat bo v tej etapi prevzel značaj prave poti vere, na kateri bo krščansko sporočilo ponovno odkrito in predlagano v svoji večni novosti in svežini.⁵⁵ Skupaj s ponovno predložitvijo kateheze krščanskega uvajanja v vero bomo nadaljevali s ponovnim obiskom zakramentov krščanskega uvajanja – krsta, birme in evharistije – ter zakramenta sprave. Oporna točka za pare bo Sveto pismo, zlasti Prva Mojzesova knjiga, preroki, Visoka pesem, ki vsebujejo besedila in simboliko, ki so temeljni za zakrament zakona. Kandidati za zakon bodo poleg tega postopoma uvedeni v krščansko molitev – osebno, občestveno in molitev para –

⁵⁵ »Na tečajih priprave na zakon je nujno ponoviti katehezo krščanskega uvajanja v vero, katere vsebine niso samoumevne ali da bi jih zaročenci že pridobili. Največkrat je treba krščansko sporočilo ponovno v celoti odkriti tistemu, ki je obstal pri nekaterih temeljnih pojmih iz katekizma za prvo obhajilo in, če je gre vse po sreči, za birmo« (Francišek, *Govor udeležencem škofjskega tečaja formacije o zakonu in družini, ki ga je organiziralo Sodišče Rimske rote*, 22. septembra 2018).

tako da bodo osvojili navado molitve, ki jim bo v veliko oporo za njihovo bodoče zakonsko življenje, predvsem v trenutkih težav.⁵⁶ V tej fazi ne smemo izpustiti priprave na posebno poslanstvo zakoncev, saj je zakon zakrament za poslanstvo.⁵⁷

50. Parom bomo pomagali, da se bodo približali cerkvenemu življenju in začeli sodelovati v njem.⁵⁸ Obzirno in s človeško toplino jih je mogoče povabiti k sodelovanju pri molitvi, pri nedeljski evharistiji, pri spovedi, pri dnevih zbranosti, pa tudi pri praznovanju in druženju. Predlog bomo izvajal postopoma (glede na konkretno izkušnje ljudi), tako da bomo vsakemu paru pomagali, da se bo počutil domač na različnih področjih življenja skupnosti – bogoslužnem, dobrodelnem, združevalnem – brez primoranja in siljenja, pač pa nasprotno, da se bo čutil dejavnik »nezaslužnega, brez-pogojnega in zastonjskega«⁵⁹ usmiljenja, ker je prejel klic in dar, da je član velike družine Kristusovih učencev.

51. Poleg vnovičnega krščanskega uvajanja v vero bo bližnja priprava poskrbela tudi za uvajanje v zakrament zakona. Zaradi tega bo v tej etapi temeljnega pomena pripraviti

⁵⁶ »Pot priprave na zakon je treba zasnovati [...] na bistvenem: na Svetem pismu, ki ga moramo ponovno skupaj zavestno odkriti; na molitvi, v njeni liturgični razsežnosti, pa tudi v 'domači molitvi', ki jo moramo živeti v družini, na zakramentih, na zakramentalnem življenju, spovedi, [...] v kateri Gospod pride prebivat v zaročence in jih pripravlja, da v resnici sprejmeta drug drugega 's Kristusovo milostjo'« (Francišek, *Splošna avdienca. Družina - 16. Zaroka*, 27. maj 2015).

⁵⁷ »Odlomitev, da 'se poročimo v Gospodu', vsebuje tudi misijonarsko razsežnost, ki pomeni biti v srcu pripravljen postati posrednik Božjega blagoslova in Gospodove milosti za vse. Krščanski zakonci namreč kot zakonci sodelujejo pri poslanstvu Cerkve. [...] Da bi vsem ponudila darove vere, ljubezni in upanja, Cerkev potrebuje tudi pogumno zvestobo zakoncev milosti njihovega zakramenta! Božje ljudstvo potrebuje njihovo vsakdanjo pot v veri, v ljubezni in v upanju, z vsemi radostmi in naporji, ki jih prinaša pot v zakonu in v družini« (Francišek, *Splošna avdienca. Družina . 13. Zakon* (II), 6. maja 2015); prim. tudi *Apostolsko pismo o družini*, 5; *Radost ljubezni*, 121).

⁵⁸ »Hkrati so poudarjali nujnost posebnih tečajev za neposredno pripravo na sklenitev zakona, ki naj omogoči pristno izkušnjo sodelovanja pri cerkvenem življenju in pogloblja razne vidike družinskega življenja« (*Radost ljubezni*, 206).

⁵⁹ *Radost ljubezni*, 296-297.

program razmišljanj o dobrinah, ki so lastne zakonu, da bi nove generacije zaročencev bolj zavestno prišle do zakramenta, ko bodo poznali njegove bistvene poteze, ki ga sestavljajo, milosti, ki iz njega izvirajo, in dobrine, ki jih vključuje, in bi se tako lahko notranje pripravili za sprejem takšnih milosti in te dobrine objeli kot dar.⁶⁰

52. Na tej stopnji bo pomembno poglobiti vse, kar je povezano z odnosom v paru in z medosebno dinamiko, ki jo vključuje, z njegovimi »pravili«, zakoni rasti, prvinami, ki ga krepijo in tistimi, ki ga slabijo. Zelo koristilo bo, če bomo poglobili spoznanja glede psiholoških in čustvenih drž, ki so značilne za moškega in za žensko, njuno različno občutljivost, različen način vzpostavljanja in negovanja odnosov, značilne »nianse« moške in ženske duše, ki pridejo do izraza v vsakem odnosu med dvema osebama.⁶¹ Antropološko resničnost človeške narave na splošno, na poseben način pa obeh spolov, ki jo je Bog ustvaril in hotel, je treba dobro poznati in razumeti, ker predstavlja »človeški gradivo«, ki predstavlja temelj zakonskega odnosa. Obstajajo ena »resnica« človeške osebe, kakor tudi posebna »resnica« biti moški in biti ženska, ki jo je treba sprejeti in usvojiti, kajti vse, kar je proti tem »resnicam« in jih tepta, tudi znotraj zakona, poraja nelagodje in trpljenje.⁶²

⁶⁰ »Za oblikovanje neposredne priprave na zakon je več zakonitih načinov in vsaka krajevna Cerkev mora ugotoviti, kateri način ji najbolj ustreza. Pri tem mora skrbeti za primerno izobraževanje in vzgojo, ki pa hkrati mladim ljudem ne odklanja zakramenta. [...]To je neke vrste uvajanje v zakrament zakona, ki jim posreduje potrebne prvine, da bi ga lahko sprejeli z najboljšo notranjo pripravljenostjo in tako začnejo družinsko življenje z neko trdnostjo« (*Radost ljubezni*, 207).

⁶¹ »Zaroka [...] je čas, v katerem sta dva poklicana, da opravita dobro delo na ljubezni, pri katerem sodelujeta in si ga delita, ki gre v globino. Postopoma odkrivata drug drugega, to se pravi, da se moški »uči« ženske, ko uči to žensko, svojo zaročenko; in ženska se »uči« moškega, ko uči tega moškega, svojega zaročenca. Ne podcenjujmo pomembnosti tega učenja: to je lepo prizadevanje in ljubezen sama ga zahteva« (Francišek, *Splošna audienca. Družina - 16. Zaroka*, 27. maja 2015).

⁶² Prim. *Radost ljubezni*, 133-141.

53. Obstajajo še številni drugi vidiki, povezani z resničnostjo človeške osebe in para, ki jih je treba ustrezno poglobiti: človeško dinamiko zakonske spolnosti, pravilno pojmovanje odgovornega očetovstva – materinstva, vzgoja otrok. Kateheza in krščanski nauk bodo pomagali utrditi poznanje resnice, ki je povezana z zakonom in z oblikovanjem osebne vesti.⁶³ V tej fazi bo dragoceno ovrednotiti izkustvo zakoncev, ki imajo za seboj že več let zakona.

54. V prizadevanju za poglobitev človeške resničnosti osebe in para spada tudi zavedanje morebitnih psiholoških ali čustvenih pomanjkljivosti, ki lahko oslabijo ali celo popolnoma onemogočijo zavezo medsebojnega darovanja in ljubezni, ki si ju zakonca obljubita. Odkritje morebitnih osebnih pomanjkljivosti pa ne pomeni nujno opustitev odločitve za zakonsko življenje, ampak je lahko spodbuda za začetek resnejšega procesa rasti, s katerim se doseže ustrezno stanje notranje svobode in psihološke zrelosti za radosten in veder sprejem zakonskega življenja.⁶⁴

55. Poseben cilj te etape je dokončanje razločevanje posameznega para glede njihove poklicanosti v zakon. To lahko vodi do svobodne, odgovorne in pretehtane odločitve za sklenitev zakona, ali pa lahko privede do ravno tako svobodne in pretehtane odločitve končati razmerje in se ne poročiti. Da bi paru ponudili »gradivo« za razločevanje, bodo na tej sto-

⁶³ »Bližnja priprava, ki – od primerne starosti in z ustrezno katehezo, kot na katehumenatski poti – vključuje natančnejšo pripravo na zakramente, skoraj kot njihovo ponovno odkritje. Ta prenovljena kateheza tistih, ki se pripravljajo na krščanski zakon, je zelo potrebna, da bi zakrament obhajali in živeli s primernim moralnim in duhovnim razpoloženjem. Versko oblikovanje mladih mora v primernem trenutku in glede na različne konkretne zahteve vključevati tudi pripravo na življenje v dvoje, ki zakon predstavi kot medosebno življenje moškega in ženske, ki se mora nenehno razvijati, spodbuja k poglobljanju problemov zakonske spolnosti in odgovornega starševstva z bistvenimi medicinsko-biološkimi znanji, ki so s tem povezana, ter vodi do poznavanja pravih vzgojnih metod otrok, dajajoč prednost pridobivanju temeljnih elementov za urejeno vodenje družine« (*Apostolsko pismo o družini*, 66); prim. tudi Papeški svet za družino, *Priprava na zakrament zakona*, 35.

⁶⁴ Prim. Papeški svet za družino, *Priprava na zakrament zakona*, 36.

pnji poglobili ne samo teologijo zakona, ampak tudi številne druge vidike, ki so povezani s »prakso« zakonskega življenja: nameni, ki jih imajo glede pripravljenosti zavezati se za vse življenje in glede potomstva, morebitna nekompatibilnost, pričakovanja in osebne vizije, ki jih ima posameznik o ljubezni in zakonskem življenju. Gre za to, da se jim pomaga razumeti razliko med »pripravo na poročni dan« (*preparation of the wedding*) in »pripravo na zakonsko življenje« (*preparation to a marriage*).

Bodoči zakonci bodo povabljeni, da stvarno in iskreno razločujejo – vsak zase in oba skupaj – če zakonska pot ustreza tistemu, česar si želita in k čemur ju Gospod kliče.⁶⁵ Takšnega razločevanja, ki ga je treba voditi na področju duhovnega in osebnega dialoga vsakega para, ne smemo podcenjevati, saj izkušnja cerkvenih sodišč kaže izjemno krhkost parov, ki kljub veri in začetnemu navdušenju nimajo osnovnih la-

⁶⁵ »Če župniji uspe, da že zaročene pare začne spremljati zadosti zgodaj, potem mora ta priprava ustvariti tudi možnosti, da zaročenca spoznata neskladja in tveganja. Tako lahko ugotovita, da ni smiselno, da bi se dokončno odločila za to zvezo in se tako izpostavila predvidljivemu neuspehu, kar je lahko zelo boleče. Težava je v tem, da začetno navdušenje mlade pelje k temu, da poskušata marsikaj prikriti ali imeti za manj pomembno; ko se skušata izogniti nesoglasjem, težave samo odrivata. Zaročencema je treba nuditi spodbudo in pomoč, da bi mogla govoriti o tem, kaj vsak od njiju pričakuje od prihodnje zakonske zveze, kaj eden in drugi razume pod ljubeznijo in dolžnostjo, kaj si kdo želi od drugega, kakšen način skupnega življenja bi želela načrtovati. Ti pogovori lahko odprejo oči zaročencev za to, da je v resnici le malo stičnih točk in da zgolj medsebojna privlačnost ni dovolj trdna osnova za zvezo. Nič ni bolj minljivega, negotovega in nepreračunljivega, kot je (zgolj) želja, in nikoli ne smemo opogumljati k odločitvi za sklenitev zakona, če nismo ugotovili drugih motivov, ki tej zvezi dajejo resnične možnosti za trajen obstoj« (*Radost ljubezni*, 2009)

stnosti, ki bi bile potrebne za sklenitev zakona: sposobnosti in volje.⁶⁶

56. Vsako posamezno osebo je treba spremljati na njeni poti razmišljanja, spreobrnjenja in razumevanja pomena zakonskega življenja, pri čemer je treba vedno slediti logiki spoštovanja, potrpežljivosti in usmiljenja.⁶⁷ Logika usmiljenja pa nikoli ne vodi k zameglitvi »zahtev evangeljske resnice in ljubezni, ki jih predlaga Cerkev«,⁶⁸ in nikoli se ne smemo odreči temu, da bi v vsej njegovi lepoti in veličini predlagali Božji načrt o človeški ljubezni in o zakonu.⁶⁹ Najvišji in najplemenitejši ideali se lahko zdijo zahtevni in težavni, vendar tudi najmočnejše pritegujejo človeško dušo, jo spodbujajo k premagovanju samega sebe in našemu zemeljskemu obstoju dajejo vrednost in dostojanstvo.

⁶⁶ Ius connubii (pravica do zakona) ne predstavlja »subjektivne zahteve, ki bi ji morali pastirji zadostiti po zgolj formalnem priznanju, neodvisno od dejanske vsebine zveze. Pravica do sklenitve zakona predpostavlja, da ga lahko in ga hočemo zares obhajati, torej v resnici njegovega bistva, kakor jo uči Cerkev. Nihče se ne more ponašati s pravico do poročne slovesnosti. Ius connubii se namreč nanaša na pravico do sklenitve verodostojne zakonske zveze. Zato Ius connubii ne bi bil odklonjen tam, kjer bi bilo očitno, da ne obstajajo pogoji za njegovo izvajanje, se pravi če bi očitno manjkala sposobnost, potrebna za poroko, ali bi si volja postavila cilj, ki je v nasprotju z naravno resničnostjo zakona« (Benedikt XVI., *Govor ob začetku zakonodajnega leta. Sodišča Rimske rote*, 22. januarja 2011).

⁶⁷ »Ne da bi zmanjševali vrednost evangeljskega ideala, (moramo) z usmiljenjem in potrpežljivostjo spremljati možne stopnje rasti ljudi, ki se gradijo dan za dnem«, in tako ustvariti »prostor Gospodove milosrčnosti, ki nas spodbuja, da storimo vse, kar moremo« (*Radost ljubezni*, 308); prim tudi *Radost ljubezni* 295.

⁶⁸ *Radost ljubezni*, 300.

⁶⁹ »Cerkev (se) nikakor ne sme odpovedati temu, da postavlja pred nas ideal popolnega zakona kot Božji načrt v vsej njegovi veličini: «Mlade kristjane je treba spodbujati, naj ne oklevajo sprejeti bogastva, ki ga v njihove ljubezenske načrte prinaša zakrament zakona. Naj jih krepi pomoč Kristusove milosti in možnost, da se v celoti udeležujejo življenja Cerkve.» Mlačnost, vsaka oblika relativizma ali pretirano sklicevanje na čas predložitve (ideala), bi pomenilo pomanjkanje zvestobe evangeliju in tudi pomanjkanje ljubezni Cerkve do samih mladih ljudi. Razumeti izredne okoliščine nikoli ne pomeni zastirati luči popolnejšega ideala in tudi ne pomeni, da s tem priporočamo manj kot to, kar Jezus ponuja človeku. Danes je važnejše kot dušno pastirstvo neuspešnih zakonov, prizadevanje, da bi utrjevali zakone in tako preprečevali njihov razpad« (*Radost ljubezni*, 307).

57. Zato Cerkvi ne sme nikoli zmanjkati poguma, da predlaga dragoceno krepost čistosti,⁷⁰ čeprav je to danes v neposrednem nasprotju s splošno miselnostjo. Čistost mora biti predstavljena kot pristna »zaveznica ljubezni«, ne kot njeno zanikanje. Ona je namreč privilegirana pot, da se naučimo spoštovati individualnost in dostojanstvo drugega, ne da bi ga podredili svojim željam. Čistost zaročence uči časov in načinov prave ljubezni, tenkočutne in velikodušne, in jih pripravlja na pristno darovanje sebe, ki ga je potem treba vse življenje živeti v zakonu.⁷¹

Zato je pomembno pokazati, da krepost čistosti nima samo negativne razsežnosti, ki od vsakogar glede na njegov življenjski stan zahteva, da se vzdrži neurejene rabe spolnosti, ampak ima tudi zelo pomembno pozitivno razsežnost svobode od posedovanja drugega – s telesnega, moralnega in duhovnega vidika – ki je v primeru poklicanosti v zakon temeljnega pomena za usmerjanje in negovanje zakonske ljubezni, ko jo varujemo pred vsako manipulacijo. Čistost končno v vsakem življenjskem stanju uči zvestobe resničnosti lastne ljubezni. Za zaročence to pomeni, da živijo čistost

⁷⁰ »V ta namen je treba spomniti na pomen kreposti. Med njimi je na prvem mestu čistost kot dragoceni pogoj za pristno rast v medosebni ljubezni« (Radost ljubezni, 206); »Čistost je svoboda od posedovanja na vseh področjih življenja. Šele ko je ljubezen čista, je v resnici ljubezen. Ljubezen, ki hoče posedovati, na kocu vedno postane nevarna, zapira, duši, onesrečuje. Bog je človeka ljubil s čisto ljubeznijo, ko ga je pustil svobodnega tudi za to, da se zmoti in se postavi proti Njemu. Logika ljubezni je vedno logika svobode« (*Z očetovskim srcem*, 7).

⁷¹ »V tem času ne sme manjkati tudi zvesta in pogumna vzgoja za čistost, za ljubezen kot darovanje sebe. Čistost ni mrtvičenje ljubezni, ampak pogoj za pristno ljubezen. Če je namreč poklicanost k zakonski ljubezni poklicanost k darovanju samega sebe v zakonu, moramo priti do posedovanja samega sebe, da se bomo lahko v resnici darovali.« (Papeški svet za družino, *Priprava na zakrament zakona*, 24).

v zdržnosti, ko pa bodo enkrat poročeni, da bodo zakonsko intimnost živeli z moralno neoporečnostjo.⁷²

V zdržnosti živeta čistost omogoča odnosu, da postopoma in globoko dozori. Kadar, kot se pogosto dogaja, spolno-genitalna razsežnost postane prvenstvena, če ne celo edina prvina, ki par drži skupaj, vsi drugi vidiki neizogibno preidejo v ozadje ali so zatemnjeni in odnos ne napreduje. Nasprotno pa v zdržnosti živeta čistost omogoča medsebojno spoznavanje med zaročencema, ker se ogibata temu, da bi odnos obstal na telesnem popredmeterju drugega, kar omogoča bolj poglobljen pogovor, svobodnejšo manifestacijo src in pojav vseh vidikov lastne osebnosti – človeških in duhovnih, intelektualnih in čustvenih – da se tako omogoči resnična rast v odnosu, v osebem občestvu, v odkrivanju bogastva in meja drugega: in v tem je pravi namen časa zaročenosti.⁷³

Tudi če se zgodi, da govorite parom, ki živijo skupaj, ni nikoli odveč govoriti o kreposti čistosti. Ta krepost vsakega krščenega v vseh življenjskih razmerah uči pravilne ravnanja z lastno spolnostjo, zato je tudi v življenju poročenih izjemno koristna. Pri zakoncih se namreč še bolj očitno pokaže pomembnost tistih vrednot in tistih pozornosti, ki jih uči krepost čistosti: spoštovanje drugega, skrb, da ga ne bi nikoli podredili svojim željam, potrpežljivost, in rahločutnost z zakoncem v trenutkih telesnih in duhovnih težav, trdnost

⁷² »Čistost mora kvalificirati (zaznamovati) osebe v skladu z njihovimi različnimi življenjskimi stanovi: ene v devištvu ali posvečenem celibatu, odličnem načinu, kako sebe laže predati Bogu z nerazdeljenim srcem; druge na način, ki ga za vse določa naravna postava, in glede na to, ali so poročeni ali samski. Poročene osebe so poklicane, da živijo zakonsko čistost, drugi uresničujejo čistost v zdržnosti. [...] Zaročenca sta poklicana, da živita čistost v zdržnosti. Gledala bosta v tej preizkušnji odkrivanje medsebojnega spoštovanja, vajo v zvestobi in upanje, da bosta drug drugega prejela od Boga. Izraze nežnosti, ki so značilni za zakonsko ljubezen, bosta prihranila za čas zakona. Drug drugemu bosta pomagala rasti v čistosti.« (*Katekizem Katoliške Cerkve*, 2349-1350).

⁷³ »Da, mnogi pari so dolgo skupaj, morda tudi v intimnosti, vendar se ne poznajo zares. Zdi se čudno, vendar izkušnje kažejo, da je tako. Zato je potrebno ponovno ovrednotiti zaroko kot čas medsebojnega spoznavanja in podelitve istega projekta« (Francišek, Splošna avdienta. *Družina* – 16. Zaroka, 27. maja 2015).

v samoobvladovanju, ki sta potrebna v času odsotnosti ali bolezn enega od zakoncev, itd.⁷⁴ Tudi v tem kontekstu bodo izkušnje krščanskih zakoncev pomembne za razlago pomena te kreposti v zakonu in družini.

58. Posebno pozornost je treba nameniti duhovni metodi, ki jo je treba upoštevati v tej fazi bližnje priprave. V tem času formacije in uvajanja je nujno, da prenos teoretičnih vsebin spremlja ponudba duhovne poti, ki predvideva izkustvo molitve (osebne, občestvene in v paru), obhajanje zakramentov, duhovne vaje, evharistično čiščenje, misijonarske izkušnje, dobrodelne dejavnosti (odvisno od pastoralnega okolja).

59. Na koncu te stopnje in kot znamenje vstopa v naslednjo stopnjo neposredne priprave lahko postavimo obred zaroke. Tak obred – z blagoslovom zaročencev in zaročnih prstanov (kjer je ta običaj v navadi) – dobi svoj polni pomen samo ko ga obhajamo in živimo v veri, saj v njem prosimo za tiste milosti, ki so potrebne za rast v ljubezni in za primerno pripravo na zakrament zakona.⁷⁵ Izbira najbolj primernega trenutka za obhajanje tega obreda naj bo osebna, v pogovoru s člani ekipe spremljevalcev in s posvečenim služabnikom.

60. Obred zaroke v njegovi osebni in cerkveni vrednosti je potrebno ponovno ovrednotiti kot pomemben trenutek poti vere proti poročnemu zakramentu. V tem obredu Cerkev parom »zaupa« poslanstvo zaroke, ki je v razločevanju. Z obrednim oblikovanjem tega trenutka se pari bolje zavedajo dejstva, da so v prihodnjih mesecih poklicani, da pridejo do notranje gotovosti v zvezi z odločitvijo za zakon in v zvezi z osebo, s katero se bodo poročili. V luči modre človeške sodbe in v luči vere mora vsak priti do tega, da v svojem srcu oblikuje ta sklep o svojem bodočem zakoncu: on/ona je sopotnik/ca, ki bo z menoj živel/a odnos pristne, zveste in trajne ljubezni in s katerim/katero bova skupaj gradila najino bodočo družino; je sopotnik/ca, ki mi ga/jo je dal Gospod, da bi

⁷⁴ Prim. *Katekizem Katoliške cerkve*, 2348-2350.

⁷⁵ Prim. *Blagoslovi. Rimski obrednik*, 145 - 148.

skupaj prehodila pot svetosti, ki bo z menoj oče/mati otrok, ki nama jih bo podaril, in s katerim bova vse življenje živela »poslanstvo« najinega zakona. Priti do te gotovosti je »poslanstvo« razločevanja, ki ga Cerkev zaupa odgovornosti parov in jih povabi, naj ga sprejmejo z dolžno resnostjo.

61. Obred zaroke je treba razumeti tudi kot »obljubo zakona«. ⁷⁶ Iz te obljube pa vendarle ne izhaja pravna obveznost sklenitve zakonske zveze in svoboda pogodbene stranke pri izražanju zakonske privolitve ostane vedno zavarovana. Poleg tega obhajanja obreda ne smemo na noben način zamenjevati s poroko: zato se priporoča, da »zaroke« (obljubo poroke) ali posebnega blagoslova zaročencev nikoli ne združimo z obhajanjem svete maše. ⁷⁷ Dobro je, če je shema obhajanja preprosta in trezna: začetni obred, oznanilo Božje besede, prošnje vernikov, morebitno »znamenje zavezanosti« (izmenjava zaročnih prstanov), blagoslovna molitev in zaključek obreda. Pomembno je, da se izrecno omeni tema poročne poklicanosti in da so svetopisemska berila in molitve za pare osredotočene na zakonsko ljubezen, ki jo očisti, okrepi in utrdi in naredi velikodušno tista Božja ljubezen, ki je izlita v človeška srca.

62. Dejstvo, da na tej stopnji programa »status« zaročencev na nek način postane uraden, je velikega pomena in ga je treba razumeti tudi v njegovem družbenem in cerkvenem pomenu. Za tiste, ki živijo skupaj, lahko postane pomoč pri »objektivizaciji« njunega odnosa – ki ga nekateri izmed njih morda dojemajo le v osebno in »zasebno« - ko mu je dana javna razsežnost, kar jima lahko pomaga, da se začutita kot del sprejemajoče skupnosti, ki ju spremlja in ji je njuna zveza pri srcu. Za vse je povabilo k razumevanju, da prihodnji »zakonski« stan, na katerega se pripravljajo, daleč presega čustveni odnos, omejen v zasebno sfero čustvenih izkušenj, in prodi

⁷⁶ »Enostransko ali obojestransko obljubo zakona, ki se imenuje zaroka, ureja območno pravo, kakor ga določi škofovska konferenca, ki pri tem upošteva običaje in civilne zakone (ZCP, kan. 1062).

⁷⁷ Prim. *Blagoslovi. Rimski obrednik*, 146.

novo resničnost, družino, ki ima temeljno družbeno in cerkvenostno vlogo.⁷⁸

63. Če povzamemo, so cilji bližnje priprave:

a) ponovno ponuditi katehezo uvajanja v krščansko vero in zbližanje s cerkvenim življenjem;

b) dati življenje posebnemu uvajanju v zakrament zakona in priti do jasnega zavedanja o njegovih bistvenih potezah;

c) poglobiti teme, ki so povezane z odnosom v paru ter ozavestiti lastne psihološke in čustvene pomanjkljivosti;

d) dokončati prvo fazo razločevanja para glede zakonske poklicanosti;

e) z večjo odločnostjo nadaljevati po duhovni poti.⁷⁹

Druga etapa: neposredna priprava

64. V mesecih pred obhajanjem poroko so neposredne priprave na poroko.⁸⁰ Začetek te etape lahko zaznamuje kratka duhovna obnova in izročitev nekega simboličnega predmeta, na primer molitve, ki jo bodo pari lahko molili skupaj, ko se bodo srečali.

65. Primerno bo spomniti na glavne vsebine doslej prehojene poti priprave: vztrajali bomo na nujnih pogojih svobode (v paru in para) in polnega zavedanja obveznosti, ki se sprejemajo in so povezane z bistvenimi lastnostmi zakona

⁷⁸ »V primeru družine je krhkost povezav posebno resna, ker gre za temeljno celico družbe, za prostor, kjer se učimo živeti skupaj v različnosti in pripadati drugim, za prostor, kjer starši predajajo vero otrokom. Zakon namerno pojmujejo zgolj kot obliko čustvene zadovoljitve, ki jo je mogoče poljubno osnovati in spremeniti v skladu z občutkom posameznika. Nepogrešljivi prispevek družine družbi pa vendar presega raven čustvenosti in naključnih potreb dvojice. Francoski škofje pojasnjujejo, da zakon ne izhaja »iz čustva ljubezni, ki je po opredelitvi minljivo, ampak iz globine obveznosti, ki jo prevzameta ženin in nevesta, ki privolita, da skleneta celostno življenjsko skupnost« (Veselo evangelija, 66).

⁷⁹ Prim. Papeški svet za družino, *Priprava na zakrament zakona*, 45-46.

⁸⁰ »Neposredna priprava na obhajanje zakramenta zakona mora potekati v zadnjih mesecih in tednih pred poroko« (Apostolsko pismo o družini, 66).

(nerazveznost, enost, zvestoba, rodovitnost) in bodo poseben predmet pogovorov z župnikom, ki so kanonsko predvideni.⁸¹ Istočasno bodo opozorjeni na doktrinalne, moralne in duhovne vidike zakona. Na ta način bomo imeli možnost koristnega vračanja k bistvenim točkam uvajanja v zakrament zakona, opravljenega v prejšnji fazi bližnje priprave, ali pa jo bomo lahko predstavili kot resnično »oznanilo evangelija zakona« za pare, ki ne prihajajo iz takšnega predhodnega programa.⁸² Zaradi različnih okoliščin je mogoče, da se nekateri pari šele sedaj vključijo v katehumenatsko pot in neposredna priprava predstavlja zanje edino konkretno možnost za prejem minimalne formacije za obhajanje zakramenta zakona. Zanje bi bilo primerno predvideti nekaj osebnih pogovorov s pastoralno ekipo priprave na zakon, da bi začutili skrb in pozornost, da bi skupaj poglobili nekatere bolj osebne vidike odločitve za zakon glede na stvarnost para (ki ima morda otroke in že dolgo živi skupaj), ter ustvarili odnos zaupanja, prisrčnosti in prijateljstva s spremljevalnimi pari. Istočasno je primerno, da »nove« pare – ki ne prihajajo iz poti bližnje priprave – vključimo v skupinska srečanja, da se čutijo sprejeti in vključeni v cerkveni okolje v razmeroma kratkih časih.

⁸¹ Dobro je, da vsebine teh pogovorov postanejo predmet izrecne kateheze, da jih pari, ko pridejo na vrsto, ne bodo živeli kot čisto formalnost, ampak kot pomemben trenutek svobodnega sprejemanja zakonskih obveznosti in polnega prevzemanja odgovornosti. Pri tem si je dobro zapomniti besede Benedikta XVI.: »Med sredstvi za zagotavljanje, da je projekt para resnično zakonski, izstopa predzakonsko preverjanje (spraševanje pred zakonom, op. ur.) To preverjanje ima prvenstveno pravni namen: ugotoviti, da nič ne nasprotuje veljavnemu in dopustnemu obhajanju poroke. Vendar pa pravno ne pomeni formalistično, kot da bi šlo za birokratski korak z izpolnjevanjem obrazca na podlagi obrednih vprašanj. Gre za edinstveno pastoralno priložnost – ki jo je treba ovrednotiti z vso resnostjo in pozornostjo, ki ju zahteva – v kateri pastir v spoštljivem pogovoru skuša pomagati človeku, da se z vso resnostjo postavi pred resnico o sebi in o svoji človeški in krščanski poklicanosti v zakon. V tem smislu pogovor, ki vedno poteka ločeno z vsakim od zaročencev – ne da bi zmanjšali koristnost drugih pogovorov s parom – zahteva ozaščje polne iskrenosti, v kateri naj bi se zanašali na dejstvo, da sta pogodbenika prva zainteresirana in prva po vesti dolžna obhajati veljaven zakon« (Benedikt XVI., *Govor ob začetku sodnega leta Sodišča Rimske rote*, 22. januarja 2011).

⁸² Prim. *Radost ljubezni*, 59-66.

66. Zato bodo na voljo duhovne izkustva, posebej mišljena za pare (poslušanje Božje besede, obhajanje zakramentov, časi osebne in skupne molitve), da bo vedno postavljeno v središče srečanje z Gospodom kot virom vsega krščanskega življenja. Vedno se je potrebno dvigniti nad zgolj družbeno (sociološko) gledanje na zakon, da bi zakoncem pomagali razumeti skrivnost milosti, ki jo vsebuje in da bi bolj splošno razumela celotno duhovno dinamiko krščanskega življenja, ki je v njen temelj.

67. Zato bo koristno preoblikovati *kerigmatično* oznanilo Kristusovega odrešenja, ki nas rešuje resničnosti greha, ki vedno grozi človeku. Zakonca ne smeta nikoli pozabiti, da je konec koncev greh prava grožnja njuni ljubezni.⁸³ Veliko usodnejša od katere koli psihološke pomanjkljivosti ali katere koli nepopolne medosebne dinamike je oddaljitev od Boga, ki v človekovo srce vstavi spiralo zaprtosti in sebičnosti, ki ovira pravo ljubezen, ker preprečuje odprtost, spoštovanje in velikodušnost do drugega. Da bi torej vsak dan mogli rasti v medsebojni ljubezni je nujno, da s pomočjo milosti gospodujemo greh, ki »čepi« pri vratih srca (1 Mz 4,7), poleg tega pa se zatekamo po odpuščanje k Bogu, ki v zakramentu sprave poklanja svojo ljubezen, ki je močnejša od vsakega greha.

68. Ko se zaročenca približata poroki, je dobro, da se zavesta, da nista gledalca, ampak sta v Kristusovem imenu služabnika obhajanja njunega zakona. Zato je pomembno, da dovolj prostora posvetimo liturgični pripravi para, torej za popolno razumevanje gest (znamenj) in pomenov, ki so lastni

⁸³ Prim. *Katekizem Katoliške cerkve*, 1606 – 1608.

poročnemu obredu.⁸⁴ Obrednik za poročno slavje vsebuje pedagoški program, ki vsebuje bogastvo antropoloških (življenje ljudi), svetopisemskih (Božji načrt o družini), cerkvenostnih (poslanstvo družine v Cerkvi in v svetu), duhovnih (pot spreobrnjenja in odgovora na delovanje Duha) razsežnosti, takšnih da postavimo traso poti za to etapo. Pari bodo razsvetljeni o izredni vrednosti »zakramentalnega znamenja«, ki ga bo prejelo njihovo zakonsko življenje: s poročnim obredom bodo postali trajni zakrament Kristusa, ki ljubi Cerkev. Kot so posvečeni služabniki poklicani, da postanejo »žive ikone Kristusa duhovnika, so krščanski zakonci poklicani, da postanejo »žive ikone« Kristusa ženina. Bolj kot besede morajo način življenja zakoncev in njihovi odnosi predstavljati svetu velikodušno in popolno ljubezen, s katero Kristus ljubi Cerkev in vse človeštvo.⁸⁵ In dejansko to izredno pričevanje veliko krščanskih zakoncev daje svetu: njihova sposobnost predanosti drug drugemu in otrokom, njihova sposobnost zvestobe, potrpežljivosti, odpuščanje in sočutja je tolikšna, da daje zaslutiti »nadnaravni vir« kot temelj njunega odnosa,

⁸⁴ »Pri neposredni pripravi je pomembno, da zaročencema tako pojasnimo obred, da bosta čim globlje doživela bogoslužno slavje, in jima pomagamo razumeti in podoživeti smisel vsake kretnje. Spomnimo se: kadar gre za dva krščena človeka, lahko tako pomembno obljubo, kot je ta, ki izraža privolitev v zakon in združitve dveh teles, ki zakon dopolni, razumemo le kot znamenje ljubezni Božjega Sina, ki je postal človek in se je z zavezo ljubezni združil s svojo Cerkvijo. Pri krščenih se besede in dejanja spreminjajo v zgovorno govorico vere. [...] Včasih ženin in nevesta ne razumeta teološke in duhovne teže pritrditve, ki osvetljuje pomen vseh poznejših dejanj. Poudariti je treba, da teh besed ne gre razumeti, kot da so omejene na sedanost; zajemajo celoto, ki vključuje prihodnost« (*Radost ljubezni*, 213-214).

⁸⁵ »Zakrament ni 'stvar' ali 'moč', kajti v resnici sam Kristus prihaja krščanskim zakoncem naproti z zakramentom zakona [...]. Krščanski zakon je znamenje, ki ne kaže samo tega, kako zelo je Kristus – v zavezi potrjeni na križu – ljubil svojo Cerkev, temveč ponavzročuje to ljubezen v zakonski skupnosti. S tem, ko se zakonca združita in postaneta eno meso, predstavljata zaroko Božjega Sina s človeško naravo. [...] Čeprav gre pri analogiji med parom mož-žena in Kristus-Cerkev za nepopolno analogijo, nas ta vabi, da kličemo Gospoda, da izlije svojo ljubezen v zakonske odnose« (*Radost ljubezni*, 73).

tisti »več, ki ga po človeško ni mogoče razložiti, ki nenehno hrani njihovo ljubezen, da je videti skoraj junaška.«⁸⁶

69. Glede obhajanja poroke bomo poskrbeli, da bomo zaročence vključili v izbiro beril pri maši in morebiti tudi možnosti, ki so predvidene za druge dele obreda (na primer različne možnosti vstopnega obreda, trenutka blagoslova novoporočencev, prošenj vernikov, pesmi, itd.). Vidik, ki ga je treba kar najbolj poudariti, je zavest novega izlittja Svetega Duha med poročnim obredom, ki se vključi v dinamiko milosti, ki se je začela pri krstu, in daje novo konotacijo Božji ljubezni, ki je bila vlita v nas s krstom in sedaj privzema poteze »zakonske ljubezni«. S tem novim darom Duha je srce zakoncev prenovljeno in njuna zakonska ljubezen je usmerjena in preoblikovanja v ljubezni, ki ima v sebi globino in neizčrpno moč Božje ljubezni, to je v »zakonsko ljubezen«.⁸⁷ Tudi svetniki, ki jih kličemo v litanijah, so priprošnjiki za ta izliv. Zakoncem bi bilo v veliko pomoč, če bi se lahko priporočali svetnikom/blazenim našega časa, ki so že doživeli izkušnjo mož in žena, očetov in mater, pa tudi svetim priprošnjikom, ki so pomembni za poročene pare, da bi ovrednotili dostojanstvo zakonskega stanu v cerkveni skupnosti in pomagali razumeti lepoto in moč tega zakramenta v ekonomiji odrešenja.

70. Nekaj dni pred poroko je zelo koristen eno ali dnevni duhovni odmik (»molitveno bdenje« - »duhovne vaje«). Čeprav se glede na številnih obveznosti zaradi organizacije poroke to lahko zdi nerealno, je tam, kjer so ga pripravili, pokazal velike koristi. Ravno skrb zaradi številnih praktičnih opravkov, ki so povezani z bližnjim praznovanjem, lahko od-

⁸⁶ »Na misel mi prihaja čudež pomnožitve kruha: tudi za vas lahko Gospod pomnoži vašo ljubezen in vam jo vsak dan da svežo in dobro. Ima neskončno zalogo! On vam podarja ljubezen, ki je v temelju vaše zveze in jo vsak dan obnavlja, jo krepi. In jo še poveča, ko družina zraste z otroki« (Frančišek, *Govor zaročencem, ki se pripravljajo na poroko*, 14. februarja 2014).

⁸⁷ Prim. *Katekizem Katoliške cerkve*, št. 1624: »V epiklezi tega zakramenta prejmeta poročenca Svetega Duha kot občestvo ljubezni Kristusa in Cerkve. On, Sveti Duh, je pečat njune zaveze, zmeraj znova podarjeni studenec njune ljubezni, moč, kjer se bo obnavljala njuna zvestoba«; prim. tudi *Radost ljubezni*, 120.

vrne duha zaročencev od najpomembnejšega: od obhajanja zakramenta in srečanja z Gospodom, ki prihaja »prebivat« v njuno človeško ljubezen in jo napolni s svojo Božjo ljubeznijo. Pretiran nemir zaradi »stvari, ki jih je treba narediti«, lahko povzroči raztresenost in predstavlja nevarnost, da pomakne v ozadje vso duhovno pripravo, ki je potekala skozi mesece. V tem smislu kratek odmik v bližini poroke lahko pomaga, da postavimo v središče bistveno, da odvrnemo pogled od drugotnih stvari in ga namesto tega usmerimo na Gospoda, ki prihaja naproti zaročencem in vodi k izpolnitvi poklicanosti, v katero ju je poklical. Tam, kjer bi bil pravi odmik nemogoč, je lahko tudi krajša molitev (na primer večerno srečanje, kot je »molitveno bdenje) zelo koristna za ta namen. V konkretni ponudbi je treba v vsakem primeru upoštevati konkretne življenjske obveznosti parov in njihove dejanske možnosti, da predvidijo ta čas odmika pred obhajanjem poroke, tako da predloga nebi naredili samega po sebi neizvedljivega.

71. V bližini poroke – v okviru omenjenega duhovnega odmika ali »molitvenega bdenja« ali tudi v drugem okviru – je zelo pomembno obhajanje zakramenta sprave.⁸⁸ Izkušnja kaže, da prejem Božjega odpuščanja – če je primerno tudi po bolj poglobljeni spovedi (življenjski spovedi) preteklega življenja – bolj kot karkoli drugega pripravi zaročence na sprejem milosti, ki jo Bog hrani zanj v zakramentu zakona, ker odstrani globoke občutke krivde, ki jih »vlečemo« iz preteklosti, da notranji mir, usmerja duha proti Božji milosti in usmiljenju in proti vsemu, kar je zares pomembno, ko odvrča pozornost od zgolj materialnih vidikov poroke. Poleg tega je spoved pred poroko včasih po dolgih letih »bega« pred zakramentom sprave, za mnoge trenutek vrnitve k zakramentalni praksi. Kjer je mogoče, bi lahko pomislili tudi na skupno obhajanje zakramenta sprave, v katerega bi vključili družine, priče in druge, ki bi želeli sodelovati, tako da se dar Božjega usmiljenja razlije tudi na izvirne družine zaročencev,

⁸⁸ Prim. *Katekizem Katoliške cerkve*, št. 1622; Papeška komisija za družino, *Priprava na zakrament zakona*, 53.

ki v svoji notranjosti vedno potrebujejo spravo in so vedno potrebne izgradnje v občestvenosti. Tako bodo vsi tisti, ki se bodo udeležili poroke, prejeli pomoč, da bodo ta trenutek doživljali s pravim razpoloženjem.

72. Sodelovanje staršev, prič in najožjih družinskih članov pri molitvi pred poroko, tudi zunaj obhajanja spovedi, se lahko za vse izkaže kot zelo lepa priložnost, da se zberejo okoli novega para; za zaročenca, da dobita blagoslov staršev, kot je tradicija v Svetem pismu (prim. Tob 10,11-13; 11,17), za sorodnike in za prijatelje, da spoznajo, da predstavljajo in napravljajo vidno cerkveno skupnost, ki novo družino sprejema znotraj večje družine Cerkve, ki čuti odgovornost, da podpira mladoporočenca.

73. Če povzamemo, so nameni neposredne priprave:

a) opozoriti na doktrinalne, moralne in duhovne vidike zakona (razložiti tudi vsebino predpisanih kanonskih pogovorov);

b) živeti duhovne izkušnje srečanja z Gospodom;

c) priprava na zavestno in rodovitno sodelovanje pri poročni liturgiji.⁸⁹

Tretja etapa: spremljanje prvih let zakonskega življenja

74. Katehumenatska pot se ne konča z obhajanjem poroke. Bolj kot na osamljeno dejstvo je nanjo treba gledati kot na vhod v »trajno stanje«, ki zato zahteva posebno »trajno oblikovanje«, ki ga sestavljajo premišljevanje, pogovor in pomoč Cerkve.⁹⁰ Zaradi tega je potrebno »spremljati« vsaj prva leta

⁸⁹ Prim. Papeški svet za družino, *Priprava na zakrament zakona*, 50-58.

⁹⁰ »Pripravo na krščanski zakon lahko opredelimo kot pot vere, ki se ne konča z obhajanjem poroke, ampak se nadaljuje v vsem družinskem življenju, zato se naš pogled ne konča kot dejanje v trenutku obhajanja poroke, ampak kot trajno stanje« (Papeški svet za družino, *Priprava na zakrament zakona*, 16).

zakonskega življenja⁹¹ in novoporočencev ne pustiti v osami.⁹²

75. Novoporočence je treba ozavestiti, da je obhajanje poroke začetek neke poti, in da je par vedno »odprt projekt«, ne pa »končano delo«. ⁹³ Dobro je torej, da novoporočenca dobita pomoč v tej zelo zgodnji fazi, ko začenjata v prakso prevajati »projekt življenja«, ki je vpisan v zakon, vendar še ni v polnosti uresničen. Milost, ki jo vsebuje zakrament, namreč ne deluje samodejno, ampak zahteva, da zakonci z njo sodelujejo, ko odgovorno sprejemajo naloge in izzive, ki jih predstavlja zakonsko življenje.⁹⁴

76. Za doseganje vsega tega se parom predlaga nadaljevanje katehumenatske poti z občasnimi srečanji – po možno-

⁹¹ »Pastoralna skrb je najbolj učinkovita tam, kjer se spremljanje ne konča z obhajanjem poroke, ampak 'spremlja' vsaj prva leta zakonskega življenja. Pri pogovorih s posameznim parom in pri skupinskih trenutkih mladoporočencem pomagamo pridobiti orodja in podporo, da bodo živeli svojo poklicanost. To se lahko zgodi samo po poti rasti v veri samih parov« (Francišek, *Govor udeležencem škofjskega tečaja priprave na zakon in družino, ki ga je organiziralo Sodišče Rimске rote*, 27. septembra 2018).

⁹² »Spremljanje v prvih letih zakona (se) kaže kot nujno potrebno, da bi lahko zavestno in svobodno odločitev za medsebojno dokončno pripadnost in ljubezen poživili in poglobili. Pogosto je zaročni čas kratek in se za poroko iz različnih vzrokov odločijo prehitro. To je danes še posebej velik problem, ker se je psihološko zorenje mladih ljudi zakasnilo. Zato morajo pogosto novoporočenci nadoknaditi tisto, kar bi morali uresničiti v zaročnem času« (*Radost ljubezni*, 217).

⁹³ »Zaveze ljubezni med moškim in žensko, zaveze za vse življenje, ne improviziramo, je ne sklenemo od danes na jutri [...], na ljubezni je treba delati, treba je hoditi. Zaveze ljubezni moškega in ženske se učimo, jo izpopolnjujemo. Dovolim si reči, da gre za obrtniško zavezo. Iz dveh življenj narediti eno samo je tudi skoraj čudež, čudež svobode in srca, ki je izročeno veri« (Francišek, *Splošna avdienca. Družina – 16. Zaroka*, 27. maja 2015).

⁹⁴ »Združitev je resnična, nepreklicna; potrdil in posvetil jo je zakrament zakona. Vendar ko se zakonca povežeta, postaneta glavna igralca, ki imata sama v rokah svojo zgodbo, in sta ustvarjalca projekta, ki ga morata skupaj peljati naprej. [...] Svoj »da«, ki sta si ga dala, je začetek poti, katere cilj ima v sebi možnost, da premagata okoliščine in ovire, ki se jima postavljajo na pot. Sprejeti blagoslov je milost in pobuda za to stalno odprto pot. Spodbuja ju, da sta pripravljena na pogovor, delata konkretne načrte, si zastavljata cilje in izbirata sredstva in podrobnosti« (*Radost ljubezni*, 218).

sti mesečnimi ali v drugačnih intervalih po presoji skupine spremljevalcev in glede na možnosti parov – in druge dogodke, skupne ali v paru.⁹⁵ Če se par, ki se poroča, spremeni prebivališče in župnijo, bo dobro, če se bo lahko vključil v novo župnijo in ga bo ta povabila na poti spremljanja zakoncev nove skupnosti.

77. To je primeren čas za pravo »zakonsko mistagogijo«. S pojmom »mistagogija« je mišljen »uvod v skrivnost«, to se pravi posebna vrsta kateheze, ki so jo pastirji Cerkve v prvih stoletjih namenjali novokrščenim, da bi jim dali razumeti, kar se je zgodilo pri krstu, ki so ga prejeli med slovesno velikonočno vigilijo.⁹⁶ Mistagoško katehezo so pogosto prekinjala retorična vprašanja kot: »Ali veste, kaj ste prejeli?« »Veste, kaj je v vas storil Gospod?« Takšna kateheza je po obhajanju krsta hotela – preko razlage duhovne vsebine vsakega posameznega vidika obreda – postopoma voditi k njegovemu polnemu razumevanju, zlasti obrednemu in simbolnemu, pa tudi k razumevanju ponovnih moralnih in bivanjskih padcev v smislu, da so bili razsvetljeni o tem, kakšen konkreten vpliv ima na življenje to, kar so obhajali.

Ta način mistagoške kateheze se lahko uporabi tudi za zakon. Ponoven pregled različnih trenutkov poročnega obreda lahko poglobi njegov bogat simbolni in duhovni pomen in njihove konkretne posledice v zakonskem življenju: izmenjana privolitev (volja, da se združita in ne minljivo čustvo v temelju zakona, volja, ki jo je treba vedno krepiti),⁹⁷ blagoslov znamenj, ki spominjajo na zakon, na primer prstanov (obljuba zvestobe, ki jo je treba vedno obnavljati),⁹⁸ slovesen blagoslov novoporočencev (Božja milost, ki se spušča na človeški odnos, ga prevzame in ga posvečuje in ji moramo

⁹⁵ »Zaželeno je, da mlade pare zlasti v prvem petletju zakonskega življenja primerno spremljamo s poporočnimi tečaji, ki naj potekajo v župnijah ali dekanijah« (Papeški svet za družino, *Priprava na zakrament zakona*, 73).

⁹⁶ Prim. npr. Ciril Jeruzalemski – Janez Jeruzalemski, *Mistagoške kateheze*; Ambrož Milanski, *De Sacramentis; De Mystertis*.

⁹⁷ Prim. *Radost ljubezni*, 133-135; 143-146; 163-164; 321-323.

⁹⁸ Prim. *Radost ljubezni*, 125; 147-152; 319-320.

ostati vedno odprti),⁹⁹ spomin zaročencev v središču evhari-
stične molitve (zakonsko ljubezen vedno potapljati v Kristu-
sovo velikonočno skrivnost, da bi jo okrepili in poglobili).¹⁰⁰
Skratka, zakonsko mistagoško katehezo se tako kot s krstno
daje povabilo: »Postanite to, kar ste! Sedaj ste zakonci, torej
vedno živite kot zakonci! Gospod je blagoslovil in »napolnil«
z milostjo vajino zvezo, dobro izkoristita to milost!« V ta na-
men je pomembno, da zakoncema pomagamo zaznati Kri-
stusovo navzočnost ne samo v drugih zakramentih, temveč
v samem zakramentu zakona. Kristus je navzoč med njima
kot zakoncema: Vsak dan goji njun odnos in nanj se lahko
skupaj obrneta v molitvi. Zakramentalna milost deluje med
njima in se kaže v konkretnem življenju. Zakoncem moramo
zato pomagati, da bodo videli »znamenja« Kristusove navzoč-
nosti v njihuni zvezi.¹⁰¹

Velikokrat se zgodi, da se pozornost mladih zakoncev osre-
dotoči na potrebo po zaslužku in na otroke, nehajo pa delati
na kakovosti vzajemnega odnosa in pozabita na navzočnost
Boga v njihuni ljubezni. Vredno je pomagati mladim zakon-
cem, da bodo znali najti čas za poglobljanje njunega prija-
teljstva in sprejemanje Božje milosti. Predzakonska čistost je
gotovo naklonjena tej poti, ker novima zakoncema da čas, da
sta skupaj, da se bolje spoznata, ne da bi takoj mislila na ro-
jevanje in rast otrok.

78. Od začetka zakonskega življenja je pomembno preje-
ti konkretno pomoč, da bi vedro živeli medosebno razmerje.
Treba se je naučiti veliko novih stvari: sprejeti različnost

⁹⁹ Prim. *Radost ljubezni*, 77; 120-124.

¹⁰⁰ Prim. *Radost ljubezni*, 72-75; 317-318.

¹⁰¹ »Zakramentalna milost, ki izvira iz skrivnosti učlovečenja in velike noči, v ka-
teri je Bog izrazil vso svojo ljubezen do človeštva in se z njim najtesneje združil,
dejansko oblikuje in krepi celotno življenje zakoncev, celotno mrežo odnosov, ki jo
pleteta med seboj, s svojimi otroki in svetom. Ko se soočata z izzivi, nista zakonca
nikoli prepuščena le svojim lastnim močem. Poklicana sta, da na Božji dar odgo-
vorita s svojim trudom, ustvarjalnostjo, vztrajnostjo in s svojim vsakodnevnim
prizadevanjem; toda vedno bosta lahko klicala Svetega Duha, ki je posvetil njuno
zvezo, da bi se prejeta milost pokazala v vsaki novi situaciji« (*Radost ljubezni*, 74).

drugega, ki se takoj pokaže;¹⁰² ne imeti nerealnih pričakovanj o življenju v dvoje in nanj gledati kot na pot rasti;¹⁰³ obvladati konflikte, ki se neizogibno pojavijo;¹⁰⁴ poznati različne faze, skozi katere gre vsak ljubezenski odnos;¹⁰⁵ dialog, da najdemo ravnotežje med osebnimi potrebami ter potrebami zakonskega para in družine;¹⁰⁶ pridobiti zdrave vsakodnevne navade;¹⁰⁷ od samega začetka vzpostaviti pravi odnos z izvornima družinama;¹⁰⁸ začeti negovati skupno zakonsko duhovnost;¹⁰⁹ in še veliko drugega. Med različni-

¹⁰² »Pogled se usmerja v prihodnost, ki jo je treba graditi dan za dnem, in ravno zaradi tega se od zakoncev ne zahteva, da sta popolna. Treba se je posloviti od iluzij in drugega sprejemati takšnega, kakršen je: nedovršen, poklican k rasti in razvoju. Če kdo na sozakonca stalno gleda kritično, to kaže, da zakona ni sprejel kot projekt, ki ga je treba skupaj uresničevati s potrpljenjem, razumevanjem, strpnostjo in velikodušnostjo. To pelje k temu, da na mesto ljubezni stopi preiskujoč in neizprosni pogled, ki nadzoruje in meri zasluge in pravice enega in drugega, pritožbe, tekmovalnost in samoobramba. Tako partnerja v zakonu postaneta nesposobna, da bi skrbeli drug za drugega in bi skupaj zorela ter rasla v edinosti. Novoporočencem je treba to od vsega začetka prikazati z realistično jasnostjo, da se zavesta, da sta komaj začela« (*Radost ljubezni*, 218).

¹⁰³ Prim. *Radost ljubezni*, 221.

¹⁰⁴ Prim. *Radost ljubezni*, 106; 163; 210; 232-234; 240.

¹⁰⁵ »Na tej poti je treba prehoditi različna obdobja, ki vabijo, da se velikodušno razdajamo. Od prvega vtisa, za katerega je značilna močna čustvena privlačnost, pridemo do tega, da drugega potrebujemo in to občutimo kot del svojega življenja. Od tod pride človek do zavedanja, da mu medsebojna pripadnost ugaja, potem do razumevanja celotnega življenja kot načrta, ki ga imata oba, do zmožnosti, da postavimo srečo drugega nad lastne potrebe, in k veselju nad tem, da vidimo lastni zakon kot nekaj dobrega za širšo družbeno skupnost« (*Radost ljubezni*, 220).

¹⁰⁶ »Zorenje v ljubezni vključuje tudi to, da se naučimo 'pogajati'. To ni kaka sebična drža ali trgovaška igra, ampak vaja vzajemne ljubezni, kajti to trgovanje je prepletenost obojestranskih daril in odpovedi v dobro družine. V vsakem novem obdobju zakonskega življenja se je treba usesti skupaj, da bi se ponovno pogodila in prišla do sporazumov, pri katerih ni ne zmagovalcev ne poražencev, temveč v njih oba zmagata« (*Radost ljubezni*, 220).

¹⁰⁷ »Mlade zakonske pare je treba spodbujati, da si ustvarijo svojo navade, ki dajejo zdrav občutek stalnosti in varnosti; to se gradi z vrsto skupnih vsakdanjih obredov. Dobro je vedno začeti jutro s poljubom in vsak večer blagosloviti drug drugega, čakati na drugega in ga sprejeti, ko pride domov, včasih iti skupaj ven in skupaj opravljati hišne naloge« (*Radost ljubezni*, 226).

¹⁰⁸ Prim. *Radost ljubezni*, 17-18.

¹⁰⁹ Prim. *Radost ljubezni*, 313ss.

mi možnimi predlogi bi lahko zakoncema ponudili, naj vodita »zakonski dnevnik« za nekakšno občasno preverjanje zakonske skupnosti, v katerega bi beležili veselje in trpljenje in vse tisto, kar tvori konkretne izkušnje v življenju zakoncev. Gre za neke vrste »sveti zapis«, da bi spominu izročili vsak pomemben trenutek življenja, ki se ga je dotaknila milost Svetega Duha in ki lahko postane sredstvo prenosa vere v družini: gre za »spominek« milosti Svetega Duha, delujočega v družini.

79. Predmet dialoga in kateheze lahko v teh letih postanejo številni vidiki zakonskega in družinskega življenja. Nujno je na primer ozaveščanje parov o občutljivem vprašanju spolnosti v zakonu¹¹⁰ in o vprašanjih, ki so s tem povezana, se pravi o posredovanju življenja in urejanju rojstev ter o drugih moralnih in bioetičnih vprašanjih.¹¹¹ Drugo področje, ki ga ne smemo opustiti, je človeška in krščanska vzgoja otrok, ki predstavlja pomembno odgovornost staršev in glede katere morajo biti pari ozaveščeni in ustrezno pripravljene glede na vedno bolj razširjeno težnjo, da sta si v nasprotju glede tega vprašanja po razhajanju glede tega vprašanja, ali pa se ne ukvarjata z vzgojo otrok in jo prepuščata drugim.¹¹² V zvezi s temi vprašanji daje nauk Cerkve zakoncem na razpolago zaklad modrosti, ki jo zakonci zelo cenijo in sprejemajo, če jim je ustrezno predstavljena.

80. Gre torej za fazo »vajeništva«, med katero bodo v veliko pomoč bližina in konkretni predlogi zrelih zakonskih pa-

¹¹⁰ Prim. *Radost ljubezni*, 150-157.

¹¹¹ Prim. *Radost ljubezni*, 80-83.

¹¹² Prim. *Radost ljubezni*, 84-85; Frančiček, *Splošna avdientca. Družina - 15. Vzgoja*, 20. maja 2015.

rov, ki z mlajšimi delijo tisto, kar so se »naučili v času skupne poti«. ¹¹³

Pripravljenost starih staršev, da pazijo na vnuke, je velika dobrina. To omogoča zakoncema, da si vzameta čas, da sta skupaj. Včasih pa to ni mogoče, kar dejansko prisili zakonca, da poiščeta druge rešitve. Takšni primeri velikodušnosti in pomoči mladim zakoncem so čudovita znamenja ljubezni.

81. Zakonska pastorala bo predvsem pastorala vezi: ¹¹⁴ pari si bodo pomagali vsakič, ko se bodo znašli pred novimi težavami, predvsem in nad vse pa jim bo pri srcu obramba in utrjevanje zakonske zveze v njihovo lastno dobro in v dobro otrok. V srečanjih, ki so jim ponujena, je potrebno vztrajati na svetosti zakonske vezi in kot dokazujejo izkušnje na dejstvu, da so dobrine – duhovne, psihološke in materialne – ki izhajajo iz ohranjanja zveze, vedno veliko boljše od tistih, za katere upamo, da jih bodo dobili z morebitno ločitvijo. Na ta način se bodo učili prave potrpežljivosti, trdnosti in preudarnosti, ki jih je treba imeti v težavah, ter se naučiti, da v razvezi zakonske vezi ne bodo videli hitre rešitve problemov, kot se žal pogosto svetuje parom.

Ko se učimo premagovati težke trenutke, zorimo v ljubezni in zveza se krepi: vsaka kriza je trenutek rasti in priložnost, da naredimo »kakovostni preskok« v odnosu, ki je poklican v novo globino in pristnost. ¹¹⁵ Kot se v krščanskem življenju »urimo« v »boju vere« (1 Tim 6,12), tako se morajo

¹¹³ »Zakonski pari, ki imajo dobro izkušnjo tovrstnega »učenja«, lahko drugim posredujejo praktične pripomočke, ki so njim samim pomagali: načrtovanje trenutkov neprisiljenega preživljanja skupnih trenutkov, časi razvedrila z otroki, različni načini, kako praznovati, prostori odprtosti za skupna duhovna doživetja. Lahko poučujejo druge pare tudi o sredstvih in načinih, ki pomagajo, kako trenutke bližine napolniti z vsebino in pomenom, da bi se naučili bolje komunicirati med seboj« (*Radost ljubezni*, 225).

¹¹⁴ Prim. *Radost ljubezni*, 211.

¹¹⁵ »Trebaje krizo odkriti, da premagana kriza ne bi oslabilala odnosa, ampak vodila k temu, da vino povezave postane bolj kakovostno, se ustali in dozori [...] če vzamemo zakon kot nalogo, ki pomeni tudi premagovanje ovir, bomo v vsaki krizi videli priložnost, da pridemo do tega, da bomo skupaj pili boljše vino« (*Radost ljubezni*, 232).

v zakonskem življenju zakonci uriti, da »branijo« svoj zakon pred vsemi notranjimi in zunanji grožnjami, človeškimi in duhovnimi, družbenimi in kulturnimi, ki bi lahko spodkopale njegovo trdnost in obstoj. Pomembno je poudariti, da mora pomoč, ki jo nameravamo ponuditi, vsebovati duhovno spremljanje, praktične programe, strategije, ki izhajajo iz izkušenj, in psihološke usmeritve. Prav tako bo koristno, da parom pokažemo kraje in ljudi, svetovalne ustanove ali družine, na katere se lahko obrnejo, da bi poiskali pomoč, če se pokažejo težave.

82. Bistveno je, da se pot para osredotoči na srečanje s Kristusom: par se mora ves čas srečevati s Kristusom in se hraniti od njegove navzočnosti. Novoporočenca morata zaznati zlasti izredno priložnost, ki jima je ponujena v zakramentu evharistije in v zakramentu sprave, da imata živ stik z Jezusom, da bi se oblikovala po njem.¹¹⁶ Iz evharistije namreč zakonci prejemajo milost za premagovanje svoje zaprtosti in sebičnosti.¹¹⁷ V zakramentu sprave doživljata neskončno bogastvo usmiljenega Boga, ki nam v svojem Sinu vedno odpušča; na ta način se učita biti med seboj potrpežljiva in usmiljena, ker prejeto odpuščanje postane podarjeno odpuščanje v skladu z Jezusovim naukom: »Ali nisi bil tudi ti dolžan usmiliti se svojega so-slужabnika, kakor sem se jaz usmilil tebe?« (Mt, 18,33).¹¹⁸ V srečanju s Kristusom po

¹¹⁶ »Zakonska duhovnost [...] mora vključevati ponovno vzpostavitev zakramentalne dinamike s posebno vlogo zakramentov sprave in evharistije. Zakrament sprave povečuje Božje usmiljenje do človeške bede, povečuje krstno življenjsko moč in dinamiko, ki je lastna birni. Od tod krepitev pedagogike odrešene ljubezni, zaradi katere z začudenjem odkrivamo veličino Božjega usmiljenja spričo drame človeka, ki ga je Bog ustvaril in še čudoviteje odreši. Ko evharistija obhaja spomin Kristusove podaritve Cerkvi, razvija čustveno ljubezen, ki je lastna zakonu v vsakodnevem podarjanju zakoncu in otrokom, ne da bi pozabili in ne bi upoštevali, da je obhajanje, ki daje smisel vsaki obliki molitve in bogoslužja, tisto, ki se izraža v vsakodnevem bivanju družine, če je bivanje iz ljubezni darovanja' (EV 93)« (Papeški svet za družino, *Priprava na zakrament zakona*, 41).

¹¹⁷ Prim. *Radost ljubezni*, 186; 318.

¹¹⁸ Prim. *Radost ljubezni*, 105-108.

zakramentih torej postopoma dozoreva posebna krščanska identiteta krščanskih zakoncev.

83. Stalno in trajno skrb Cerkve za zakonce se lahko ureničuje z različnimi pastoralnimi sredstvi:¹¹⁹ poslušanjem Božje besede, zlasti z molitvenim branjem (*lectio divina*); srečanja za razmislek o aktualnih vprašanjih, ki zadevajo zakonsko in družinsko življenje; vključitev parov v posebej zanje pripravljena bogoslužna obhajanja; občasne duhovne obnove za zakonce; za zakonce organizirano evharistično češčenje z meditacijami, vzetimi na primer iz življenjepisov svetih zakoncev; duhovni pogovor in duhovno spremljanje; sodelovanje v zakonskih občestvih za razvijanje primerjave z drugimi družinami; vključevanje v dobrodelne in misijonske dejavnosti.¹²⁰ Zakonca potrebujeata rast v resnični »zakonski duhovnosti«, ki hrani in podpira posebno pot svetosti, po kateri hodita v zakonskem življenju.¹²¹

Med pastoralnimi pripomočki, ki jim je treba dati prednost, je obhajanje obletnice poroke v okviru skupnega bogoslužnega obhajanja s posebnim blagoslovom zakoncev. Ob bolj pomembnih obletnicah (na primer vsakih pet let) bi lahko zakoncem, ki tisto leto praznujejo, predlagali obnovo zakonskih obljub. Na ta in na druge načine se lahko pomaga družini, da se čuti sestavni del cerkvene skupnosti, ki praznuje in z veseljem deli pot zakoncev, in postaja »družina družin«.¹²²

84. Z razvijanjem zakonske identitete lahko raste tudi zavest poslanstva, ki izvira iz zakramenta.¹²³ V tem trenutku, ko se je katehumenatska pot priprave na zakon končala, je primerno povabiti pare, da se vključijo v redno družinsko pastoralno po svojih župnijah ali v drugih cerkvenih skupnostih,

¹¹⁹ Prim. *Radost ljubezni*, 227-229.

¹²⁰ Prim. Frančišek, *Govor Sodišču Rimske rote ob začetku sodnega leta*, 29. januarja 2019.

¹²¹ Prim. *Radost ljubezni*, 313-324; *Veselite in radujte se*, 14-34.

¹²² Prim. *Radost ljubezni*, 87.

¹²³ Prim. *Radost ljubezni*, 88; 324.

s katerimi so vzpostavili kako vez. Novoporočenci bi lahko na primer bili postopoma vključeni v katehumenatsko pripravo na zakon novih skupin zaročencev in v življenje skupnosti, v pastoralo otrok in mladih, kjer prevzamejo določene naloge pri animiranju skupnosti. Lahko se oblikujejo skupine zakonske duhovnosti (tudi s pomočjo morebitnih družinskih gibanj) in zakonske pastorage.

85. Če povzamemo, so nameni spremljanja v prvih letih zakonskega življenja:

a) v »mistagoški zakonski katehezi« prestaviti duhovne in bivanjske posledice zakramenta, ki ga obhajamo v življenju;

b) od začetka pomagati parom na pravi način vzpostaviti medosebni odnos poročenih; c) poglobiti teme o spolnosti v zakonskem življenju, posredovanja življenja in vzgoje otrok;

d) parom vliti trdno voljo za obrambo zakonske vezi v vsaki krizni situaciji, ki bi se pojavila;

e) predlagati srečanje s Kristusom kot nepogrešljiv vir za obnavljanje zakonske milosti in za zakonsko duhovnost;

f) opozarjati na čut posebne poklicanosti krščanskih zakoncev.

86. Za dodatek tega predloga ne smemo prezreti pojasnila o nujnosti bolj ustrezne priprave duhovnikov, bogoslovcev in laikov (vključno s poročenimi pari) na službo spremljanja mladih za zakon. Nujno se je potrebno sistematično ukvarjati z vzgojo in posodabljanjem duhovnikov/redovnikov in pastoralnih delavcev z ozirom na zakonski katehumenat, da bi presegli stare navade in vzgajali tako za nov način spremljanja, kakor tudi za poznavanje vsebin (teoloških, moralnih, bioetičnih in duhovnih), ki so primerne za realnost današnjih parov, ki pogosto že živijo skupaj in imajo otroke, ko se približajo Cerkvi, da bi se poročili. V mnogih pastoralnih okoljih se danes zlasti kaže nujna formacija bogoslovcev in duhovnikov, ki bi bila bolj osre-

dotočena na nove izziva zakonske in družinske pastorage, vključno z vprašanji, ki so povezana s spolno in zakonsko moralno ter z bioetiko, ki so že del vsakdanjega življenja družin na mnogih koncih sveta. Zaradi učinkovitega in dejanskega sodelovanja zakoncev kot pastoralnih delavcev je potem nujno razumevanje vezi dopolnjevanja in cerkvene soodgovornosti med duhovniki in poročenimi (*ordo sacerdotalis* in *ordo coniuatorum*), da bi delovanje duhovnikov odprli za večje sodelovanje z laiki in družinami, s prepoznavanjem njihovih pomembnih pastoralnih vlog v družinah in na škofijski ravni. Pogosto v mnogih krajevnih resničnostih manjka ravno možnost, da bi zakonci imeli prostor, da bi v pastorage delovali kot zakonci. Nobenega dvoma ni, da je za izražanje misijonskega značaja pastorage zakona poleg posebnega spremljanja pastirjev potrebno pričevanja družin in zakoncev: v tem smislu ni dobro ločevati med učečo Cerkvijo (*ecclesia docens*) in učečo se Cerkvijo (*ecclesia discens*) ravno v moči bogate in konkretne izkušnje zakonskega in družinskega, ki jo imajo zakonci.

Spremljanje parov »v krizi«

87. V zgodovini vsakega zakona lahko obstajajo trenutki, v katerih zakonsko občestvo pojema in se zakonca znajdetata v obdobjih, včasih tudi daljših, trpljenja, napora in nerazumevanja, in gresta skozi resnične zakonske »križe«. Te so del družinske zgodovine: so faze, ki lahko, če jih premagata, paru pomagajo, da sta srečna »na nov način, izhajajoč iz možnosti, ki jih je odprla nova stopnja«, in je »vino povezave«¹²⁴ še bolj dozorelo.

Da pa bi vendarle preprečili, da bi se krizne razmere tako zaostrile, da bi postale nepopravljive, je primerno, da sta župnija ali skupnost opremljeni s pastoralno službo za spremljanje parov v krizi, na katero se lahko obrnejo tisti, ki zaznavajo, da so v tem posebnem položaju: »služba, ki se po-

¹²⁴ Prim. *Radost ljubezni*, 232. O izzivu zakonskih kriz prim. št. 232-240.

sveča tistim, katerih zakonski odnos je porušen, (je) posebno nujna«. ¹²⁵ Preprečevanje razpadov zakonov je namreč danes odločilni dejavnik, da bi se izognili ločitvam, ki lahko nepopravljivo pokvarijo in poškodujejo zakonsko vez.

88. Kakor izkušnja kaže, se »večina v težavnih ali kritičnih položajih ne obrača na pastoralne spremljevalce, ker jih ne doživlja kot razumevajoče, kot tiste, ki so ljudem blizu, kot stvarne in življenjske,« ¹²⁶ zato je primerno, da so poleg pastirja tudi zakonci, zlasti tisti, ki imajo izkušnjo premagane krize, da postanejo »spremljevalci« parov, ki so v težavah ali so že ločeni. Ti bodo »skupnost, ki spremlja«, ki lahko pričuje in pokaže, da je usmiljeni Samarijan vstali Kristus, ki na svojem povečičanem telesu ohranja rane in je prav zaradi tega sočuten do ranjenega človeka, ki je zapuščen ob cesti: ¹²⁷ pari v težavah.

89. V ta namen postane nujno poskrbeti za vzgojne projekte, ki so namenjeni parom, ki bodo spremljali tako tiste, ki so v krizi, kot tiste, ki so ločeni, da bi ustvarili pogoje za pastoralno službo na ravni potreb, ki jih imajo družine. Pozornost mora biti dvojna: do zakoncev, ki so v težavah, pa tudi do otrok, kjer so prisotni, ki jih je treba spremljati s psihološkim in duhovnim pogovorom, ki je sposoben dojeti njihovo osebno in družinsko nelagodje in jih podpreti.

V tem okviru se vrača pomen pastore vezi, ki mora vse od prvih let zakonskega življenja spremljati mlade zakonce na različnih stopnjah njihovega skupnega življenja. Krize so namreč del poti in se morajo spremeniti v priložnosti, včasih boleče, ki kljub temu, da povzročajo rane na srcu in na telesu, puščajo prostor za spravo, za odpuščanje in za delovanje milosti, ki še naprej deluje v zakramentalni zvezi.

¹²⁵ *Radost ljubezni*, 238.

¹²⁶ *Radost ljubezni*, 234

¹²⁷ Prim. Francišek, *Splošna avdienta za člane Združenja "Retrouvaille"*, 6. novembra 2021.

90. Obstajajo krize, ki se dogajajo v vseh zakonih in znamenujejo nekatere stopnje družinskega življenja (prihod prvega otroka, vzgoja otrok, »prazno gnezdo«, starost staršev); obstajajo pa tudi osebne krize, ki so povezane z ekonomskimi, delovnimi, čustvenimi, družbenimi, duhovnimi težavami, ali pa z travmatičnimi in nepričakovanimi okoliščinami in dogodki.¹²⁸ V vseh teh primerih »težavna umetnost sprave, ki potrebuje podporo milosti, zahteva velikodušno sodelovanje sorodnikov in prijateljev in včasih tudi zunanjo strokovno pomoč.«¹²⁹ Gre za zagotovitev spremljanja, ki ne bo samo psihološko, ampak tudi duhovno, da bi s postopno osebno mistagoško potjo in z zakramenti ponovno pridobili globok pomen vezi in zavedanje o Kristusovi navzočnosti med zakoncema. Ustvariti tišino v lastnem srcu, klicati ime Jezusa Kristusa in prisluhniti njegovemu glasu lahko pomaga ustvariti pogoje, da jima bo lahko On negoval njun odnos, jima pomagal v težavah, se ustavil in z njima izpil kelih trpljenja, ter jima stal ob strani kakor Popotnik učencema na poti v Emavs (prim. Lk 24,13).

V praksi gre za ustvarjanje prostorov in poti, ki so sposobni vpeljati ljudi v umetnost razločevanja v vsakodnevem življenju, da bi znali pravočasno prepoznati situacije trpljenja, nevarne priložnosti, ki se jim je treba izogniti, ter nezrelost in rane, ki jih je treba premagati. Spodbuda, ki lahko zveni v utrujenih srcih, je: »Ostanite v moji ljubezni« (Jn 15,9).

91. Kot primer ponujamo eno od možnih praktičnih uporab predstavljenih načel in predlagamo program za pare v krizi, ki se navdihuje pri Jezusovi hoji z emavškima učencema (prim. Lk 24,13 in 35). Potem ko je bila župnijski skupnosti primerno predstavljena ta služba, če nek par prosi in sprejme predlog skupne poti spremljanja, lahko poskusimo z izmenjavanjem »individualnih« srečanj (par sam) in »skupinskih« srečanj (v katere so vključeni različni pari).

¹²⁸ *Radost ljubezni*, 235-236.

¹²⁹ *Radost ljubezni*, 236.

Če povzamemo, bi program lahko sledil sledečemu poteku:

- » ... se jima je približal sam Jezus in hodil z njima« (Lk 24,15). – Prvo srečanje (»individualno« sprejema in spoznavanja.

Primerno je, da prvo srečanje poteka v ozračju zaupnosti in osebne bližine in je zato omejeno samo na par, ki ga sprejme in posluša par spremljevalcev in duhovnik, ki so sposobni pokazati empatijo in polno pripravljenost za podporo. Prvemu srečanju zgolj »poslušanja« bodo sledila druga, ki bodo začela resnično pot spremljanja.

- »O kakšnih rečeh se pogovarjata med sabo?« (Lk 24,17) – Nekaj srečanj (»individualnih), da zakoni Bogu in svojemu partnerju povedo razlog svojega »žalostnega obraza« (Lk 24,17)

Vsa srečanja potekajo v molitvenem ozračju, saj gre za duhovno pot in ne za čisto psihološko »zakonsko terapijo«. Par, ki se bo postavil v Božjo navzočnost, bomo vodili, da bo »odprl svoje srce«, da bi vsak od obeh zakoncev spoznal, »kaj povzroča trpljenje drugemu«. Spremljevalci bodo usmerjali to »odpiranje srca«, da se ne bo omejilo samo na izmenjavo obtožb. Zato vprašanja, na katere je treba odgovoriti, ne bodo: »Katere so tvoje napake?« »Kaj bi moral spremeniti?« itd., ampak prej: »Kakšno trpljenje nosim v sebi?«, »Kaj mi povzroča rane v načinu, kako živiva najin odnos?« Neredko namreč parom pri-manjkuje takšne komunikacije in pogovora, da bi spoznala stanje duha in stališče drugega.

- »O nespametna in počasna v srcu za verovanje vsega, kar so povedali preroki! Mar ni bilo potrebno, da je Mesija to pretrpel in šel v svojo slavo (Lk 24,25-26) – Srečanja (»razširjena) z različnimi pari, da bi »osvetlili« krizo.

Individualnim srečanjem s posameznim parom lahko sledijo srečanja skupine, med katerimi lahko eden od spremljevalnih parov pove svojo izkušnjo in doživete krize, ko izpostavi »nove stvari«, ki sta se jih naučila v trenutkih težav in

preizkušnje v zakonu. Lahko pripravimo tudi kratek pouk z branjem in komentiranjem primerno izbranih odlomkov iz Apostolskega pisma *Radost ljubezni*, ali iz odlomkov drugih spisov svetih zakoncev, ki so prestali težke čase zakonske preizkušnje. Cilj tega je poudariti, da se »krize«, če jih sprejmemo, razumemo, živimo skupaj in se z njimi spoprimejo z Gospodovo pomočjo, lahko izkažejo za par kot trenutki milosti in rasti. Skratka, krize niso »anomalije«, ampak so »normalni« dogodki zakonskega življenja. Celo tiste krize, ki so posledica krhkosti in osebnih grehov. Tudi te lahko postanejo tisto »trpljenje Kristusa«, navzočega med zakoncema, ki so ga ranili njihovi grehi in trpi z njima ter z njima vstopa v slavo (prim. Lk 24,26) ozdravljenega in »odrešenega« odnosa. Kot je bilo že poudarjeno na katehumenatski poti za zakon, tudi na teh srečanjih ne sme manjkati kerigmatično oznanilo: Gospod je navzoč, živ je! Skupaj z njim se lahko tudi »smrt« neke krize preobrazi v vstajenje k novemu življenju!

- »Tedaj je začel z Mojzesom in vsemi preroki ter jima razlagal, kar je napisano o njem v vseh Pismih« (Lk 24,27). – Srečanja (v skupini), ki imajo v središču Sveto pismo.

Prejšnjim »katehetskim srečanjem lahko sledijo druga skupna srečanja, na katerih skupaj obhajamo bogoslužne Božje besede: oznanjen je svetopisemski odlomek, sledita mu čas meditacija in medsebojne podelitve, ki jo vodjo nekatera vprašanja, končamo pa s sklepnim razmislekom, ki ga predložijo spremljevalci. Poskrbeli bomo, da bomo izbrali svetopisemska besedila, ki zadevajo teme, kot: Božja bližina v preizkušnjah, od Boga prejeto odpuščanje in podarjeno odpuščanje, milost, ki deluje v slabotnosti, občestvo src kot sad Svetega Duha, klic k svetosti, zakrament zakona, itd.

- »Ostani z nama, kajti proti večeru gre in dan se je že nagnil« (Lk 24,29) – Evharistično češčenje in zakrament sprave.

Parom, ki sledijo programu, lahko predlagamo »evharistični večer« (lahko tudi več kot enega). Po različnih srečanjih, ki so osvetlila različne krize, ki jih doživljajo, včasih odkrijemo, da jih nismo sposobni premagati. Težave

se zdijo večje od naših moči. To je lahko trenutek, ko svojo krizo prinesemo pred Gospoda, ki je navzoč v Najsvejšem zakramentu, da mu jo »predstavimo« in »jo položimo« k njegovim nogam, da on zaceli rane in ozdravi srca. Predstavitev krize Gospodu lahko doživimo s konkretno gesto para pred Najsvejšim (položitev nekega predmeta, simbola« znotraj preprostega bogoslužnega trenutka.

Drugi način, na katerega par lahko doživi izkustvo Gospoda, ki »ostaja z nami«, je spokorno bogoslužje. Izjemnega pomena je, da v trenutkih krize pristopimo k zakramentu sprave. Nobena stvar tako ne pomaga zdraviti rane in odpustiti zakoncu, kot odpuščanje, ki ga dobimo od Gospoda. Zakrament nato vlije v dušo posebne milosti sprave: spravo z Bogom, s samim seboj in s svojo preteklostjo, z bližnjim. Vse to pomaga z balzomom sprave in odpuščanje zdraviti »notranje« delitve in oddaljevanje med zakoncema.

» ... je vzel kruh, blagoslovil, ga razlomil in jima ga dal« (Lk 24,30). – Evharistično obhajanje.

Parom lahko predlagamo eno ali več evharističnih slavij, da bi jim pomagali doživeti, kako je Jezus živ in navzoč med njimi tudi sredi krize. On vsakokrat postane za nas »razlomljen kruh«, ki je doživel trpljenje zavrnitve in nerazumevanja in iz tega naredi priložnost za ljubezen in darovanja za vse. To je milost, ki jo lahko prejmejo tudi pari: da ne ostanejo zaprti v lastno trpljenje, ampak ga spremenijo v priložnost za pomnoženo ljubezen in obnovljeno vzajemno podarjanje.

- »Tedaj so se jima odprle oči in sta ga spoznala. [...]Še tisto uro sta vstala in se vrnila v Jeruzalem« (Lk 24,31-33). – Zaključek poti.

Parom bi lahko predlagali tudi trenutke sprostitve in skupnega praznovanja. Tudi v krizah ne smemo nikoli izgubiti upanja in se prepustiti negativnemu pogledu na življenje. Predvsem pa lahko odkritje, da so ob nas bratje po veri in nas podpirajo, ponovno razvname zaupanje in veselje v srcu.

Sklepna srečanja programa bi lahko pomagala parom, da se »vrnejo v Jeruzalem«, to je, da gresta v zakonskem življenju

naprej z novo modrostjo, ki sta jo pridobila preko krize, da uporabita, kar sta se naučila in tudi drugim parom postaneta pričete tega, kar sta doživela in svojega srečanja z živim Jezusom.

Vendar ne bi šlo za dokončno slovo. Življenje predstavlja vedno nove izzive in kriz ne moremo popolnoma premagati. Zato je dobro, da spremljevalci parom zagotovijo svojo stalno pripravljenost, da jih sprejmejo, jih poslušajo in jih podprejo tudi v prihodnje. Tam kjer se je vzpostavilo ozračje zaupanja, imajo pari lahko še naprej nekoga, na kogar se lahko obrnejo v primeru potrebe. Spremljevalci moramo parom dati čutiti, da je Cerkev vedno zanje, kot mati vedno pripravljena sprejeti svoje otroke.

Koristno je ponoviti, da bo morda skozi celotno trajanje programa, poleg skupnih srečanj morda potrebno nadaljevati z individualnimi srečanji z vsakim parom. Če je dejansko v veliko pomoč in spodbudo poslušati izkušnje drugih – kakor se lahko zgodi v trenutkih medsebojne podelitve – lahko včasih pari čutijo potrebo po bolj osebnem soočenju in večji diskretnosti, da lahko bolj svobodno spregovorijo o svojih težavah.

92. Model, ki smo ga predlagali, je samo primer, ki naj pokaže, kako lahko tudi program spremljanja parov v krizi posnema slog katehumenatske poti pri pripravi na zakon, ki je bil predstavljen prej. Tudi v tem primeru se metodologija ne sme omejiti na ponudbo »predavanj« in posredovanje pojmov, ampak mora omogočiti izkustvo človeške in duhovne bližine, z vključevanjem krščanske skupnosti, izmenjavanjem trenutkov poglobljanja vere s trenutki srečanja, molitve, poslušanja, podelitve, z obrednimi kretnjami, obhajanjem zakramentov, ki mu dajejo ritem postopne stopnje rasti, vabi k razločevanju, s *kerigmatskim* oznanilom, itd. Vsaka krajevna Cerkev bo torej lahko oblikovala svoj program, s svojimi načini poteka ali pa se bo navdihovala pri drugih »svetopisemskih modelih« v primerjavi s tem, ki je predložen tukaj: na primer srečanje Samarijana z ranjenim človekom (Lk 10,25-37), izgubljeni sin, ki se vrne k očetu (Lk 15,11-32), vino, ki je pošlo in novo vino na svatbi v Kani (Jn 2,1-12), srečanje Samarijanke z Jezusom in odkritje nove vode, ki poteši vsako žejo (Jn 4,1-43), itd.

93. Kljub vsej podpori, ki jo Cerkev lahko nudi parom v krizi, vendarle obstajajo primeri, ko je ločitev neizbežna. »Včasih lahko postane moralno nujna, če gre za to, da slabotnejšega zakonca ali majhne otroke zavarujemo pred hujšimi poškodbami, ki jih povzročata nadutost in nasilje, poniževanje in izkoriščanje, zanemarjanje in ravnodušnost. Vendar je treba na ločitev »gledati kot na skrajno sredstvo, potem ko se je ponesrečil vsak razumen poskus sprave.«¹³⁰

V teh primerih je treba »posebno sposobnost razlikovanja posvetiti pastoralnemu spremljanju ločenih, razvezanih in zapuščenih. Predvsem je treba sprejeti in spoštovati trpljenje tistih, ki so po krivici utrpeli ločitev ali razvezo ali zapuščenost, ali pa so bili zaradi nasilja sozakonca prisiljeni prekiniti skupno življenje. Ni preprosto odpustiti prizadejano krivico, vendar milost omogoča tudi to. Iz tega sledi nujnost dušnega pastirstva sprave in posredovanja (mediacije), tudi v posebnih ustanovah za pogovor, ki naj jih ustanovijo škofije.«¹³¹

94. Hkrati je treba spodbujati »ločene, ki niso vnovič poročeni in pogosto pričujejo za zakonsko zvestobo, da v evharistiji najdejo hrano, ki jih podpira v njihovem položaju. Krajevno občestvo in duhovniki morajo te ljudi skrbno spremljati, predvsem kadar so tu otroci.«¹³² Malo je mest, kjer se jim namenja pastoralna pozornost. Njihova posebna situacija, ki jo goji dar zvestobe zakramentu zakona, je lahko pričevanje in zgled za mlade pare, pa tudi za duhovnike, ki lahko v življenju teh ljudi odkrijejo in »vidijo« stalno navzočnost Kristusa ženina, ki je zvest tudi v samoti in zapuščenosti: naseljena »samota«, ki jo zaznamuje intimnost z Gospodom ter vez s Cerkvijo in s skupnostjo, ki postane navzoča in sopotnica na poti. Poročna razsežnost dveh poklicanosti – duhovništva in zakona – se v teh primerih še enkrat kaže v vsej svoji lepoti in medsebojnem dopolnjevanju. V tem smislu je treba znotraj Cerkve odkriti tudi pastoralno vlogo ločenih vernikov, ki lahko vršijo pomembne vloge v skupnosti in so lahko v pomoč drugim.

¹³⁰ *Radost ljubezni*, 241.

¹³¹ *Radost ljubezni*, 242.

¹³² Prav tam.

ZAKLJUČEK

Tu predložene »pastoralne smernice« želijo kljub zavedanju, da niso izčrpne, biti pomoč in spodbuda za škofije/eparhije in župnije pri izdelavi lastnih »katehumenatskih poti zakonskega življenja«, kot je nakazal sveti oče Frančišek. Zato je ob koncu koristno spomniti na nekatere pastoralne smernice, ki so bile navdih pri pripravi tega dokumenta in ki bi morale biti tudi podlaga podobnih izvedbenih dokumentov, ki jih morajo urediti krajevne Cerkve.

V začetku tega dokumenta je najprej želja ponuditi parom boljšo in bolj poglobljeno pripravo na zakon s pomočjo programa, navdihujočega se pri krstnem katehumenatu, ki bo dovolj širok, da bo omogočil dobiti primerno formacijo za krščansko zakonsko življenje, izhajajoč iz izkustva vere in srečanja z Jezusom; ki torej ne bo omejen na nekaj srečanj za obhajanje poroke, ampak bo dal zaznati skoraj »trajen« značaj pastore zakonskega življenja, ki jo Cerkev namerala nadaljevati.

V nalogo spremljanja parov je treba vključiti celotno cerkveno skupnost na poti, ki jo delijo duhovniki, krščanski zakonci in pastoralni delavci, pri čemer imajo glavno vlogo zakonski pari – različni po starosti in po letih zakona, ki ga imajo za seboj – ki postavijo svoje izkušnje v službo tistih, ki sodelujejo pri katehumenatski poti. V ta namen je potrebno delo usposabljanja in posodabljanja, ki je namenjeno vsem, na poseben način pa duhovnikom, da bi zaznali nepogrešljivo dopolnjevanje in soodgovornost laikov in duhovnikov/redovnikov v službi družinske pastore.

Katehumenatski vzorec poročne poti je treba upoštevati kot »pastoralno orodje, ki naj se uporablja z razsodnostjo, modrostjo in potrebno zdravo pametjo, tako da se lahko z določeno prožnostjo prilagodi – glede načinov in časov

izvedbe – konkretnim razmeram parov, ki jih imamo pred seboj in na osnovi konkretnih možnosti pastoralnih delavcev krajevne Cerkve.

Program se ne omejuje na posredovanje doktrinalnih vsebin in želi preseči klasično tipologijo »zakonskih tečajev«; zato uporabljata ne samo metodo kateheze, ampak tudi pogovor s pari, individualizirana srečanja, bogoslužne trenutke molitve in obhajanja zakramentov, obrede, soočenja med pari, ki se udeležujejo poti, posege zunanjih strokovnjakov, duhovnih obnov, interakcija s celotno cerkveno skupnostjo, ki podpira in sodeluje pri dolgem procesu priprave parov.

Program v celotnem trajanju ohrani kerigmatičen značaj; skoraj v vsaki novi fazi se kot »v zaporednih valovih« vrača k prvemu oznanilu vere, zakrament zakona pa se predstavi kot »veselo oznanilo«, to je kot Božji dar parom, ki želijo v polnosti živeti svojo ljubezen.

V vsaki fazi poti se vedno ohranjata združeni pot človeške rasti (oblikovanje skladne in trdne osebnosti, premagovanje nezrelosti, zaprtosti in strahov, dinamika odnosov na splošno in v paru, sposobnost komunikacije in pogovora, itd.) in pot duhovne rasti (sprejemanje Božje ljubezni, osebno spreobrnjenje in preseganje moralnih meja, molitveno življenje, razumevanje konstitutivne skupnostne in cerkvene razsežnosti vere, prejemanje zakramentov, itd.).

Katehumenatska pot mladih in zakoncev se želi vključiti v dejansko stvarnost in se ne boji spoprijeti s temami in vprašanji, ki predstavljajo družbene in kulturne izzive: vzgoja za pristno ljubezen, ki se ne omejuje na krhka čustvena doživetja, prepoznavanje bogastva in komplementarnosti moškega in ženskega, vzgoja za čustvenost in za spolnost, vrednost dokončne odločitve, človeška, duhovna in družbena vrednost družine, bioetična vprašanja, itd. Na ta način sodeluje pri oblikovanju osebne moralne zavesti in pri oblikovanju načrta družinskega življenja.

Stopnje rasti, ki jih predlaga program, zaznamujejo obredi – kjer zaradi kulturnih razlogov ni neprimerno ali problematično, da jih predlagamo, ker bi tem obredom lahko dali

dvoumno razlago – ki označujejo pot, po kateri se hodi; in dajejo psihološko zavedanje, da vse vsakokrat najdemo na točki preobrata, ki kliče, naj naredimo nov korak naprej na ravni človeške in duhovne zrelosti in na ravni odločanja glede na cilj krščanskega zakonskega življenja.

Program se členi v tri velike faze: daljne priprave, ki zajema pastoralo otrok in mladine, vmesno fazo sprejema in katehumenatsko fazo v pravem pomenu besede, ki predvideva tri različne stopnje. Prva stopnja bližnje priprave, ki je daljša, različne dolžine; druga stopnja neposredne priprave, krajša, in tretja stopnja spremljanja para v prvih letih zakonskega življenja, ki se konča v vključitvijo para v redno družinsko pastoralo župnije in škofije/eparhije.

Program želi vse od otroštva naprej združiti odkrivanje krščanske vere in uvajanje v zakramente z odkrivanjem zakonske ali duhovniške/redovniške poklicanosti. Vendarle pa sedaj razširjena prisotnost skupaj živečih parov z otroki, ki prosijo, da bi se poročili v Cerkvi, zahteva, da vzporedno z razvojno pastoralo poklicanosti, ki jo tukaj predlagamo, pripravo krajevnih poti, ki bodo osredotočeni na konkretno stvarnost teh parov, ki brez dvoma potrebujejo posebno skrb in pozornost v primerjavi s pari zaročencev, ki na neki način že živijo krščansko izkustvo življenja.

Izhajajoč iz izkušnje osebnega pastoralnega spremljanja, utemeljenega predvsem na pričevanju spremljevalcev in drugih zakonskih parov, ki so vključeni v pot, želimo v vsakem primeru voditi k resnemu osebnemu razločevanju in razločevanju v paru, tako da bosta obhajanje poroke in zakonsko življenje sad zavestne, svobodne in z veseljem sprejete odločitve, ne pa le pasivno prilagajanje kulturnemu izročilu ali neki družbeni formalnosti.

Medtem ko program pripravlja par na zakrament poroke, ju istočasno uvaja v cerkveno življenje in jima pomaga najti v Cerkvi prostor, kjer bosta lahko negovala, zlasti preko zakramentov, zakonsko vez; in kjer bosta skozi vse življenje naprej rasla v poklicanosti in v služenju drugim ter tako v polnosti razvila svojo zakonsko identiteto in svoje cerkveno poslanstvo.

Posebna pozornost mora biti potem pridržana spremljanju zakonskih parov v krizi. Urgentna namreč postaja potreba, da se v vsaki krajevni resničnosti pripravi pastoralno službo, ki bo namenjena tistim, ki jim je zakonska zveza razpada ali pa je v velikih težavah, tudi s podporo pastore sprave in posredovanja za zavarovanje vezi in da bi, kjer je mogoče, preprečili ločitve.

Čeprav se lahko zdi pobuda za začetek tako dolge vzgojne poti neuresničljiva, spodbujamo krajevne Cerkve, naj bodo pogumne in naj vstopijo v pravi odnos vere, vedoč, kakor nas je učil Jezus, da se dela kraljestva vedno začnejo z majhnim gorčičnim zrnom, sčasoma pa lahko postanejo veliko drevo, ki nudi zavetje in zaščito tistim, ki iščejo in so v potrebi. Ko novim rodovom dajemo na razpolago poti rasti katehumnatskega vzorca z ozirom na zakon, prihajamo naproti eni najnujnejših potreb današnje Cerkve, in to je potreba po spremljanju mladih proti popolni uresnitvi tega, kar še vedno ostaja ena izmed njihovih največjih »sanj« in med prvenstvenimi cilji, ki si jih postavljajo v življenju: vzpostaviti trden odnos z ljubljeno osebo in na njem zgraditi družino.

To delo zaupamo priprošnji sv. Jožefa, ženina Device Marije in Odrašenikovega varuha, ter Presveti Mariji, Jezusovi materi in Materi Cerkve, naj vlijeta v nas ljubezen do vseh družin sveta in neizčrpno gorečnost za delo v njihovi službi.

SEZNAM KRATIC

- AL - RL** Papež Frančišek, Apostolska spodbuda *Amoris laetitia* – Radost ljubezni, Cerkevni dokumenti 152, Ljubljana 2016
- CCC - KKC** Catechismo della Chiesa cattolica – Katekizem katoliške Cerkve, Ljubljana 1994
- CIC - ZCP** Codex Iuris Canonici – Zakonik cerkvenega prava, Ljubljana 1985
- CV - KŽ** Papež Frančišek, Apostolsko pismo *Christus vivit* – Kristus živi, Cerkevni dokumenti 158, Ljubljana 2019
- DM - DZ** Papeški svet za zakonska besedila *Dignitas matrimonii* – Dostojanstvo zakona, Cerkevni dokumenti 142, Ljubljana 2014
- FC - OD** Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Familiaris consortio* – O družini, Cerkevni dokumenti 16, Ljubljana 1981
- EC - ŠO** Papež Frančišek, Apostolska konstitucija *Episcopalis communio* - Škofovsko občestvo, Cerkevni dokumenti 160, Ljubljana 2020
- EG - VE** Papež Frančišek, Apostolska spodbuda *Evangelii gaudium* – Veselje evangelija, Cerkevni dokumenti, Ljubljana 2014
- EV - EŽ** Janez Pavel II., Okrožnica *Evangelium vitae* – Evangelij življenja, Cerkevni dokumenti 60, Ljubljana
- GS - PD** Janez Pavel II., Pismo *Gratissimum sane* – Pismo družinam, Cerkevni dokumenti 54, Ljubljana 1994

- LF - LV** Benedikt XVI., Okrožnica Lumen fidei – Luč vere, CD 138, Ljubljana 2013
- LS - HMG** Papež Frančišek, Okrožnica Laudato si – Hvaljen, moj Gospod, CD 149, Ljubljana 2015
- XX - OS** Papež Frančišek, Apostolsko pismo Z očetovskim srcem, CD 166, Ljubljana 2021
- PF - VV** Papež Frančišek, Okrožnica Porta fidei – Vrata vere, CD 134, Ljubljana 2012
- PSM - PZZ** Papeški svet za družino, Preparatio al sacramento del matrimonio – Priprava na zakon, CD 71, Ljubljana 1997
- PS** Škofija Koper, Pastoralne smernice, Koper 1996
- SinC - SŽPC** Mednarodno teološka komisija, La sinodalita nella vita e nella missione della Chiesa, v: Sinodalnost v Cerkvi, Cerkvni dokumenti 160, Ljubljana 2020
- SU - ČS** Papeški svet za družino, Sessualita umana – Človeška spolnost – resnica in pomen, Cerkvni dokumenti 66, Ljubljana 1996

DRUŽINA – SKRB IN VESELJE CERKVE

1. Človek in družina - sta pot Cerkve

»Človek je pot Cerkve«, je zapisal Janez Pavel II. v svoji prvi okrožnici *Odrešenik človeka* ob začetku svoje papeške službe (*Redemptor hominis*, 1979, 12). Temu načelu je bil zvest ne samo v odnosu do verujočega človeka, marveč do vsakega človeka, s katerim se je v svoji papeški službi srečal, prav tako v odnosu do družbe in njenih ustanov.

Ne le o človeku, tudi o družini se je izrazil z istimi besedami: »Družina je pot Cerkve« (*Familiaris consortio*, 1981, CD 16; *Pismo družinam*, CD 54, 2). Čeprav imata obe stvarnosti – oseba in družina – v človeški zavesti in zgodovini posebno in nenadomestljivo mesto, danes doživljata zanikanje in ogroženost njunih bistvenih prvin. Pomislimo, s kakšno brezbriznostjo človek - nekdanj in danes – posega v življenje nerojenega in nezaželenega otroka, kako je v suženjstvu in fevdalni dobi gospodoval podložnikom, kako je v novejši dobi, zaradi porekla, prepričanja ali drugačnega videza, odrekal pravice do življenja in enakopravnost drugim, kako je vojne izrabljajal za uničevanje nasprotnikov, tistih, ki so ga ovirali v njegovi lakomnosti po oblasti in imetju, kako si zlasti današnji čas - družba, znanost, javno mnenje – prizadeva za obvladovanje človekove misli in svobode. Vsakršna manipulacija je nasilje nad človekom, njegovim življenjem in prepričanje. Končajmo z negativnimi navedbami!

Človek, oseba je sam sebi skrivnost, še bolj so skrivnost drugi. Kdo neki, pravijo, da srednjeveški filozofi, je človeka definirali kot *razumno bitje*, celo kot *razumno žival* (*animal rationale*)! Primerjal ga je z bitjem nižjim od njega/sebe. Definicija, ki jo navaja Blaise Pascal, je bolj prepričljiva: »Človek

presega samega sebe« (*Misli*, MD, Celje 1986). V tem smislu in v opredelitvi, ki ga daje razodetje, je še kako prepričljiva definicija, da je človek »bitje usmerjeno v neskončnost«. Koncil postavlja še popolnejšo definicijo, da Kristus, ki je postal človek ..., »v polnosti razodeva človeka in mu odkriva njegovo najvišjo poklicanost« (CS 22).

Tudi družina je skrivnost ljubezni, ki odkriva človeku novo razsežnost tako osebe kot tudi družine same. Kakor je oseba skrivnost sebi in drugim, je tudi družina skrivnost, v katero človek stopa v pričakovanju, da mu bo odkrila doslej neznane strani življenja. Začetek vsega je (bila) ljubezen, ki je klic k sprejemanju in darovanju. To se uresničuje na nešteto načinov, ki jih človek ne more predvidevati, pač pa jih doživlja in uresničuje z vsem svojim bitjem. Družina ni seštevek dveh oseb, moža in žene, njunih lastnosti, pač pa nova stvarnost, ki bogati njo samo in družbo. Bogastvo so njuni odnosi, darovi moške in ženske osebe, njuni otroci, bogatenje družbe z novimi prvinami, v katerih ima družba oporo in zgled. To so: ljubezen in dobrotu, spoštovanje in razumevanje, pomoč in odpuščanje ...

Tako kot oseba je tudi družina danes ogrožena. Od znotraj jo ogroža napačno razumevanje ljubezni, ki je v nasprotju z njenimi najglobljimi prvinami: spoštovanjem, sprejemanjem drugega v njegovi različnosti in enkratnosti, razumevanjem in odpuščanjem. Dejstva pokažejo, tako govore številni primeri, tudi na civilnih in cerkvenih sodiščih, da so nezreli, površni in egoistični stiki med zaročenci generator kriz in razpadanja družine, celo sovraštva in maščevalnosti med prizadetimi osebami in družinami, boja za otroke.

Ti in drugi razlogi so pomemben razlog za sprejem nove, katehumenatske poti kot »orodje« v pripravi na zakon, kakor jo je nakazal nov cerkveni dokument. V času te poti naj bi bili mladi deležni »vzgoje za ljubezen« (slovensko programsko načelo od l. 1969), za življenje v zakonu in družini, pa tudi čas prepoznavanja, ali in kako so osebno sposobni stopiti v zakon. O tem več pozneje.

2. Navori vesoljne Cerkve in delnih Cerkva

Čas, ko je Cerkev imela v družbi zaveznika v skrbi za zakon in družino in obratno, je za nami. Zavezništvo so razdrle nove ideologije liberalizma (svobodna ljubezen, zanikanje vrednot; prim. CS 47) in etičnega permisivizma, naposled odkritega nasprotovanja družini kot temelju družbenega življenja pod vplivom novih ideologij. Tako naravni in krščanski pogled na zakon in družino korak za korakom izgublja svoj prostor v miselnosti in ravnanju današnjega človeka.

Koncil je v pastoralni konstituciji *Cerkve v sedanjem svetu* spregovoril o dostojanstvu zakona in družine z besedami, da je zakon/družina »globoka skupnost življenja in ljubezni med zakonci« (CS 1965, 48; 46-52), s katerimi povzema antropološke in teološke prvine ustanove. Starše (zakonce) med drugim spodbuja, naj mladim omogočijo vzgojo za ljubezen, za modro odločitev za samostojno življenjsko pot in odgovorno starševstvo. Pri tem naj jim pomagajo strokovnjaki z različnih področij človeških znanosti, duhovniki, zakonski pari in sodelavci ter razne ustanove. V ospredju koncila je dostojanstvo in poslanstvo krščanskih zakoncev ter odgovorno, naravno urejanje spočetij.

Janez Pavel II. je že na koncilu s svojimi pogledi in predlogi prispeval pomemben delež k omenjeni konstituciji. V *Apostolskem pismu o družini /PD/ - Familiaris consortio* (1981, 65-85; CD 16) pa je obširneje spregovoril o skrbi za zakon in družino. V ospredju je skrbna priprava mladih na zakon po vzoru 'katehumenata' ter spremljanje (pastorala) poročenih, ločenih, neporočenih, kar je naloga Cerkve in njenih ustanov. Pismo, ki je »magna carta« za pastoralno družine, je močno odmevalo v cerkvenih krogih in spodbudilo razne oblike priprave na zakon, ki je postala stalnica v pastoralni družine (pri nas že od l. 1969 dalje). Janez Pavel II. je vnovič nagovoril družine v *Pismu družinam* (1994; CD 54), naj se med vzgojnimi procesi posebej zavzemajo za »pripravo na zakonsko življenje«, saj je »priprava na bodoče življenje zakoncev predvsem naloga družine« (PD 16).

Nove pobude je dal Papeški svet za družino z objavo dokumenta *Priprava na zakon - Preparazione al sacramento del matrimonio* (1997, 11-40; CD 71) ter prevod in objava dokumenta italijanske škofovske konferenze *Direktorij za pastoralno družino - Direttorio di pastorale familiare per la Chiesa Italiana* (1997, CS 73). Ti in drugi dokumenti so odmevali tudi v Cerkvi na Slovenskem, ki je v *Sklepnem dokumentu plenarnega zbor Cerkve na Slovenskem* (Ljubljana 2002, št. 260-282) povzela dotedanja prizadevanja in dala smernice za delo v prihodnje (prim. SDPZ, str. 123-128). Škofija Koper je že nekaj let prej pripravila *Pastoralne smernice* (1996), v katerih na osnovi analiz in dejanskega stanja v škofiji obravnava pripravo na zakon. Našteti dokumenti ohranjajo svojo sporočilno vrednost tudi za naš čas.

Napori za pripravo mladih na zakon so se uveljavili v vseh slovenskih škofijah. Nekdanjo individualno pripravo, predpisano v starem in novem *Zakoniku cerkvenega prava* (+1917; novi 1983) so nadomestili tečajji priprave na zakon, vikendi, občasna srečanja, šole za zakon (Nova pot in drugi), ustanova 'iskreni.net' in druge oblike, ki jih vodijo cerkvena in laiška gibanja ter redovniki (jezuiti, frančiškani, lazaristi, ognjiščarji, Emanuel, iskreni.net itd.). Oblike priprave so sprejete kot obvezne v vseh slovenskih škofijah in morajo imeti posebno cerkveno dovoljenje ('nihil obstat'). Priprave imajo dokaj podoben, ne pa enovit program, za katerega skrbijo voditelji, zakonski pari kot pričevalci, drugo strokovno osebje. Podatki na *googlu* navajajo časovne, vsebinske in druge podatke, ki so na voljo kandidatom za izbiro in udeležbo. Omenjene oblike priprave na zakon so večinoma ustrezale antropološkimi in teološkimi zahtevam vzgojnega procesa. Vendar se niso mogle izogniti pomanjkljivosti in hibam, ki so ob branju katehumenatske poti bolj vidne. Najpogostejše hibe v izvajanju omenjenih oblikah priprave tako programskega kot izvedbenega značaja so (bile): strnjen potek priprave na vikend ali en teden, enostranski vsebinski vidiki priprave; poudarek na teoloških vsebinah je zanemaril antropološke in družbene prvine; opustitev zakonitosti glede enosti in nerazveznosti. Zakon je tako rekoč prvi (naravni) zakrament, znamenje

Božje stvariteljske moči in modrosti. Izključni poudarek na antropoloških prvinah pa oropa Božje navzočnosti. V obeh skrajnosti je prizadeto načelo »*gratia supponit naturam*«. Tako odlašanje s pripravo kot s hitenjem v zadnjem trenutku udeležencem ne prinaša trajnejših sadov ponotranjenja in zorenja, je daleč od 'katehumenatske poti'. Sodelujoči, vključno z zaročenci, družinami in spremljevalci, so nosilci evalvacije programov in dogajanja (obstoječega stanja in dopolnjevanja). Družina kot domača Cerkev je bolj ali manj dejavna v trojnem poslanstvu oznanjevanja, bogoslužja in služenja, ki je zahteva integralnega prenosa vere in človečnosti. (več o tem prim. Rafko Valenčič, *Pastoralne dimenzije priprave na brak u dokumentima Crkve /rokopis/*, Ljubljana 1914 sl.).

3. »Naredimo prve korake«

Dokument *Katehumenatske poti priprave na zakon* (2022) je pomemben korak na področju skrbi za zakon in družino, ki ga vlaga Cerkev. Zasnova 'katehumenatske poti' kliče v zaveščanje, da je sprejem vere, nekdanji in danes, za odraščajoče in odrasle, podoba in vzorec sprejemanja vere in zorenja v veri. Večkrat je omenjeno, da sta spreobrnjenje in vera stalnica bodisi v pripravi na zakramente uvajanja (krst, evharistija, birma) bodisi v pripravi na zakon. Dokument večkrat ponavlja primerjavo, da so kandidati za duhovništvo ali redovni stan deležni večletne vzgoje in priprave, česar pripravniki na zakon niso deležni (KP 1, 7, 86). Dokument govori celo o »pastoralni zapuščenosti« zakoncev (KP 15). Ali ni to v nasprotju s pravičnostjo?

Katehumenatska pot kot »orodje« v pripravi na zakon obsega več stopenj: daljna, bližnja in neposredna priprava, obhajanje poroke, spremljanje prvih let zakonskega življenja, ki obsega sprejem kandidatov in vključitev v občestvo pripravnikov, spoznavanje in poglobljanje vere v nenehnem spreobrnjenju, na katerega Bog kliče človeka, zaroke kot predstopnja razločevanje in odločitve, mistagogija zakramenta zakona s poroko ter skrb za družino v njenih začetkih. Pomembno sporočilo zakramenta je, da priprava ni

namenjena doseganju cilja, marveč razumevanju in sprejetju poklicanosti, ki ju odslej poročenca živita in svetu pričujeta o »poročni skrivnosti« (Angelo Scola, *Poročna skrivnost*, Mohorjeva družba, Celje 2019).

Prvo skrb Cerkve za kandidate ima duhovnik (župnik), ki pri katerem se le-ta oglasi. Glede na njuno poznanje, versko vzgojo in prakso, bo presodil, kaj potrebujeta in kaj sta sposobna narediti. Profili kandidatov so zelo različni: oba verna, eden veren drugi neveren in v veri slabo poučen, morda odklanja versko vzgojo in življenje, živeči v civilnem zakonu in z otroki, civilno ločeni in vnovič poročeni, pripadniki raznih krščanskih ali drugih veroizpovedi, ali preprosto poroka zaradi krajevne navade ... Duhovnik mora biti več tako prepoznavanja kot spremljanja parov s svojo duhovno navzočnostjo in sposobnostjo približati se vsakemu kandidatu.

Cerkveni zakon je, tako kot drugi zakramenti, zakrament občestvenosti, ki v občestvo sprejema, to občestvo živi in gradi. Skupna priprava ima prednost pred individualno pripravo para, kakor je bila do nedavnega v navadi. Izraža se v tem, da Cerkev kot občestvo skrbi za občestvenost priprave, v katero je vključeno celotno krajevno občestvo, ki preko sodelavcev in pričevalcev sodeluje v pripravi. Tudi ti morajo biti usposobljeni na spremljanje in pričevanje ter evalvacijo postopka, ki ga bogatijo vedno novi spremljevalci. To je tudi razlog, da kandidati obhajajo poroko v domačem občestvu, župniji. Prav tako morajo poznati današnje življenje in pomembna področja zakonskega/družinskega življenja (bioetična vprašanja), nevarnosti in pasti, zlasti v začetku življenja nekega para ipd. Skrb za zakonce se kaže zlasti v primerih, ko nastopijo krize, ko zakon razpade ...

Ni prvič, da se Cerkev zavzema za obuditev zaroke, vmesnega časa in dejanja v katehumenatski pripravi. Gre za pomembno dejanja, ki je znamenje dozorevanja, tudi odločitve za zakon na temelju razpoznavanja Božjega klica. Obogatena z bogoslužnimi obredi, ki morajo po svoji zunanji podobi odstopati od poročnega obreda, je zaroka znamenje spoznanja in odločitve, ki se bo dopolnila v poročnem obredu, obljubah in podarjenih znamenjih. Na tem področju se lahko ob

spoštovanju zasebnosti uveljavlja osebna inventivnost, kar bogati tako bodoča zakonca kot župnijsko občestvo. To ima posebno vlogo tudi v pripravi na obhajanje zakramenta poroke, na katero naj se, če je možno, kandidata pripravita z duhovnim 'odmikom' (duhovnimi vajami), ki jima bo omogočil duhovno pripravo na pomemben življenjski dogodek.

Za sklep

Dokument od vsega začetka zahteva skrbno branje, premislek in skupno prizadevanje za ustrezno pripravo kandidatov na poroko. V bogastvu predlogov in možnosti je naloga tistih, ki pri tem sodelujejo, prepoznavati najprej potrebe naslovljencev ter izbiro najustreznejšo katehumenatsko pot. Tudi ta pot je inventivna, ne po črki, ampak po duhu, vendar v zvestobi človeški naravi in znamenjem zakramenta, ki bogati osebe, družbo in občestvo. Izkušnja v krajevnih Cerkvah bodo bogatila tudi vesoljno Cerkev.

Dokument ima značaj poti (bolj logistike kot vsebine), ki jo morata zaročenca prehoditi. Vsebinsko zasnovano in poudarke (antropološke, vzgojne, teološke, pastoralne) napoveduje naslednji dokument, ki je v pripravi, ki bo »nakazal konkretne pastoralne metode in možne poti spremljanja, posebej namenjene parom, ki doživljajo zakonske krize ali so doživeli razpad zakonske zveze« (prim. papež Frančišek, Uvod).

Rafko Valenčič

KAZALO

DIKASTERJI ZA LAIKE, DRUŽINO IN ŽIVLJENJE	5
Predgovor Svetega očeta Frančiška	5
Uvod	9
Predlog svetega očeta Frančiška za »zakonski katehumenat«	9
I. Splošna pojasnila	11
Kdo je odgovoren za to nalogo	13
Za prenovljeno pastoralo zakonskega življenja	16
II. Konkreten predlog	19
Načini	20
Faze in stopnje	23
Dve pojasnili	24
A. Predkatehumenatska faza: daljna priprava	25
B. Vmesna faza: sprejem kandidatov	30
C. Katehumenatska faza	37
Prva korak: bližnja priprava	37
Druga etapa: neposredna priprava	47
Tretja etapa: spremljanje prvih let zakonskega življenja	53
Spremljanje parov »v krizi«	63
Zaključek	71
SEZNAM KRATIC	75
Rafko Valenčič	
Družina - skrb in veselje Cerkve	77

Zbirka CERKVENI DOKUMENTI

1. Papeški govori v Mehiki. Poslanica škofov iz Pueble (1979)
2. Janez Pavel II., Okrožnica Človekov Odrešenik (1979)
3. Papež Janez Pavel II., Na Poljskem (1979)
4. Veselje in veličina življenja (1980)
5. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o katezezi (1980)
6. Janez Pavel II., Na Irskem in v ZDA (1980)
7. Janez Pavel II., Afriški govori (1980)
8. Janez Pavel II., Govor v UNESCO (1980)
9. Janez Pavel II., Sveti Benedikt (1981)
10. Janez Pavel II., Okrožnica o božjem usmiljenju (1981)
11. Janez Pavel II., V ZR Nemčiji (1981)
12. Janez Pavel II., Na Daljnem vzhodu (1981)
13. Janez Pavel II., Okrožnica o človeškem delu (1981)
14. Mednarodno leto prizadetih (1982)
15. Redovniki v Cerkvi (1982)
16. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini (1982)
17. Janez Pavel II., Sveto leto odrešenja (1983)
18. Duhovni poklici (1983)
19. Nemški in francoski škofje o miru (1984)
20. Janez Pavel II., V Avstriji (1984)
21. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o odrešenjskem trpljenju (1984)
22. Smernice za vzgojo človeške ljubezni (1984)
23. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o redovništvu (1984)
24. Navodilo o teologiji osvoboditve (1984)
25. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o pokori in spravi (1985)
26. Janez Pavel II., Apostolsko pismo vsem mladim sveta (1985)
27. Janez Pavel II., Okrožnica Apostola Slovanov (1985)
28. Dostojanstvo človeka, Bioetika (1985)
29. VI. simpozij evropskih škofov (1986)
30. Škofovska sinoda: 20 let koncila (1986)
31. Navodila o krščanski svobodi in osvoboditvi (1986)
32. Janez Pavel II., Okrožnica o Svetem Duhu (1986)
33. Kristološka vprašanja (1987)
34. Janez Pavel II., Okrožnica o Odrešenikovi Materi (1987)
35. Ekleziološka vprašanja (1987)
36. Navodilo o daru življenja (1987)
37. Janez Pavel II., Okrožnica o skrbi za socialno vprašanje (1988)
38. Tisoč let krščanstva v Rusiji (1988)
39. Veselo oznanilo evangelija in vzgoja v veri (1989)
40. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o dostojanstvu žene (1989)
41. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o krščanskih laikih (1989)
42. Mir v pravičnosti (1989)
43. Škofje ZDA - Papeški svet: AIDS (1990)
44. O meditaciji: Študij cerkvenih očetov (1990)
45. Janez Pavel II., Okrožnica Ob stoletnici (1991)
46. Janez Pavel II., Okrožnica Odrešenikovo poslanstvo (1991)

47. MSK: Kateheza odraslih v krščanski skupnosti (1991)
48. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev (1992)
49. Škofovska sinoda o Evropi: Katoličani v Evropi (1992)
50. Papeški svet za družbeno obveščanje: Na pragu novih časov (1992)
51. Mednarodna teološka komisija: Eshatološka vprašanja (1993)
52. Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice (1994)
53. Ekumenski pravilnik (1994)
54. Janez Pavel II., Pismo družinam (1994)
55. Carlo Maria Martini, Cerkev in javna glasila (1994)
56. Direktorij za službo in življenje duhovnikov (1994)
57. Bratsko življenje v skupnosti (1994)
58. Janez Pavel II., Apostolsko pismo V zarji tretjega tisočletja (1995)
59. Cerkev in kultura (1995)
60. Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja (1995)
61. Komisija Pravičnost in mir pri SŠK, Izjave (1995)
62. Mednarodno leto žensk (1996)
63. Janez Pavel II., Okrožnica Da bi bili eno (1996)
64. Janez Pavel II., Govori v Sloveniji (1996)
65. Janez Pavel II., Posinodalna apost. spodbuda Posvečeno življenje (1996)
66. Papeški svet za družino, Človeška spolnost – resnica in pomen (1996)
67. Janez Pavel II., Govor na 50. generalni skupščini OZN (1996)
68. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Luč z Vzhoda (1996)
69. Papeški odbor za medn. evhar. kongrese: Evharistija in svoboda (1997)
70. Janez Pavel II., Papeški svet za družino, Zakrament sprave (1997)
71. Papeški svet za družino, Priprava na zakon (1997)
72. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika oglaševanja (1997)
73. CEI, Direktorij družinske pastorale za Cerkev v Italiji (1997)
74. Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov (1998)
75. Splošni pravilnik za katehezo (1998)
76. Novi duhovni poklici za novo Evropo (1998)
77. Spominjamo se: Premišljevanje o holokavstu (1998)
78. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gospodov dan (1998)
79. Janez Pavel II., Skrivnost učlovečenja (1999)
80. Janez Pavel II., Okrožnica Vera in razum (1999)
81. CEI, Načrtovanje novih cerkva in Preureditev cerkva (1999)
82. Janez Pavel II., Pismo umetnikom (1999)
83. Papeški svet za laike, Dostojanstvo starejših ljudi (1999)
84. Janez Pavel II., Pismo starejšim (1999)
85. Papeški svet za kulturo, Za pastoralo kulture (2000)
86. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik za tretje tisočletje (2000)
87. Papeška biblična komisija, Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi (2000)
88. Papeški svet za past. zdravstvenih delavcev, Listina zdravstvenih delavcev (2000)
89. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika v družbenem obveščanju (2000)
90. Izjava socialne komisije francoskih škofov, Rehabilitirati politiko (2001)
91. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Ob začetku novega tisočletja (2001)
92. Kongregacija za nauk vere, Navodilo o molitvi za ozdravljenje (2001)
93. Papeški svet za družino, Zakon, družina in zunajzakonske skupnosti (2001)
94. Kongregacija za bogoslužje, Splošna ureditev rimskega misala (2002)

95. CEI, Kako oznanjati evangelij v svetu, ki se spreminja (2002)
96. Papeški svet za družbeno obveščanje, Cerkev in internet (2002)
97. Papeška komisija za kulturne dobrine, Cerkev in kulturne dobrine (2002)
98. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Rožni venec Device Marije (2002)
99. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik, pastir in voditelj župnijskega občestva (2002)
100. Kongregacija za ustanove posvečenega življenja, Znova začetni pri Kristusu (2003)
101. Janez Pavel II., Okrožnica Cerkev iz evharistije (2003)
102. Kongregacija za bogoslužje in za zakramente, Direktorij za ljudske pobožnosti in bogoslužje (2003)
103. Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Cerkev v Evropi (2003)
104. Papeški svet za kulturo, Jezus Kristus prinašalec žive vode (2003)
105. Papeški svet za pastoralo zdravja, Cerkev, mamila in odvisnost (2004)
106. Kongregacija za katoliško vzgojo, Stalni diakoni (2004)
107. Kongregacija za verski nauk, Pismo o sodelovanju moških in žensk (2004)
108. Kongregacija za bogoslužje, Navodilo o zakramentu odrešenja (2004)
109. Papeški svet za pastoralo migrantov in potujočih, Navodilo Kristusva ljubezen do migrantov (2005)
110. Papeška biblična komisija, Judovsko ljudstvo in njegovi sveti Spisi v krščanskem Svetem pismu (2005)
111. Papež Benedikt XVI., Homilije in govori (2005)
112. Papež Benedikt XVI., Okrožnica Bog je ljubezen (2006)
113. Papež Pij XII., Okrožnica o češčenju Presvetega Srca Jezusovega Haurietis aquas in gaudio (1956–2006)
114. Papež Benedikt XVI., Apostolsko potovanje na Bavarsko (2006)
115. Papež Benedikt XVI., Posinodalna apostolska spodbuda Evharistija – zakrament ljubezni (2007)
116. Papež Benedikt XVI., Apostolsko pismo – Motuproprij Summorum pontificum (2007)
117. Slovenska škofovska konferenca, Nova ureditev Cerkve v Sloveniji leta 2006 (2007)
118. Papež Benedikt XVI., Okrožnica Rešeni v upanju (2008)
119. Papeški svet za pastoralo migrantov in potujočih, Navodilo o pastoralni oskrbi ljudi na cesti (2008)
120. Italijanska škofovska konferenca, Šport in krščansko življenje (2008)
121. Papež Benedikt XVI., Pastoralni obisk v ZDA (2008)
122. Kongregacija za ustanove posvečenega življenja ..., Služba oblasti in pokorščina (2008)
123. Marc card. Ouellet, Evharistija, Božji dar za življenje sveta (2009)
124. Papeška biblična komisija, Sveto pismo in morala (2009)
125. Kongregacija za verski nauk, Dostojanstvo osebe. Navodilo o nekaterih bioetičnih vprašanjih (2009)
126. Benedikt XVI., Pismo za leto duhovništva ob 150-letnici smrti sv. Janeza Marije Vianneya (2009)
127. Benedikt XVI., Okrožnica Ljubezen v resnici (2009)
128. Papeški svet za pastoralo migrantov in potujočih, Navodilo o pastoralni oskrbi Romov (2010)
129. Papež Benedikt XVI., Apostolsko potovanje na Portugalsko (2010)
130. Mednarodna teološka komisija, V iskanju univerzalne etike – Nov pogled na naravni moralni zakon (2010).
131. Papež Benedikt XVI., Posinodalna apostolska spodbuda Gospodova beseda – Verbum Domini (2011)
132. Italijanska škofovska konferenca, Pismo iskalcem Boga (2011)

133. Benedikt XVI., Apostolsko potovanje v Nemčijo (2011)
134. Papež Benedikt XVI., Apostolsko pismo Vrata vere – Porta fidei (2012)
135. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik služabnik božjega usmiljenja (2012)
136. Mednarodna teološka komisija, Teologija danes – pogledi, viri in merila (2012)
137. Kongregacija za katoliško vzgojo, Pastoralne smernice za pospeševanje poklicev v službeno duhovništvo (2013)
138. Papež Frančišek, Okrožnica Luč vere – Lumen fidei (2013)
139. Kongregacija za duhovščino, Direktorij za službo in življenje duhovnikov (2013)
140. Papež Frančišek, Apostolska spodbuda Veselje evangelija (2014)
141. Komisija škofovskih konferenc Evropske skupnosti, Evropska skupnost solidarnosti in odgovornosti (2014)
142. Papeški svet za zakonska besedila, Navodilo Dostojanstvo zakona (2014)
144. Papež Pavel VI., Okrožnica Posredovanje človeškega življenja (nova izdaja) (2014)
145. Tretje izredno splošno zasedanje škofovske sinode – Sinodalno poročilo (2015)
146. Kongregacija za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja – Pozorno opazujte (2015)
147. Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov – Homiletični direktorij (2015)
148. Slovenska škofovska konferenca, Narodne smernice za oblikovanje in službo stalnih diakonov v Sloveniji (2015)
149. Papež Frančišek, Okrožnica o skrbi za skupni dom Hvaljen, moj Gospod – laudato si' (2015)
150. Skupno luteransko-katoliško obeleževanje reformacije leta 2017. Od konflikta do skupnosti (2016)
151. Papež Frančišek, Apostolsko pismo v obliki motu proprio Gospod Jezus, usmiljeni sodnik (2016)
152. Papež Frančišek, Posinodalna apostolska spodbuda Radost ljubezni (2016)
153. Konferenca katoliških škofov ZDA, Čisto srce mi ustvari (2016)
154. Kongregacija za verski nauk, Cerkev se pomlaja (2017)
155. Kongregacija za duhovščino, Dar duhovniškega poklica (2018)
156. Papež Frančišek, Apostolska spodbuda Veselite in radujte se (2018)
157. Dikasterij za laike, družino in življenje, Dati vse od sebe (2019)
158. Papež Frančišek, Posinodalna apostolska spodbuda Kristus živi (2019)
159. Kongregacija za katoliško vzgojo, Moškega in žensko ju je ustvaril (2019)
160. Papež Frančišek, Škofovsko občestvo,* Mednarodna teološka komisija, Sinodalnost v življenju in poslanstvu Cerkve (2020)
161. Papež Frančišek, Posinodalna apostolska spodbuda Ljubljena Amazonija (2020)
162. Kongregacija za duhovščino, Navodilo – Pastoralno spreobrnjenje župnijske skupnosti v službi misijonskega poslanstva Cerkve (2020)
163. Kongregacija za verski nauk, Pismo Usmiljeni Samarijan (2020)
164. Papež Frančišek, Apostolsko pismo Gorečnost za Sveto pismo (2020)
165. Papež Frančišek, Okrožnica Vsi smo bratje (2020)
166. Papež Frančišek, Apostolsko pismo Z očetovskim srcem (2021)
167. Papeški svet za pospeševanje nove evangelizacije, Pravidnik za katehezo (2021)
168. Papeški svet za pospeševanje edinosti kristjanov, Škof in edinost kristjanov: ekumenski vademekum (2021)
169. Papež Frančišek, Apostolsko pismo – motuproprij Varuhi tradicije (2022)
170. Papež Frančišek, Apostolsko pismo Srčno sem zelel (2022)
171. Dikasterij za laike, družino in življenje, Katehumenatska pot za zakonsko življenje (2022)

ZALOŽBA
DRUŽINA

